

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce
Bc. Lenka Nádvorníková

DOPRAVNÍ VÝCHOVA DĚTÍ SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod odborným vedením doc. PhDr. Evy Suralové, Ph.D. a použila jen prameny uvedené v seznamu bibliografických citací.

V Olomouci dne:

.....

Poděkování

Děkuji všem pedagogům a dětem Mateřské školy pro děti se sluchovým postižením v Olomouci, díky kterým se mohl tento výzkum realizovat. A zejména vedoucímu této bakalářské práce doc. PhDr Evě Suralové Ph.D. za odborné vedení a připomínky při realizaci práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Sluchové postižení	8
1.1 Seznámení s pojmem surdopedie.....	8
1.2 Dopady sluchového postižení na psychické funkce	10
1.3 Diagnostika sluchových vad.....	11
1.4 Komunikace osob se sluchovým postižením.....	11
1.4.1 Orální komunikace.....	12
1.4.2 Vizuálně-motorická komunikace.....	14
1.5 Pomůcky pro osoby se sluchovým postižením.....	16
1.6 Organizace pro děti se sluchovým postižením v předškolním věku.....	17
2 Vývoj dítěte v předškolním věku.....	21
2.1 Vymezení období předškolního věku	21
2.2 Oblasti rozvoje dítěte v předškolním věku.....	22
2.2.1 Rozvoj řeči	22
2.2.2 Rozvoj myšlení.....	23
2.2.3 Rozvoj pozornosti, vnímání a představivosti	24
2.2.4 Rozvoj paměti a učení.....	25
2.2.5 Socializace.....	26
2.2.6 Chování	27
2.2.7 Emoce	28
3 Hra	29
3.1 Význam dětské hry	29
3.1 Základní aspekty dětské hry	29
3.2.1 Specifika přípravy her pro děti se sluchovým postižením.....	34
4 Dopravní výchova.....	37
4.1 Dopravní výchova v předškolním věku	37

4.2	Dopravní výchova v mateřské škole	39
4.3	Dopravní výchova v rodině	40
4.4	Pravidla chování v silničním provozu.....	41
4.4.1	Přechod pro chodce.....	41
4.4.2	Stezka pro chodce a cyklisty	42
4.4.3	Obytná zóna.....	43
5	Sborník „Dopravní výchova pro děti se sluchovým postižením“	44
	Úvod do praktické části.....	44
5.1	Ukázka sborníku – 1. PRAVIDLO	46
5.2	Praktické ověření her.....	53
5.3	Shrnutí poznatků z ověření her praktické části.....	60
	Závěr	63
	Použitá literatura.....	64
	Příloha – Pracovní listy	
	1 Pracovní list – Kdo přechází silnici správně?.....	
	2 Pracovní list – Víš, jak se přechází přes přechod pro chodce?.....	
	3 Pracovní list – Semafor na špejli	
	4 Pracovní list – Semafor omalovánka (pro starší děti)	
	5 Pracovní list –Přiřaď dopravní značku.....	
	6 Pracovní list – Stezka pro chodce a cyklisty	
	7 Pracovní list – Nevhodné chování na zastávce.....	
	8 Pracovní list - Viditelnost.....	

Úvod

Pro vytvoření diplomové práce jsme vybrali téma „*Dopravní výchova dětí se sluchovým postižením*“. Toto téma jsme vybrali na základě edukace dětí předškolního věku v oblasti dopravní výchovy. Děti jsou jedni z nejohroženějších jedinců v silničním provozu. Nehodovost těchto dětí není malá. Všechny děti se již od útlého věku stávají účastníky silničního provozu. Nejprve jako chodci, jezdci na odrážedlech, na tříkolkách a nakonec se z nich stávají cyklisté na jízdnicích kolech. Velmi důležité je, aby děti již v předškolním věku znaly pravidla, která se musí dodržovat, aby se zamezilo nehodovosti a úrazovosti těchto dětí.

Hlavním hlediskem, proč jsme vybrali do diplomové práce děti se sluchovým postižením, bylo z důvodu jejich snížené sluchové percepce a zvýšeného ohrožení těchto dětí v silničním provozu. Již děti v raném věku dokážou na základě sluchového vnímání rozeznat, zda jede v jejich blízkosti auto nebo cyklista a následně na dopravní situaci zareagovat. Děti se sluchovým postižením tuto sluchovou oporu nemají nebo ji mají částečně omezenou. Primárně se spoléhají na zrakové oporu během pobytu v dopravní situaci. Pro děti je nezbytná znalost správného chování pravidel silničního provozu, abychom předcházeli nehodovosti všech dětí a podpořili tím prevenci v oblasti dopravní výchovy.

Cílem této diplomové práce je zvýšit povědomí o důležitosti edukace dětí v předškolním věku v oblasti dopravní výchovy. Vhodné nejen pro děti se sluchovým postižením, ale všem dětem, které tuto edukaci potřebují. Na základě potřeb dětí se dají hry i pracovní činnosti upravit. Pro edukaci dětí v oblasti dopravní výchovy byl vytvořen sborník, v němž jsou popsána základní pravidla pro děti předškolního věku, jsou doplněna hrami a pracovními činnostmi v dané tématice. Pro dokonalejší edukaci volíme vhodné pomůcky se zaměřením na dopravní výchovu např. stolní hry, pexesa, pexetria, omalovánky, pohádky s tematikou dopravní výchova, návštěvy dopravních hřišť aj.

V teoretické části se obecně seznámíte s oborem surdopedie, problematikou sluchového postižení, komunikace osob se sluchovým postižením. Dále se seznámíte s obdobím předškolního věku, základy dopravní výchovy a specifikacemi spontánní i řízené hry.

V praktické části naleznete zhodnocení praktického ověřování pravidel „Sborníku dopravní výchovy“ v Mateřské škole pro sluchově postižené v Olomouci. Vyzdvížení pozitiv v řízené činnosti, tzn. co se povedlo. Upozornění na negativa, která by se měla odstranit do další řízené činnosti s dětmi. Případně i úprava materiálu a her.

Přílohou této diplomové práce „Dopravní výchova pro děti se sluchovým postižením“ je sborník her „Dopravní výchova“, který obsahuje všechna pravidla i s přílohami, jež jsou potřebné k vedení řízené činnosti na toto téma. Sborník praktické část této diplomové práce není určen pouze pedagogům v mateřských školách pro sluchově postižené, ale může posloužit i pedagogům běžných mateřských škol či rodinám dětí intaktních i dětí sluchově postižených. Veškeré rozhovory, hry a pracovní činnosti jsou uzpůsobeny pro děti předškolního věku, které mají sluchové postižení. Materiály k této činnosti se dají vyrobit v pohodlí domova a nejsou časově ani finančně náročné.

1 Sluchové postižení

1.1 Seznámení s pojmem surdopedie

„Surdopedie (z latinského surdus – hluchý a řeckého paideia – výchovy) představuje speciálně pedagogickou disciplínu, která se zabývá výchovou, vzděláváním a rozvojem jedinců se sluchovým postižením.“ (Horáková, 2012, s. 9)

Obor surdopedie úzce souvisí s dalšími obory jako je obor logopedie, při kombinovaném postižení somatopedie a tyflopédie. Dále spolupracuje s obory jako je pedagogika, psychologie, biologie, sociologie a filozofie. V medicínské oblasti surdopedie kooperuje s obory pediatrie, foniatrie a otorinolaryngologie (ORL). V návaznosti na sluchovou protetiku je vhodné zmínit i kooperaci s technickými obory, které se podílejí na výrobě sluchadel a kochleárních implantátů. (Horáková, 2012)

Sluchová intervence není jen pro osoby se sluchovým postižením, ale i pro osoby s kombinovaným postižením, např. kombinace sluchového postižení s tělesným, zrakovým a mentálním postižením, poruchou autistického spektra apod. (Horáková, 2012)

V posledních letech se pojetí a postavení společnosti k osobám se sluchovým postižením staví jinak. Nepřítomnost sluchové percepce není již vnímána jako postižení. Osoby se sluchovým postižením se pokládají za členy minoritní společnosti, která má svůj jazyk a kulturu. Majoritní společnost tyto osoby začíná vnímat stejně. (Langer, 2013)

Termín surdopedie nezahrnuje osoby pouze s těžkou vadou sluchu či úplně neslyšící. Do této kategorie spadají i osoby nedoslýchavé či ohluchlé. Každá osoba se sluchovým postižením vyžaduje odlišný přístup. Odlišná je i jejich kvalita a kvantita sluchové vady, vznik původu sluchového postižení, intelekt jedince, případně další přidružené postižení a také jaká péče je danému jedinci poskytována. (Horáková, 2012)

Sluchové postižení lze členit dle místa vzniku na vady centrální (tzn. postižení vzniká v korových či podkorových místech) a periferní. Sluchové vady periferní lze rozdělit na vady převodní (tzn. postiženo je vnější nebo střední ucho) a percepční (tzn. postiženo je vnitřní ucho). (Mukšnáblova, 2014)

Jedním z velmi důležitých aspektů pro další rozvoj jedince je doba vzniku jeho sluchového postižení. Lze je rozdělit na dvě kategorie, tj. vrozené a získané sluchové postižení. Vrozené vzniká dědičně, vlivem exogenních faktorů, infekčním onemocněním matky, tzn. dítě se již rodí s vadou sluchu. Získané postižení vzniká až po narození. V tomto období hraje velkou roli doba vzniku. Zda jedinec získal sluchovou vadu v období prelingválním (tj. do

šestého roku života, před osvojením mluvené formy řeči) či postlingválním (tj. po šestém roce života, po osvojení si mluvené formy řeči). (Panská, 2013)

Osoby, u kterých vzniklo sluchové postižení ještě před šestým rokem (tj. prelingvální období), mají velké obtíže v porozumění mluvené i psané formy řeči. Znakový jazyk jakožto jazyk mateřský se dá považovat jen u dětí, které ho používají jako primární jazyk. Rodiče se sluchovým postižením se svým dítětem komunikují primárně tímto jazykem. Oproti tomu slyšící rodiče dítěte se sluchovým postižením nemusí zjistit u dítěte vadu sluchu. Jedná se o formu manuálně komunikačního systému pro osoby se sluchovým postižením. (Neubauer, 2014)

Poslední částí základního členění sluchové vady je podle jejího stupně postižení. Nalezneme mnoho klasifikací dle různých autorů. Nejznámější je však dle Světové zdravotnické organizace (WHO). Označuje termíny stupně postižení, které jsou uvedeny v jednotce decibel. Jedná se o tyto termíny: žádná porucha či vada sluchu (0-25 dB), lehká porucha či vada (26-40 dB), střední porucha či vada (41-60 dB), těžká porucha či vada sluchu (61-80 dB) a velmi těžká porucha až hluchota (81 dB a více). (<http://katalogpo.upol.cz/>)

Včasná diagnostika sluchových vad a následně její důsledná rehabilitace vede k zajištění dobrého procesu vzdělávání již v předškolním věku. Dítě se rozvíjí v oblasti sluchové i zrakové percepce, mluvené složky řeči a případně i komunikaci probíhající ve znakovém jazyce. (Barvíková, 2020)

Pro slyšící rodiče neslyšících dětí je velmi obtížné smíření se se sluchovým postižením dítěte. Tyto děti mohou mít oproti neslyšícím dětem neslyšících rodičů obtíže v dospělosti, neboť začínají s komunikací později. Ke komunikaci rodiče s dítětem mohou vybrat z více komunikačních systému k dorozumívání, např. znak do řeči (tj. mluvená řeč je doprovázena znaky znakového jazyka), prstová (jednoruční/ obouruční) abeceda, (český) znakový jazyk nebo mluvenou řeč dané společnosti. (Květoňová-Švecová, 2004)

Mezi základní principy kvalitní péče v surdopedii řadíme: princip včasnosti (brzká diagnostika), princip komunikativnosti (ve větším rozsahu než u slyšících dětí), princip zrakového kontaktu (pomocí obličeje zjišťujeme mnoho informací o komunikaci a komunikátorovi), princip upřednostňované formy komunikace, princip adekvátní náročnosti (odvíjí se od věku, dovedností, typu a stupně sluchového postižení dítěte), princip názornosti (využití názorných pomůcek, vysvětlení určitých vztahů mezi jevy), princip systematickosti (rozumí se spolupráce mezi rodinou a školou, jejich vzájemná spolupráce), princip hodnocení (např. hodnocení vztahů mezi lidmi) a princip pojmového zvětšení (tj. pochopení čteného textu). (Potměšil, 2003)

1.2 Dopady sluchového postižení na psychické funkce

Dítě se rodí již s vyvinutými smyslovými orgány, pomocí kterých zkoumá podněty z okolního světa, učí se novým věcem a celkově přispívají k rozvoji osobnosti. Dítě se sluchovým postižením je díky jeho sluchové vadě ve vývoji značně omezeno. Záleží také na typu a stupni sluchového postižení dítěte. Omezení zapříčiněné sluchovým postižením se odráží do oblasti inteligence, řeči a socializace dítěte. (Šedivá, 2006)

Oblast inteligence

Dítě se rodí již s vrozenými dispozicemi inteligence, které se v průběhu života rozvíjí pomocí zrání a učení. U dítěte bez sluchového postižení se složka verbální a neverbální rozvíjí relativně současně. U dítěte se sluchovým postižením se verbální složka značně ve vývoji opoždí od složky neverbální zejména v příjmu informací a logickému uvažování. U dítěte, které přijímá informace pouze pomocí znakového jazyka, je příjem podnětů z okolí na minimální úrovni. (Šedivá, 2006)

Oblast řeči

Nejvíce narušenou složkou z psychických funkcí je oblast řeči. Již kojenci se rozvíjí jeho vrozená sluchová percepce, díky které získává interakci s okolním světem, dokáže si spojit zvuk s určitou činností nebo věcí. Velmi zajímavou činností dítěte v půl roce života je hra s mluvidly a nápodoba zvuků. Reakce na mluvený či slyšený zdroj u dítěte se sluchovým postižením klesá, neboť se mu nedostává potřebné zpětné vazby. Motivace tohoto dítěte je velmi obtížná, protože nechápe obsah ani význam mluvené řeči. (Šedivá, 2006)

Velmi důležitá je včasná diagnostika a následná péče a rozvoj dítěte se sluchovým postižením, vybrání vhodné kompenzační pomůcky (sluchadlo, kochleární implantát). Následná pomoc nejen dítěte, ale i rodině při práci s dítětem a jeho dalším rozvojem a odborné vedení dítěte. (Šedivá, 2006)

Oblast socializace

U dítěte probíhá socializace v určité míře již po narození. Postupně se u dětí objevuje snaha začlenit se do společnosti a navázat kvalitní sociální vztahy, které hrají velkou roli v rozvoji složky emoční a citové. (Šedivá, 2006)

1.3 Diagnostika sluchových vad

Včasné zjištění sluchové vady již v prvních měsících dítěte vede k získání dostatku času pro výběr vhodné lékařské, rehabilitační, výchovné a vzdělávací pomoci, která je zapotřebí v celém procesu socializace dítěte. (Souralová, 2005)

Obor audiologie se zabývá diagnostikou sluchu všech osob, kterým napomáhá k odhalení ztráty sluchu a její následné kompenzace technickými pomůckami. Vyšetřování probíhá pomocí speciálních technik pro měření akustiky. (Souralová in Horáková, 2012)

V Rakousku, Polsku či Slovensku lze nalézt ucelený screening pro novorozence, který bohužel u nás neexistuje. Preventivní vyšetření u pediatra by mělo docházet v období třetího, devátého a dvanáctého měsíce, třetího roku dítěte a před nástupem do základní školy. Kontroly nemusí být pouze preventivní, ale podnět ke kontrole může podat rodič, který má pochybnosti o správné funkci sluchu svého dítěte. Dalšími podněty mohou být různá onemocnění, po úrazu a operaci hlavy, časté záněty středního ucha nebo opožděný vývoj řeči dítěte. (Horáková, 2012)

Vyšetření je prováděno na oddělení otorinolaryngologie (ORL) a foniatrie. Nejprve lékař zjišťuje rodinnou a osobní anamnézu. Následně provádí vyšetření sluchu za pomoci speciálních pomůcek (tzn. ušní zrcátko, otoskop, mikroskop). (Horáková, 2012)

1.4 Komunikace osob se sluchovým postižením

Komunikace je určitá forma integrace do dané společnosti. Hlavním znakem komunikace je sběr informací, forma komunikace a přijetí dané informace komunikátorem. K úspěšné komunikaci je potřeba zvládnutí určitých kompetencí komunikace, tzn. vědět, kdy je vhodné mluvit nebo naopak nemluvit, jaká forma jazyka je vhodná k užívání aj. (Langer, 2013)

V naší majoritní společnosti je komunikačním nástrojem český jazyk, který lze využívat formou mluvené řeči nebo v psané podobě. Oproti tomu komunikačním nástrojem osob se sluchovým postižením je národní znakový jazyk, tzn. v naší republice se jedná o český znakový jazyk. (Langer, 2013)

Mnoho osob se sluchovým postižením (nevztahuje se na osoby s lehkou nedoslýchavostí) je odkázáno při komunikaci s partnerem na oporu zrakového vnímání během mluveného projevu. Proto je nezbytně nutné před zahájením komunikace s osobou se sluchovým postižením navázat zrakový kontakt. Pro získání zrakového kontaktu osoby se sluchovým postižením se využívá těchto technik pomoci:

- Zvuku (obecné oslovení a oslovení vlastním jménem, tlesknutí apod.), tzn. osoby se sluchovým postižením mohou mít zbytky sluchu, pomocí kterého mohou reagovat na osoby v jejich blízkosti.
- Doteku otevřenou částí dlaně mírné klepnutí v oblasti ramene až po loket.
- Druhé osoby, která má již navázaný oční kontakt s osobou se sluchovým postižením a může tedy předat pokyn ke komunikaci s jinou osobou.
- Pohybu, při němž nataženou paží ruky mírně máváme a upoutáme tím oční kontakt osoby se sluchovým postižením.
- Vibrací (zadupání na zem či zaťukání na stůl, o který se osoba se sluchovým postižením opírá).
- Blikajícího světla v místnosti upoutáme oční kontakt osoby se sluchovým postižením. (Ludíková, 2012)

1.4.1 Orální komunikace

Nejpoužívanější formou komunikace a získání potřebných informací v naší společnosti je mluvená a psaná podoba českého jazyka. Pro získání kvalitní komunikace je zapotřebí porozumění obsahu komunikace. Do složky orální komunikace spadají tyto jazykové složky:

- znalost jazyka, tj. gramatiky a slovní zásoby českého jazyka,
- odborné encyklopedické znalosti,
- znalost interakce, tj. normy komunikace,
- znalost strategie, tzn. vhodné užití prostředků jazyka. (Langer, 2013)

Mluvená forma řeči

Jedná se o nejčastěji užívanou formu komunikace, která zaručuje úspěšnou socializaci do majoritní společnosti. Pro osoby se sluchovým postižením je její úspěšné zvládnutí omezené např. v oblasti senzomotorické percepce. Omezení se může objevovat ve třech stupních vývoje řeči:

1. opožděný vývoj řeči (objevuje se u dětí nedoslýchavých),
2. přerušovaný vývoj řeči (objevuje se u dětí se ztrátou sluchu do stanoveného věku),
3. omezený vývoj řeči (objevuje se u dětí s těžkou poruchou sluchu). (Valenta, 2014)

Pro úspěšné zvládnutí komunikace a zařazení do majoritní společnosti je nezbytná edukace dětí se sluchovým postižením v oblasti mluvené a psané formy řeči dané společnosti. (Valenta, 2014)

Čtení a psaná forma řeči

Jako druhým nejpoužívanějším prostředkem komunikace je recepce a produkce psané formy řeči. Dalo by se předpokládat, že tato forma komunikace je pro osoby se sluchovým postižením přijatelnější a jednodušší než mluvená řeč, a tudíž i více žádoucí forma komunikace. Ovšem i k úspěšnému zvládnutí psané formy řeči je zapotřebí znalostí a dovedností využívání mluveného jazyka. Ovšem osoby se sluchovým postižením nemají dostatečně ukotvenou gramatiku českého jazyka, která je potřebná k porozumění a užívání psaného jazyka. Osoby se sluchovým postižením nerady komunikují právě touto zmíněnou formou komunikace. (Valenta, 2014)

Z důvodu nedostatečné kompetence užívání mluveného jazyka mají osoby se sluchovým postižením značný problém v užívání psané formy jazyka při komunikaci. Na základní škole se děti se sluchovým postižením učí psanou formu jazyka. Tyto děti nemají ještě osvojenou mluvenou řeč a začínají se učit její grafickou podobu. Nedochozí tedy k přirozenému osvojení jako je tomu u dětí bez postižení, kdy již mají osvojenou řeč, ke které se pouze učí její grafickou podobu. (Langer, 2013)

Odezírání

Dovednost odezírání je pro osobu se sluchovým postižením potřebná ve velmi hlučném prostředí, ve velké vzdálenosti mezi komunikačními partnery, ale i při aktivitách, kde je potřeba sluchadlo či kochleární implantát odložit (koupání, před spaním aj.). (Neubauer, 2014)

U dětí provádíme nácvik činnosti odezírání pomocí každodenních opakujících se činností jako je např. hygiena, oblékání, stavování, hry apod. Pro dítě je proces odezírání zcela přirozený. Pomocí zajímavé činnosti dítě má zájem neustálého kontaktu, kde pozoruje nejen mluvné orgány, ale i mimické výrazy a celkový postoj člověka při komunikaci. (Neubauer, 2014)

Někteří autoři označují dovednost odezírání za určitou formu „talentu, nadání nebo daru“, která se dá za pomoci tréninku a stálého opakování natrénovat a docílit tak ke zlepšení dovednosti. Nácvik odezírání probíhá ve třech úrovních: prvotní odezírání, slovní odezírání a souhrnné odezírání. (Langer, 2013)

Při odezírání je potřeba dodržovat základní podmínky vnější a vnitřní. Mezi vnější podmínky můžeme zařadit vzdálenost mezi komunikujícími, výšku úst komunikujícího v úrovni očí odezírajícího, osvětlení během komunikace, tempo mluveného projevu, způsob artikulace, mimické výrazy a přidané prvky gestikulace jako podpora mluvené řeči. Vnitřními podmínkami se rozumí věk příjemce, komunikační dovednosti obou komunikujících a jejich slovní zásoba, myšlení, aktuální zdravotní stav, úroveň schopnosti odezírání a úroveň jeho soustředění. (Langer, 2013)

1.4.2 Vizualně-motorická komunikace

Pro osoby se sluchovým postižením je systém vizualně-motorická komunikace hlavní formou dorozumívání se mezi sebou. Tato forma komunikace využívá speciální vizualně-pohybové prostředky (tzn. postavení a pozice rukou, tvar a pohyb rukou, postavení hlavy, použití mimiky a jiné). Vizualně-pohybové prostředky mohou stát samostatně v procesu komunikace, nejsou tedy závislé na mluvené řeči komunikátora. (Langer, 2013)

V procesu vzdělávání a výchovy osob se sluchovým postižením lze vizualně-motorickou komunikaci rozdělit na dvě složky. První složkou jsou přirozené znakové jazyky, které vznikají již dlouhá léta a přirozeně se rozvíjí a upravují. Na druhé straně zde existuje složka uměle zpracované znakové jazyky, které vytvořily osoby majoritní společnosti, tzn. osoby slyšící. Řadíme sem prstové abecedy, znakovaná čeština nebo Gestuno. (Langer, 2013)

Znakový jazyk

Formy komunikace osob se sluchovým postižením se mohou kombinovat, např. znakový jazyk může být doplněn prstovou abecedou (jednoruční a obouruční). Znakový jazyk lze považovat za přirozený (popřípadě mateřský jazyk) osob se sluchovým postižením jakéhokoli stupně. (Neubauer, 2014)

Hlavními složkami znakového jazyka je manuální forma (tj. místo, kde se znak provádí, v jakém postavení a orientaci ruky se znak vytváří, doplňující pohyb ruky nebo obou rukou) a nemanuální forma (patří sem gestika a další neverbální prvky komunikace). (Souralová, 2005)

Pro osoby slyšící je tato forma komunikace náročnější. Každý znak má své specifické motorické provedení. Pro osoby slyšící je učení se znakového jazyka srovnatelné jako učení se dalšího cizího jazyka. Proto zde nastává určitá zábrana v komunikaci osob se sluchovým postižením a osob slyšících. (Neubauer, 2014)

Intaktní populace by měla respektovat znakový jazyk jakožto plnohodnotný jazyk osob se sluchovým postižením. Základní principem znakového jazyka je znalost manuálního provedení jazyka, slovní zásoba ve znakovém jazyce a základní podmínky při komunikaci s osobou se sluchovým postižením. Neznačená to, že osoby se sluchovým postižením mají úplně odstoupit od učení se orální komunikaci. Pro tyto osoby je nezbytná potřeba pochopení mluvené formy jazyk osob slyšících. Objevují se i velmi nadané osoby se sluchovým postižením, kterým postačuje ke komunikaci pouze orální řeč. (Neubauer, 2014)

Při komunikaci s dítětem je potřeba respektovat jeho dosaženou vývojovou úroveň a jeho aktuální stav (zdraví nebo nemoc dítěte), jeho komunikační a rozumové dovednosti i schopnosti. (Neubauer, 2014)

Znakový jazyk řadíme do přirozeného jazykového systému komunikace, který se neustále přirozeně vyvíjí. Legislativní ukotvení znakového jazyka naleznete v zákoně č. 384/2008 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony. (Langer, 2013)

Pro laickou veřejnost může být značně zavádějící pojem český znakový jazyk a znakovaná čeština. Hlavním rozdíl je ten, že český znakový jazyk je přirozeným jazykem osob se sluchovým postižením. Oproti tomu znakovaná čeština je pouze převedení slov českého jazyka do znaků znakového jazyka, které se řídí podle gramatiky českého jazyka. (Langer, 2013)

Znak do řeči

Jedná se doplňkový komunikační systém pro osoby s poruchou řeči, která se zakládá nejen na postavení těla, způsobu použití mimiky a na přirozených znacích znakového jazyka. Znak do řeči lze chápat pouze jako doplněk komunikace, neznačená to tedy, že je jedná s plnohodnotný komunikační systém. (Kubová, 1999)

Prstová abeceda

Komunikace pomocí prstové abecedy je realizována prsty a dlaní jedné nebo obou dlaní a rukou, které se řídí podle předem určené polohy a postavení. Postavení prstů a dlaní znázorňuje jednotlivá písmena české abecedy. Nejčastěji se tato metoda užívá při vyjádření cizích slov, jmen, odborných názvů apod. V taktilní podobě může být prstová abeceda využívána osobami hluchoslepými. (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-384>)

Prstovou abecedu můžete znát i pod pojmem daktylní abeceda, daktylotika, daktyl, manuální abeceda apod. Jedná se o nejčastěji užívanou formu, pomocí níž vizualizujeme jednotlivé hlásky českého jazyka. Osoby se sluchovým postižením využívají prstové abecedy v případě, když neznají osobní jméno a příjmení, odborné a cizí termíny, zeměpisné názvosloví. (Langer, 2013)

Prstovou abecedu můžeme rozdělit dle zapojení jedné nebo obou rukou (tj. jednoruční nebo obouruční abeceda). Každý národní systém jednoruční a obouruční abecedy se může odlišovat dle dané země. (Langer, 2013)

Výhodou jednoruční abecedy je rychlost sdělení a její rozšířenost po celém světě. Naopak její nevýhodou je její horší srozumitelnost. Výhodou dvouruční abecedy je pomalejší a lepší vnímání, větší srozumitelnost, větší podoba s grafickou podobou hlásek, znaky znají i osoby slyšící. Naopak její nevýhodou je její účast obou rukou při artikulaci. (Langer, 2013)

1.5 Pomůcky pro osoby se sluchovým postižením

Můžeme zde zařadit i kompenzační pomůcky, tj. sluchadla a kochleární implantát. V poslední řadě zde řadíme i další pomůcky, které označujeme jako pomůcky vizuálně-technické (obrázky, fotografie, videozáznamy, promítače aj.), pomůcky vibračně hmatové, počítačové pomůcky. (Leonhardt, 2001)

Důležitá je celodenní kontrola funkce sluchadel nebo kochleárního implantátu (tzn. vnější části KI). Komentujeme každou činnost dítěte, abychom stimulovali jeho sluchové vnímání. Velmi důležité je aktivní zapojené dítěte při hře, podpoře k mluvenému projevu dítěte a neustálé motivaci ke komunikaci. (Neubauer, 2014)

Kompenzační pomůcka sluchadlo je určena pro osoby s lehkým až těžkým stupněm sluchového postižení, které mají zachovány alespoň nějaké zbytky sluchu. V opačném případě je nutné pro osoby s těžkým stupněm postižení bez zbytků sluchu pořídit kochleární implantát. (Bendová, 2006)

Podpora reedukace sluchu u dětí s kochleárním implantátem probíhá již v rodinném zázemí, kde se dítě učí rozlišovat základní zvuky a řeč v daném prostředí. Je vhodné u dítěte provádět tyto činnosti:

- Hru se zvukovou hračkou, na kterou dítě pomocí sluchu reaguje.
- Seznámení se se zvuky domácích spotřebičů (vysavač, telefon, mixér, zvonek, zvuk otevírání a zavírání dveří aj.).

- Opakovaná ukázka určitého zvuku (např. ťukání na dveře, štěkání psa aj.).
- Ukotvení zvuků, které signalizují následující situaci (např. zazní zvuk zvonku, dojde návštěva.).
- Jednoduché pojmenování oblíbených hraček dítěte (např. letadlo – Á, auto – BR).
- Neustálé komentování činností dítěte a jeho rozvíjení komunikace, popisování každodenních aktivit (hygiena, stravování, oblékání). (Neubauer, 2014)

1.6 Organizace pro děti se sluchovým postižením v předškolním věku

Raná péče

Pojem raná péče se v naší republice objevuje již od roku 1993. Jedná se o včasnou intervenci dítěte se zdravotním postižením. Cíle rané péče:

- Snížení negativního vlivu zdravotního postižení dítěte v jeho rodině (např. rozvoj komunikace dítěte se sluchovým postižením a rodinných příslušníků pomocí znakového jazyka).
- Rozvoj oblastí vývoje, které jsou u dítěte vzhledem k danému postižení poškozeny či omezeny.
- Zvýšit kompetence rodiny s dítětem se specifickými potřebami.
- Vytvoření kvalitních podmínek pro integraci dítěti i jeho rodiny do společnosti. (Hradilková in Bendová, 2015)

Raná péče spadá do organizace sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb. O sociálních službách. Jedná se o službu sociální prevence § 54. Tuto službu lze nabízet formou terénní služby příp. ambulantní služby. Raná péče je určena pro dítě se zdravotním postižením a jeho rodině při zajišťování specifických potřeb dítěte. Mezi základní činnosti patří: výchovné a vzdělávací činnosti, zajištění kontaktu se společností, terapeutické činnosti a podpora při uskutečňování práv a zájmů dítěte. Raná péče je služba, kterou rodina s dítětem se zdravotním postižením nehradí, tzn. je bezplatná. (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>)

Podílí se na vypracování individuálního plánu pro dítě a rodinu, podle kterého následně pracují. Zajišťuje vzdělávání dítěte i rodiny v oblasti komunikace s dítětem se sluchovým postižením, kompenzační, protetických, léčebných a vzdělávacích pomůcky pro dítě. Dále také rodina získává státní podporu v nalezení organizací pro děti i dospělé se sluchovým postižením. Upravuje a vyhodnocuje individuální plán, který napomáhá k začlenění dítěte do vzdělávacího zařízení. (Šedivá, 2006)

„Do rané péče o sluchově postižené děti je zahrnuta vedle diagnózy, práce s rodinou a volby vhodné rehabilitační metody, samotná rehabilitace, spočívající v sluchové výchově, nácviku odezírání a řečové výchově.“ (Holmanová, 2005 in Šedivá, 2006, s. 36)

V Olomouci od roku 2005 naleznete Středisko rané péče Tamtam. Střediska pro děti se sluhovým postižením naleznete po celé republice. Zaměřují se na zájmy a potřeby klientů s daným postižením a jejich rodinným příslušníkům. (Horáková, 2012)

Raná péče Centrum pro dětský sluch Tamtam spadá do služby sociální prevence Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, která je ukotvena v zákoně č. 108/2006, Sb. o sociálních službách, §54 tohoto zákona. (<https://www.tamtam.cz/>)

Posláním této služby je podpora rodiny s dítětem se sluhovým postižením, naučit se komunikovat s vlastním dítětem a žít běžný život. Cílovou skupinou této sociální služby jsou rodiny s dětmi se sluhovým postižením od narození do sedmi let věku dítěte, které žijí v České republice. Služba rané péče Tamtam ve městě Olomouc je spádovou organizací pro celou Moravu a Slezsko. Raná péče se uskutečňuje terénní formou v domácím prostředí jejich uživatelů. Centrum pro dětský sluch Tamtam nabízí vzdělávací kurzy, semináře a další akce. (<https://www.tamtam.cz/>)

Pracovníci zařízení poskytují pomoc v oblasti speciálně pedagogické, psychologické, sociální a zdravotní. Pracují zde speciální pedagogové, pracovníci se vzděláním v oboru psychologie, pedagogiky a sociální práce s vysokoškolským vzděláním nebo vyšším odborným vzděláním. (<https://www.tamtam.cz/>)

Mezi hlavní principy Centra pro dětský sluch Tamtam lze zařadit:

- Partnerský přístup: Nabízí rodičům mnoho informací, o kterých rozhodují právě rodiče dítěte. Tudíž nejsou do ničeho nuceni a rozhodují se podle sebe, co je pro ně nejlepší.
- Domácí prostředí: Respektování rodiny a dítěte, jejich každodenního režimu a rytmu rodiny v jejich přirozeném prostředí.
- Nezávislost: Služba je pro rodinu bezplatná. Snaha podpořit u rodiny nezávislost na sociálním systému.
- Interdisciplinární spolupráce – S pracovníky daného zařízení spolupracuje mnoho externích pracovníků. (<https://www.tamtam.cz/>)

Tamtam podporuje rodinu v oblasti orientace v aktuální situaci, posílení kompetencí rodiče, zprostředkování kontaktu rodiny a dítěte se společenským prostředím, rozvoj vlastní osobnosti a schopností dítěte, činnosti v oblasti péče o dítě, rozvoj nácviku pohybu a využití sluchu pro orientaci a uplatnění práv a zájmů rodiny a dítěte. (<https://www.tamtam.cz/>)

Speciálně pedagogické centrum

První vznik Speciálně pedagogického centra zaznamenáváme v roce 1992 z důvodu potřeby společnosti. Pravomoc těchto center je na stejné úrovni jako pravomoc Pedagogicko-psychologických poraden. (Šedivá, 2006)

Speciálně pedagogické centrum spadá do oblasti školského poradenského zařízení spolu s Pedagogicko-psychologickou poradnou. Tato školská poradenská zařízení zajišťují činnosti: diagnostické, poradenské, metodické a terapeutické. (Horáková, 2012)

Legislativní ukotvení tohoto školského poradenského zařízení naleznete ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. (Horáková, 2012)

Speciálně pedagogické centrum je určeno pro děti se zdravotním postižením či znevýhodněním a jejich rodinám. Služby pro dítě, rodinu, školu i školská zařízení jsou zcela bezplatné. Podmínka pro splnění poskytnutí služby je písemný souhlas zletilého žáka, u nezletilého žáka je potřeba písemného souhlasu jeho zákonného zástupce. (Horáková, 2012)

Služby tohoto zařízení se uskutečňují převážně ambulantně na pracovišti daného Speciálně pedagogického centra nebo docházkami pracovníka daného zařízení do škol a školských zařízeních. V posledním případě i do rodin dítěte v rámci diagnostické péče. (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>)

V Olomouci lze nalézt Speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižení, které je součástí Střední školy, základní školy a mateřské školy pro sluchově postižené v Olomouci. Speciálně pedagogické centrum spadá do kategorie školských poradenských zařízeních, které poskytuje své služby bezplatně rodinám s dítětem se sluchovým postižením, s vadou sluchu a přidruženým postižením nebo s hluchoslepotou. (<https://www.sluch-ol.cz/spc>)

Speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižené plní funkci:

- Speciálně pedagogické diagnostiky a psychologické diagnostiky, krizové intervence a následné poradenské péče.
- Doporučení vhodných podpůrných opatření ke vzdělávání (zpráva a doporučení).
- Pomoci rodičů při volbě vzdělávacího zařízení i odkladu povinné školní docházky dítěte.
- Pomoci žákům a studentům při výběru vhodného navazujícího studia, vykonávání závěrečných zkoušek a maturitních zkoušek.
- Sociálního poradenství, nabídky seminářů pro rodiče, učitele a další odborníky, nabízí kurzy znakového jazyka pro rodiče dětí se sluchovým postižením.

- Kooperace s dalšími pedagogickými pracovníky ze škol, s lékaři i neziskovými organizacemi. (<https://www.sluch-ol.cz/spc>)

V České republice naleznete Speciálně pedagogická centra pro sluchově postižené ve městech: Praha, České Budějovice, Plzeň, Chomutov, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Skuteč, Brno, Kyjov, Ivančice, Olomouc, Zlín, Valašské Meziříčí, Ostrava – Poruba. (<http://www.apspc.cz/>)

Mateřská škola

Děti se setkávají s prvním vzdělávacím zařízením již ve třech letech, tzn. nástupem do mateřské školy pro sluchově postižené děti nebo do mateřské školy běžného typu. (Šedivá, 2006)

Mateřská škola zajišťuje vzájemnou spolupráci mezi zákonnými zástupci dětí a zaměstnanci daného školního zařízení pro kvalitní rozvoj dítěte, jeho vzdělávání a výchovy v mateřské škole a společnosti. V dané mateřské škole je nejvyšší počet dětí 14 a nejnižší počet dětí je 6. Počet dětí závisí na speciálních vzdělávacích potřebách daných dětí. (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-14>)

Vzdělávání v mateřské škole vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Mateřská škola speciálně plní funkci nejen vzdělávací, výchovnou, ale i funkci reedukace, kompenzace, rehabilitace a diagnostiky. (Valenta, 2006)

Mateřské školy pro děti se sluchovým postižením mají zřízeny i internát pro tyto děti. Některé děti využívají již v předškolním věku možnost ubytování v internátu. (Potměšil, 2007)

Cílem mateřské školy pro sluchově postižené děti jsou činnosti:

- výchovné a vzdělávací aktivity,
- rozvoj kompenzace a reedukace daného druhu a stupně sluchového postižení,
- počátky rozvoje čtení,
- nácvik odezírání, znakování znaků znakového jazyka a prstové abecedy. (Bendová, 2015)

2 Vývoj dítěte v předškolním věku

2.1 Vymezení období předškolního věku

Období předškolního věku lze upřesnit na věk od tří do šesti let. Toto období u dítěte končí nástupem do školy, neboť dítě dovršilo šestého roku života. Může nastat i forma odkladu školní docházky o jeden rok, kdy dítě setrvá o jeden rok déle v mateřské škole. V tomto období dítě získává určitou formu chování a přípravy na budoucí život, aby zvládlo funkci daných rolí, které ho v blízké i budoucí době čekají. Naučit se spolupracovat se svými vrstevníky i ostatními dospělými osobami. (Vágnerová, 2012)

Ve věku od tří do šesti let, tj. v předškolním věku dítěte, dochází k velkým fyzickým změnám dítěte. Největší viditelná změna je v jeho výšce. Jedná se o období, kdy se u dítěte rázně změní jeho výška, tzv. období rychlého vzrůstu. (Plevová, 2006)

Toto období lze rozdělit na dvě důležitá období. První období je charakteristické tím, že dítě mezi třetím až čtvrtým rokem nastupuje do mateřské školy. Po šestém roce života dítěte nastupuje jedinec do základní školy. (Plevová, 2006)

Konec toho období není určen fyziologickým věkem, ale z hlediska úrovně socializace dítěte, tzn. nástupem do základní školy. Dítě v tomto období je již částečně samostatné, zvládá jednoduchou sebeobsluhu jako je oblékání, stravování a hygiena. Dítě je připravené pomocí učení rozvíjet doposud získané zkušenosti, schopnosti a dovednosti. (Thorová, 2015)

Děti v tomto období jsou velmi energické, zvědavé, vyhledávají aktivní zapojení dospělých osob či vrstevníků do aktivity. Jsou komunikativní a mají snahu se zapojovat do domácích prací, chtějí si vše vyzkoušet. (Thorová, 2015)

„Hlavním prostředkem učení jsou herní aktivity, proto je předškolní období označováno za zlatý věk dětské hry. Teprve mezi 3. a 4. rokem dítě dokáže vzhledově velmi odlišný předmět ve fantazii přeměnit na úplně jinou věc. S rozvojem symbolického myšlení se pro dítě stává v tomto období atraktivní fantazijní symbolická hra. (Thorová, 2015, s. 382)

Období předškolního věku je specifické hlavně iniciativou dítěte, neboť dítě má neustálou potřebu sebepoznání a aktivity. Aktivita dětí musí být v tomto období částečně řízená. Toto období zaniká nástupem do základní školy. (Kozáková, 2014)

Děti v předškolním věku mají snahu osamostatnit se a nebýt závislé na rodičích, ale zároveň hledají v dospělé osobě pomoc, podporu, bezpečí a ochranu, když to budou potřebovat. (Allen, 2008)

2.2 Oblasti rozvoje dítěte v předškolním věku

2.2.1 Rozvoj řeči

Během prvního roku života dítěte se neobjevují výrazné odlišnosti ve vývoj řeči u dítěte slyšícího a dítěte se sluchovým postižením. Dítě se sluchovou vadou žvatlá a brouká, projevuje se hlasem nejen během smutku pláčem, ale i během radosti. Po prvním roce se začínají objevovat první odlišnosti, kde dítě neopakuje svá první slova. (Holmanová, 2005)

U dítěte rozvíjíme slovní zásobu pomocí citoslovcí, které nám pomáhají k procvičení řeči, artikulace a sluchové percepce. Tato citoslovce nám označují např. hračky („á“ – letadlo, „ú“ – vlak, „mmm“ – medvěd aj.). Při komunikaci s dítětem používáme slova, která se objevují v každodenní komunikaci a jsou často opakovaná. Díky tomu, se dítě naučí dříve dané slovo odezírat. (Holmanová, 2005)

Rozvoj řeči u dětí se sluchovým postižením probíhá opožděně. Jejich řeč je opřená na odezírání mluvené řeči, symbolické hře a na její obrazné představě. (Piaget, 2014)

Na začátku období předškolního věku se vyskytuje tzv. egocentrická řeč. Vyznačuje se tím, že dvě děti mluví, neskáčou druhému do mluveného projevu, ale každé dítě si vede svůj monolog (tj. jedno mluví o tom, co bude k obědu a druhé o dovolené u moře). I přes to, že nevedou dialog, si dovedou spolu bezproblémově hrát. (Říčan, 2021)

Řeč dítěte v předškolním věku se zdokonaluje. Dítě některé hlásky vyslovuje chybně, ale nemusí se hned jednat o logopedickou vadu. Do konce šestého roka dítěte se jeho řeč upravuje a zdokonaluje. Je nutné vyhledat odbornou pomoc logopeda, jestliže chybná vada hlásky přetrvává během čtvrtého a pátého roku dítěte. Díky odborné pomoci se odstraní nebo zredukuje logopedická vada, která se může odrážet ve vzdělávání žáka na základní škole. Oblíbenými činnostmi dětí toho věku jsou básničky, písničky, říkadla, pohádka aj. Musíme také dbát na individuální rozdíly dětí, tzn. všechny děti nemusejí mít rády zpívání písniček apod. (Kozáková, 2014)

V období předškolního věku se verbální složka řeči zdokonaluje nejen ve formě, ale i obsah mluveného sdělení. Nejčastěji se rozvíjí pomocí rozhovoru s dospělými osobami, vrstevníky, ale i skrze média. Objevují se otázky typu „jak“ a „proč“, které vedou k rozšíření nejen slovní zásoby, ale i informací na dané téma. Pomocí těchto otázek se rozvíjí dítě v oblasti příslovcí, spojek a předložek. (Vágnerová, 2012)

U dítěte v předškolním věku dochází k velkému zdokonalování řeči. Toto období se charakterizuje neustálými otázkami a mluvením ze strany dítěte. Dítě je velmi zvědavé, aktivní, vytváří podnět ke spontánní komunikaci a mluví neustále. Slovní zásoba v tomto období velmi

narůstá. Předškolní dítě aktivně používá okolo 5000 slov. Dochází ke zlepšení jeho mluvního projevu, mluvní projev je srozumitelný a objevují se malé dysgramatismy. Dítě dokáže odpovídat na kladené otázky, pokračovat v rozhovoru. Během předškolního období u dítěte vzniká tzv. vnitřní hlas. V předchozím období dítě mluvilo jen nahlas. (Thorová, 2015)

Děti se v tomto věku učí od dospělých osob napodobováním nejen v mluvě, ale i chování. Jakmile dítě slyší nové a pro něj zajímavé slovo, či slovo známé, ale použito v komunikaci jiným způsobem, dítě si toto slovní spojení zapamatuje a používá ho samo. Dítě si nezapamatuje celé slovní spojení, které slyšelo, ale pouze tu část, kterou samo chápe a je pro něj nějak zajímavá. Jde tudíž o experimentování s novými slovy, které dítě doposud neznalo. (Vágnerová, 2012)

Během komunikace si děti vytvářejí slovní zásobu a jejich správné užívání dle pravidel gramatiky. Po čtvrtém roce života dítě začíná používat složitější věty, užívá správně minulý a budoucí čas v dějové lince. U dítěte v předškolním věku se mohou objevovat chyby ve vysvětlování např. složitějších vztahů. Objevují se v řeči agramatismy a určité nejasnosti. (Vágnerová, 2012)

2.2.2 Rozvoj myšlení

Egocentrismus je hlavní prvek myšlení dítěte v předškolním věku. Jedná se o myšlení, jež je zaměřené hlavně na daného jedince, jeho pocity, mínění. Dalším prvkem myšlení dítěte v tomto období je nadpřirozenost, fantazie promítající se do myšlení. (Říčan, 2021)

Myšlení dětí v předškolním věku je neúplné, nekoordinované a nevzniká propojování informací, které se dítě dozvědělo. Nedokáže ještě propojit všechny získané informace. Jedinec si uvědomuje, že pohled na danou situaci může mít druhá osoba odlišný, avšak nepřipouští si tuto možnost během svého myšlení. (Vágnerová, 2012)

Myšlení dítěte se v tomto období mění ze symbolického myšlení na myšlení názorné. Mínění dítěte je závislé na vizuálním podnětu, co vidí nebo co vidělo. Předškolní věk se vyznačuje hlavně egocentrismem, kdy v zájmu dítěte je hlavně dítě samo. Začíná rozlišovat a chápat rozdíly mezi realitou a imaginací. (Kozáková, 2014)

Myšlení dětí v předškolním věku je omezené, neboť se neodvíjí od logického myšlení a stává se nepřesné. Specificky zpracovávají dané informace. Hlavním znakem myšlení dětí v předškolním věku je tzv. egocentrismus, kde je dítě středem dění. (Vágnerová, 2012)

U dětí v předškolním věku může nastat situace, v níž některé získané informace úplně ignorují a nepřipouští si fakt, že to tato informace mohla ovlivnit jejich myšlení a pohled na svět. (Vágnerová, 2012)

Dítě si mezi třetím a pátým rokem začíná uvědomovat svá přání a touhy, ale i přání a pocity druhých lidí, jež jsou potřebné k rozvoji empatie dítěte. (Thorová, 2015)

Myšlení u dítěte v předškolním věku se rozvíjí v mnoha směrech. Např. myšlení hodnotící, které lze rozčlenit na myšlení racionální (hodnocení pravdy/ lži, správného/ nesprávného aj.), myšlení estetické (posouzení „krásy“ v knihách, filmů, přírodě, oblečení aj.) a jako poslední myšlení etické (hodnocení chování a jednání druhých lidí). (Zelinová, 2007)

U dětí by se mělo podporovat i tvořivé myšlení, díky kterému mohou najít jiné, originální, využitelné a akceptovatelné řešení dané situace. Vytvářejí se u dětí jejich originalita, tvořivost, řešení problémů aj. Toto myšlení se rozvíjí na úkolech, které nemají jednotné řešení. Tudíž dítě může přijít s jinými tvořivými nápady. (Zelinová, 2007)

2.2.3 Rozvoj pozornosti, vnímání a představivosti

Pozornost dětí v předškolním věku je ještě nestálá a časově omezená. S přibývajícím věkem se dítě dokáže soustředit po delší dobu. (Plevová, 2006)

Pro dítě je velmi obtížné udržet dlouhodobě pozornost, proto je vhodné volit spíše méně hraček, kterým může věnovat větší pozornost, zajištění příjemné atmosféry a harmonie. (Roučková, 2006)

Dítě, které má značné obtíže ve vnímání sluchem, se vyznačuje těmito specifiky: neotáčí se na oslovení, neupoutá ho zvuk z okolí, nenapodobuje jednoduchá slova, jeho reakce na zvýšený zvuk nejsou adekvátní (např. nereaguje úlekem či pláčem na nečekaný zvuk houkačky aj.), jeho řeč je odlišná od odstáních dětí, nedochází k rozvoji slovní zásoby a porozumění mluvené řeči. (Horáková, 2012)

V oblasti představivosti jsou děti tohoto věku velmi rozmanité, mají bujnou fantazii, která se dá uplatnit nejen ve hře, ale i výtvarném projevu. Nejčastěji se představivost uplatňuje během námětových her, kdy děti přebírají určité role a chování, např. hra na domácnost, na kuchaře aj. (Plevová, 2006)

Pro děti v předškolním věku se stává fantazie velmi důležitá, neboť má pro děti význam harmonizace. Podílí se na rovnováze složky citové a rozumové. V určitých situacích děti mohou upravovat skutečnost pro svá přání a potřeby. (Vágnerová, 2012)

Představivost dítěte v předškolním věku je velmi bohatá a pestrá. Mezi reálné myšlení u dítěte objevují i smyšlené informace, které neumí rozdělit od reality. Proto by rodiče neměli děti trestat za lži, které dítě neumí rozlišit od fantazie a reality. Představy pro dítě v předškolním věku jsou velmi důležité, neboť pomocí představivosti se dokáže vyrovnat s těžkým prožitkem nebo situací. (Mertin, 2003)

V souvislosti na citový rozvoj dítěte přichází i pochopení základních morálních forem, co se považuje za správné a špatné chování. Pohádky jsou velkým zdrojem informací o tom, co je dobré a co zlé, proč bychom měli umět nabídnout pomoc a umět se rozdělit s druhými lidmi. Pohádky ukazují i to, že když někdo činí nějakou špatnost, tak musí být potrestán. V opačném případě dostane odměnu. (Plevová, 2006)

Pro podporu pozornosti jsou žádoucí hračky pro děti, které mají víceúčelový charakter, např. kostky, figurky, krabičky od vajíček, křídly, barvy aj. Dítě je díky motivaci dokáže využít na více způsobů ve hře. Každá hračka má své pozitiva a negativa, která obnáší. (Bacus, 2004)

Rozvoj vnímání musí být u jedinců se smyslovým postižením nebo jedinců s poruchami pozornosti a aktivity (ADHD) o to důslednější, neboť jejich smysly jsou organicky postiženy a vyžadují větší soustředěnost a procvičování. Pedagog by měl dát dítěti, co nejvíce podnětů ke splnění úkolu, aby ho i přes své obtíže zvládlo a naučilo se. Pedagog či dospělá osoba by se měla podílet na rozvoji vytrvalosti, přesnosti, koordinace, rychlosti aj. (Zelinová, 2007)

2.2.4 Rozvoj paměti a učení

U dětí se sluchovým postižením se nemůžeme spoléhat na spontánní způsob učení. Tyto děti mají určité zábrany spontánního získávání podnětů z okolí. Druhý způsob učení je pomocí jiné osoby („prostředníka“), který dětem ukáže, vysvětlí vzájemné vztahy a souvislosti. Forma učení pomocí jiné osoby by měla převládat nejen u dětí slyšících, ale primárně u dětí neslyšících, které jsou z důvodu svého sluchového postižení znevýhodněny. Druhá osoba dítěti pomáhá a nabízí podněty k učení. (Roučková, 2006)

Paměť dítěte předškolního věku je stále mimovolní, pomalu se projevuje i paměť úmyslná. Silně nadále převládá paměť mechanická, která je později doplňována logickým myšlením. (Plevová, 2006)

Každý, kdo pracuje s dítětem, by měl znát paměť dítěte, tzn. jak si dítě nejlépe zapamatuje slova, čísla, obrázky, zvuky a jiné činnosti. Paměť a pozornost jsou úzce spjaté a vzájemně se ovlivňují. (Zelinová, 2007)

Nejdůležitější pro zapamatování si určitého slova, činnosti, zvuky dítětem je důkladné pochopení učeného. Dítě pomocí pochopeného učivu dokáže hledat souvislosti mezi dřívějšími a nově získanými zkušenostmi. (Zelinová, 2007)

2.2.5 Socializace

V mateřské škole se dítě setkává s novou autoritou ve formě učitelky. Dítě se učí pracovat se svými pocity a přání, které jsou založené na egocentrismu. Objevuje se zde i forma určitých pomluv, žalování a chvástání. (Thorová, 2015)

Návštěva předškolního zařízení (mateřské školy) zajišťuje osamostatnění se dítěte od úzké vazby na rodinu a zajišťuje tak nové sociální kontakty dítěte. Dítě v předškolním věku má velký zájem o trávení volného času se svými vrstevníky, neboť hledá svého hracího partnera pro své hry. Mnoho dětí si osvojuje roli dítěte s nějakým druhem postižení či znevýhodnění, která se může odrážet do jeho budoucího života. (Kozáková, 2014)

Dítě získává nové sociální vztahy nejen mezi dětmi, ale i mezi dospělými osobami. Na začátku děti preferují vztah s dospělou osobou, následně vyhledávají kontakt mezi dětmi stejného věku, které se stanou jeho herními partnery při hře. (Plevová, 2006)

Rodina je primárním a velmi důležitým činitelem v oblasti socializace dítěte. (Plevová, 2006)

Děti v předškolním věku se velmi snaží napodobovat rodiče a jejich role, které uplatňují ve hře. Toto období si dítě osvojuje mnoho dalších rolí a nejen pomocí her. Děti inspiruje a láká dělat činnosti jako rodiče, rády naslouchají rodičům, když vypráví o svém dětství apod. Jedná se o jednu z možností sociálního učení se rolím. (Vágnerová, 2012)

Díky bezpečnému rodinnému zázemí dítě dokáže zvládat snadněji adaptaci na nová prostředí a také zvládání nových rolích. Během socializace s jinými lidmi jedinec rozvíjí svou osobní individualitu. Na základě nových vztahů dítě získává zkušenosti, nové postoje, hodnocení. Socializace dítěte se zrcadlí i do rozvoje sebepojetí, hodnocení a celkového prožívání. (Vágnerová, 2012)

U dítěte probíhá rozvoj komunikace a důkladnější působení jedinců na sebe navzájem, tj. spolupráce mezi dětmi a dospělými osobami, podpora a prosazení sebe samého. Dítě se dostává do třech základních sociálních skupin, tj. rodina, mateřská škola a vrstevnická skupina, kde dítě získává a učí se nové sociální role. (Vágnerová, 2012)

„Předškolní dítě získává v rámci sociální expanze role, které jsou pro další rozvoj jeho osobnosti důležité:

- *Horizontální role vrstevníka, kterou získává ve vztahu k cizím dětem, např. v mateřské škole nebo dětem ze sousedství, na hřišti apod.*
- *Specifikovaná role kamaráda, charakteristická vymezením bližšího vztahu k jinému dítěti.*
- *Institucionálně vymezená role žáka mateřské školy. (Mateřskou školu navštěvuje kolem 90 % českých dětí.) (Matějček, 2003 in Vágnerová, 2012, s. 225)*

Nástup a pobyt v mateřské škole jsou pro dítě velmi přínosné, neboť právě zde získává zkušenosti k novým rolím, ale i základní zkušenosti pro nástup do základní školy. Probíhá zde určitá forma socializace dítěte, na kterou musí být dítě zralé. (Vágnerová, 2012)

Dítě tráví rádo chvíle v úplné rodině. V tomto období zkouší rodiče svým provokativním chováním, dítě nechce spolupracovat s rodiči a poslechnout jejich příkazy, rády si vymýšlí nesmyslná slova a předvádějí se nejen před rodiči. (Thorová, 2015)

Kolem čtvrtého věku vzniká i dítěte soupeřivost mezi svými vrstevníky. Dítě díky svým zkušenostem chápe emoční prožívání druhých lidí. Týrané děti mají s tímto pochopením velké obtíže. (Kozáková, 2014)

Po čtvrtém roce života dítěte k sociálnímu vývoji přispívá sociálně-dramatická hra, při které děti uplatňují svou komunikaci, doposud získané sociální role, promítají do hry své pocity, prožitky, fantazii a získanou nápodobu. Sociálně-dramatická hra vzniká ze spontánní činnosti dítěte, kterou můžeme dále motivovat a rozvíjet. (Thorová, 2015)

2.2.6 Chování

V současnosti se u dětí v předškolním věku objevují určité problémy chování, které se projevují hlučností, nepřiměřenými reakci na okolní podněty a velkou aktivitou. Za příčinu se může považovat výchovný styl rodiny, lpění na materiálních hodnotách než na emočních, nevhodný vzor rodičů apod. Dítě nepřiměřeně reaguje na změny v rodině nebo okolí, které se mohou projevovat jako ADHD (porucha pozornosti s hyperaktivitou). Pokud příznaky dále přetrvávají, je důležité vyhledat dětského psychologa, aby zajistil vyšetření dítěte a jeho následnou diagnostiku. (Kozáková, 2014)

V tomto období dítě stále získává plno informací pomocí hmatu, jaké jsou vlastnosti daného předmětu. Dále se rozvíjí časová a prostorová orientace dítěte. (Plevová, 2006)

2.2.7 Emoce

Emoce je jednou z nejdůležitějších procesů, které se vytváří u všech jedinců. Může se jednat o emoce velmi hluboké, citlivé, intimní, které jsou pouze naše a nemusíme je vůbec sdělovat. Na straně druhé emoce slouží jako určitá forma socializace a komunikace s druhými lidmi i bez našeho vědomí. (Šolcová, 2018)

Oproti batolecímu období je emoční vývoj dítěte v předškolním věku stabilnější a ustálenější. Nálada dětí v předškolním věku bývá často velmi dobrá, převažuje pozitivní emoční reakce. Nálada dětí v tomto období je velmi nestálá, např. smích během pár sekund či minut může vyměnit pláč a naopak. Získávání informací je velmi závislé na momentálním prožitku dítěte, jeho uspokojení či nespokojení v dané chvíli. Postupem času se rozvíjí u dětí jejich emoční paměť, tzn. postupné zpětné vybavování jejich emocí při dané situaci, která se již odehrála. Dítě dovedou lépe a jiným způsobem vyjádřit svou nespokojenost, dokáže tyto pocity lépe vstřebat a pracovat s nimi. (Vágnerová, 2012)

U dětí v předškolním věku není tak častý projev emocí jako je zlost a vztek, jako k tomu dochází u dětí v batolecím věku. Děti v tomto věku chápou příčiny, které vyvolají tyto emoce, tj. zákazy či příkazy, které se dítěti nelíbí. (Vágnerová, 2012)

3 Hra

3.1 Význam dětské hry

Hra je velmi významnou činností nejen malých dětí. Pomocí hry se utváří naše osobnost, poznáváme svět kolem nás. Hra byla součástí lidstva už v dávné historii. Tvořila vzhled dané společnosti, kultury, výchovné aspekty aj. Tudíž nelze najít jedinou definici činnosti „hra“, neboť může být vnímána mnoha způsoby. (Suchánková, 2014)

Hra je pro každé dítě velmi důležitou součástí každodenního života. Díky hře se děti mohou odpoutat od okolního prostředí, kde jim rodiče stanovují stále nějaká pravidla. Pro dítě má hra tedy charakter určité relaxace a oddechu. Hra dítěte je zcela spontánní činnost, kterou vykonává každý den. Pomocí hry dítěte rozvíjí nejen složku tělesnou, kognitivní, ale i složku sociální. (Kurtz, 2015)

Hra je velmi specifická činnost, která má své základní rysy (spontánnost, motivace ke hře, vlastní volba, smysluplnost, pochopení sociálních rolí, klid, tvořivost aj. Hra je uskutečňována v určitém čase, prostředí a za daných podmínek. Nejen u dětí je hra spojována s učením nebo nějakou prací. (Suchánková, 2014)

Každá hra dítěte je specifická, ojedinělá, má svá daná pravidla. Děti v tomto období dávají přednost hrám, u kterých mohou rozvíjet svou představivost, fantazii, před kolektivními sporty jako je např. fotbal či hokej. (Suchánková, 2014)

Mezi časté hry dětí řadíme hry dramatické, námětové („na domácnost“, „na maminku/tatínka“ aj.), ve kterých se děti učí a procvičují si určité sociální role, které je později čekají. V těchto hrách děti promítají, jak své zkušenosti, tak i svou fantazii. Charakteristickým znakem hry je její časté opakování, pocit radosti a uspokojení. (Suchánková, 2014)

3.1 Základní aspekty dětské hry

Hra musí být velmi zajímavá, atraktivní a podle potřeb a zájmů dítěte, protože jinak bude velmi obtížné namotivovat dítě k dané herní činnosti. Hra by neměla být pro dítě obtížná, neboť se může stát, že dítě danou činnost nedokáže a tím ztratí motivaci. (Kurtz, 2015)

Je vhodné při určitých hrách dávat dítěti možnost volby či případné vedení hry, tzn. rozhodování o tom, jak bude hra pokračovat, jaké pomůcky při hře si vybere (např. pastelky, voskovky, křídly, fixy aj.). Vždy je prospěšnější, když při hře jsou použity pomůcky, které dále motivují a rozvíjí hru. Hra by se měla odvíjet od zájmu dítěte. Dospělá, vedoucí osoba, by měla

reagovat na unavitelnost dítěte a jeho zájem o hru. Následně by měla vedoucí osoba upravit hru či ji úplně ukončit a navázat jinou činností nebo relaxací. Vhodné je dítě do hry netlačit, nechat dítě, aby se rádo zapojilo do hry, kterou ji dospělá osoba připravila. (Kurtz, 2015)

Motivace

Nejdůležitější při hře je motivace. Před začátkem hry je důležité dítě namotivovat a nalákat. Mnohdy je průběžná motivace činnosti důležitější než výsledek. (Kurtz, 2015)

Při výběru vhodné hry musíte myslet i na určité dovednosti a schopnosti dítěte v každém věku. Dítě v předškolním věku zvládá v oblasti jemné motoriky – držení tužky, stříhání papíru aj., v oblasti hrubé motoriky – běhá spíš po špičkách, poskoky na jedné noze, chytne míč do obou rukou. Dítě kolem třetího roku vyžaduje hru paralelní (hra vedle ostatních dětí), hra s plyšáky a panenkami. Dítě v pátém roce života dokáže do své hry zapojit své vrstevníky jako své hrací partnery, začíná hrát jednoduché stolní hry. V šestém roce života dítě dokáže spolupracovat s vrstevníky, soutěživost a chtíč po výhře. (Kurtz, 2015)

Během hry se v dítěti dokáže prostrídat mnoho pocitů jako je agrese, radost uvolnění, napětí, úzkost, spolupráce, sobeckost. Jedná se o pocity, které se mohou v okamžiku změnu. Ve hře se propisuje i osobnostní charakter dítěte a jeho získaný životní styl. (Hanuš, 2003)

V předškolní věku dítěte je jeho hlavní činností hra, která přináší dítěti pocit radosti, uspokojení svých potřeb, bez jakéhokoli předem stanoveného cíle. Hra může být jednoduchá a spontánní, ale i obtížná a řízená. Hry členíme na hry funkční, konstruktivní, úkolové, realistické a činnostní, díky kterým dítě získává nové dovednosti, rozvíjí fantazii, souvisí s rozvojem osobnosti dítěte. (Kozáková, 2014)

Hra pomáhá dítěti překonat situace, které neumí zpracovat rozumem nebo je pro něj příliš obtížná. Abychom ze hry neodstranily její důležité komponenty jako je spontánnost, tvořivost, musí se učení a výchova upravit do hry, která je pro dítě zábavná a nenásilná. Dítě pomocí hry řeší své problémy, ale i radosti. Důležité je dítě ve hře podporovat, rozvíjet a stát se i její součástí jako spoluhráč. (Kozáková, 2014)

Ve třetím roce se u dítěte projevuje zájem o paralelní hru, což znamená, že dítě potřebuje mít vedle sebe jiné dítě či děti, ale ještě nevyhledávají kontakt a potřebu si společně hrát. Již po třetím roce života dítě vyhledává partnera pro hru. (Kozáková, 2014)

Nejdůležitější činností v oblasti socializace je hra dítěte. Dítě si hraje za každých podmínek, když je zdravé, ale i nemocné. Hra může sloužit k relaxaci, odreagování, ale hlavně

k učení. V tomto věku vznikají rozdíly mezi hrou dívek a hrou chlapců, preference jiných hraček i tematiky. (Plevová, 2006)

Děti v předškolním věku rády pomáhají doma rodičům s domácími pracemi, neboť děti láká tzv. opravdová práce (např. vynesení odpadků, umývání nádobí, příprava jídla aj.). Díky zapojení dítěte do činnosti si upevní tyto návyky a pozitivně je bude vykonávat i v budoucích letech. (Plevová, 2006)

Hra může sloužit jako prostředek k vyjádření pocitů dítěte, jeho postoj k druhým lidem. Pomocí symbolické hry dítě se dítě vypořádává s nějakou těžkou situací, kterou nedokáže jinak vyřešit. V symbolické hře si dítě hraje podle svých představ, není nikým omezováno či řízeno. Díky symbolické hře si dítě může znovu zopakovat prožitou situaci a najít tak správné řešení nebo pouze pochopení situace, která v něm vyvolala dané pocity. V tematické hře si dítě nacvičuje budoucí sociální role. V této hře se dítě může projevat v dobrém i ve zlém světě (např. role agresora). (Vágnerová, 2012)

Každý pedagog či vedoucí osoba by měla vědět obecná pravidla metodiky, která musí každá hra splňovat z výchovného i vzdělávacího hlediska. Než se začne hra s dětmi, musí se předem promyslet stávající hlediska: pro koho je hra určená (dětmi předškolního věku), co chceme pomocí hry u dětí rozvíjet, reagovat na potřeby dětí během hry a případně změnit činnosti tak, aby děti neztratily motivaci k herní činnosti. (Zelinová, 2007)

Pomocí hry děti učíme nebo rozvíjíme určité funkce, např. hry zaměřené na rozvoj sluchu, prostorové orientace, vnímání, paměť aj. (Zelinová, 2007)

Pro práci s dítětem je potřeba respektovat jeho vývojovou úroveň. Znat jeho schopnosti a dovednosti v určitém věku, co zvládá dítě samo a na co potřebuje dopomoc dospělé osoby. (Roučková, 2006)

Pro dítě v předškolním věku hraje velkou roli každodenní opakování nejen informací, ale i dovedností. Jenom díky častému opakování si dítě dokáže kvalitně uchovat informace, které bude prakticky využívat bez pomoci dospělé osoby. Efektivnější je časté, ale kratší učení, neboť pozornost dítěte v předškolním věku není ještě tak velká a dlouhotrvající. (Roučková, 2006)

Trpělivost u učení s dětmi je velmi důležitá. Každé dítě je individuální a také záleží na stupni a typu sluchového postižení, které dítě má. Berte v ohledu to, že jsou chvíle, kdy Vám přijde, že se dítě nic nového nenaučilo, ale následně přijde období, kdy dítě udělá obrovský skok ve svém učení a svých dovednostech. (Roučková, 2006)

Příprava hry

Důkladná příprava na hru je velmi důležitá. Nejprve si dejte za cíl, co chcete u dítěte rozvíjet, co ho chcete naučit. Následně si připravte pomůcky, které jsou ke hře potřebné. Tím získáte plno času pro rozvoj dítěte a jeho neustálou pozornost nebudete ničím rušit. Důležitá je neustálá motivace a obnova pomůcek, které jsou pro dítě zajímavé a nové. Hra nesmí být pojata jako zkoušení dítěte, ale pracovat na vzájemné spolupráci. Vytvořit klidnou atmosféru, která u dítěte nebude vyvolávat pocit zkoušení. (Roučková, 2006)

Potřeba neustálého podněcování dítěte ke komunikaci a vzájemnému porozumění je nedílnou součástí každodenního života. Dítě se sluchovým postižením nezískává tolik podnětů jako dítě intaktní, proto je potřeba neustále vytvářet podnětu ke komunikaci, aby se dítě aktivně zapojovalo do komunikace. Pokud dítě je aktivní, dokáže říct, co ho bolí, jaké má přání, co právě chce dělat apod. (Roučková, 2006)

Důležitost vidíme i ve volbě hračky pro dítě. Není potřeba utrácet peníze za drahé a jednoúčelové hračky, které u dítěte nerozvíjí jeho tvořivost a představivost. Nejlépe je vybírat úplně obyčejné hračky jako např. puzzle, pexeso, skládačky, vkládačky, korálky, Orffovy nástroje aj. Výběr hračky pro dítě se sluchovým postižením v předškolním věku se musí odvíjet od přiměřenosti věku a zájmům dítěte; jednoduchosti hračky (bez příliš fascinujících detailů, které by odváděly pozornost dítěte) a nejdůležitějším prvkem hračky je její bezpečnost pro dítě. (Roučková, 2006)

Rozvoj jemné a hrubé motoriky

Do složky hrubá motorika řadíme tyto činnosti: chůze, běh, lezení, hod a chycení míče a šplhání na prolézačkách pro děti. Jde o činnosti, které se zaměřují na celý pohyb těla a jeho svalové skupiny. (Kurtz, 2015)

Největší rozvoj u dítěte je během jeho druhého roka života, ale je více než vhodné pokračovat v rozvoji těchto dovedností. Důležité je opakování a pravidelnost rozvoje hrubé motoriky, aby mohlo dojít u dítěte ke zdokonalování pohybu. (Kurtz, 2015)

Rozvoj hrubé motoriky se následně odráží do procesu učení a chování. Správné držení těla při výuce dává dítěti možnost větší pozornosti. (Kurtz, 2015)

Dítě, které má určité problémy a nedostatky v oblasti hrubé motoriky, se vyznačuje tímto chováním: více padá a zakopává, odmítá hry na hřišti, nepřiměřené negativní nebo pozitivní reakce na běžné činnosti jako je houpání na houpačce aj., hrubá manipulace

s předměty, dítě působí neobratně při dané činnosti, větší unavitelnost, potíží užívat obě končetiny zaráz (např. skok přes švihadlo, skákání panáka na místě aj.). (Kurtz, 2015)

Rozvoj jemné motoriky je důležitý nejen pro následný nástup do základní školy, ale i pro každodenní činnosti. Při rozvoji jemné motoriky jsou zapojeny malé svaly rukou, očí a o úst. Jemnou motoriku rozvíjí dítě již v raném věku. I dospělá osoba neustále rozvíjí jemnou motoriku, např. domácí práce v kuchyni, psaní na počítači aj. (Kurtz, 2015)

V mateřské škole se očekává, že dítě již ve třech letech bude umět manipulovat s tužkou, pastelkami a nůžkami. Děti, které nemají dostatečně rozvinutou jemnou motoriku, mají obtíže v činnostech, které tyto dovednosti vyžadují. Mohou se objevit potíže s pozorností, nechutí vykonávat danou činnost, ale i malé sebevědomí dítěte. (Kurtz, 2015)

Jemná motorika se neodráží pouze do následné dovednosti psaní, ale i během každodenních činností jako je péče o tělo, jemné úkony při sebeobsluze a oblékání, stravování, hygiena (čištění zubů, umytí obličeje). Koordinace očí je důležitá pro následující dovednost čtení (dívání se do sešitu, na tabuli). Při komunikaci je velmi důležitý rozvoj orofaciálních svalů, které se podílejí na srozumitelné a artikulované řeči dítěte. (Kurtz, 2015)

Koordinace ruky a oka zajišťuje správnou manipulaci s předměty. Neboť nejprve okem zjistíme potřebné informace o daném předmětu (jeho povrch, struktura, velikost, váha apod.) a následně je rukama můžeme uchopit a manipulovat s ním. Schopnost koordinace ruky a oka se odráží i do oblasti obkreslování či hledání cesty v labyrintu, při hodů a chytání míče aj. (Kurtz, 2015)

Rozvoj zrakových a sluhových dovedností

Zraková schopnost dítěte předškolního věku se dá charakterizovat poznáním tvarů a základních barev. Díky hře pexeso se u těchto dětí rozvíjí zraková paměť, analýza a syntéza (skládání puzzle aj.). Dítě po pátém roce života vnímá i jemnější odstíny barev. (Thorová, 2015)

Správný zrak nám zajišťuje kvalitní učení, neboť zrakem získáváme nespočet informací o okolím prostředí, předmětech, chování lidí, učíme se zrakem písmena, čísla aj. Zrak je také velmi důležitý při rozvoji jemné motoriky (zavazování tkaniček u bot, zapínání knoflíků na oblečení aj.) a souvisí s pozorností dítěte při vykonávané činnosti. (Kurtz, 2015)

Vady zraku se mohou v průběhu života měnit a někdy jsou těžce rozpoznatelné. Můžeme zde zařadit: neostře vidění, bolest hlavy, dvojité vidění, strabismus, tupozrakost, krátkozrakost, dalekozrakost. Největší problém u malých dětí je ten, že si nestěžují na tyto problémy, protože samy nevědí, že je něco špatně. (Kurtz, 2015)

Sluchová schopnost dítěte předškolního věku dokáže zachytit ve schopnosti rozdělit větu na jednotlivá slova. Po pátém roce dítě dokáže rozlišit jednotlivé dílčí hlásky. Začínají rozlišovat nejdříve první hlásku ve slově, poté dokážou určit poslední hlásku ve slově a jako nejtěžší a poslední krok je rozdělení slova na jednotlivé hlásky. Kolem šestého a sedmého roka dítě dokáže určit, zda se jedná o samohlásku dlouhou či krátkou (kůl x kul) a rozlišení měkké a tvrdé slabiky (di x dy). (Thorová, 2015)

Sluch každého jedince je vyvinut různorodě. Někteří lidé mají více vyvinuté sluchové vnímání a dokáží snáze rozlišit např. zpěv ptáků než lidé, kteří nemají sluch tak dokonale vyvinutý, ale nejedná se o žádnou sluchovou vadu. Jen ojediněle používáme jen jeden smyslový orgán. Např. Při přechodu přes cestu se nejprve rozhlédneme, ale i pomocí sluchu zjistíme, zda jede nějaký dopravní prostředek nebo můžeme bezpečně přejít přes cestu. (Kurtz, 2015)

Sluchové vnímání velmi ovlivňuje proces učení a chování dítěte. Pomocí sluchu kontrolujeme i mluvenou stránku řeči. U dětí např. s poruchou autistického spektra, ADHD (porucha pozornosti s hyperaktivitou) a u dětí s poruchami učení dochází k poruše zpracování sluchového vjemu, i když je sluchové vnímání zcela v pořádku. Informace do mozku přijdou správně, ale mozek je nesprávně přenese (např. výška, hlasitost, místo vzniku, délka). (Kurtz, 2015)

Dítě, které má určité problémy v oblasti sluchového vnímání, se vyznačuje tímto chováním: nereaguje na oslovení svým jménem, špatná artikulace mluvené řeči, obtíže při učení básniček a písniček, problémy v rozlišení podobných slov (les x pes), často potřebuje zopakovat otázku nebo věty, snadné rozptýlení okolními zvuky. (Kurtz, 2015)

3.2.1 Specifika přípravy her pro děti se sluchovým postižením

Během realizace her pro děti musí pedagogický pracovník, vychovatelka nebo jiná osoba pracující s dětmi, dávat pozor na bezpečný průběh her. U dětí se sluchovým postižením je obtížnější komunikace, protože dítě nemůže nebo nedokáže sdělit své pocity ze hry nebo důvod, proč se mu hra nelíbí a co ho zrovna v aktuální situaci trápí. V tomto případě je žádoucí dokonalá znalost znakového jazyka pedagogického pracovníka daného zařízení. (Panská, 2005)

Dítě si na začátku předškolního věku si hraje samo bez herního partnera. Nezbytná je proto motivace např. pohádkou, básničkou, hračkou aj. Vhodné jsou i aktivity zaměřené na lezení, házení a chytání, ale i na pracovní činnosti (kreslení, malování). Důležité je dítě namotivovat a tím dítě upoutat a přijmout do hry. (Panská, 2005)

Pedagog během vysvětlování pravidel herní činnosti musí dbát základních pravidel při komunikaci s dětmi se sluchovým postižením. Tyto děti jsou závislé na zrakové opoře komunikujícího během jeho mluveného projevu. Volit pouze pojmy, které děti znají. Pokud pedagog použije nový pojem, musí ho dětem řádně vysvětlit. Typ komunikace závisí i na věku, intelektu, stupně a typu postižení a jiných schopnostech dětí se sluchovým postižením. (Panská, 2005)

Důkladná příprava hry je nejdůležitější nejen z hlediska promyšlenosti, bezpečnosti, ale i přípravy pomůcek, které hra vyžaduje (např. obrázky, nákresy, hračky nebo jiné pomůcky). Během přípravy je nezbytná promyšlenost i časová dotace hry, případně obměna hry nebo jiná doplňková hra. Může se stát, že děti bude hra na tolik bavit, že nebudou chtít hrát už jinou hru z dané přípravy. Naopak se může stát, že děti hra nezaujme, proto je potřeba mít připravené i jiné kratší hry, kdyby nastala tato situace. (Panská, 2005)

Během vysvětlování pravidel je vhodné používat stručné, jednoduché pojmy a důkladnou motivaci. Nejen u dětí se sluchovým postižením nestačí pouze otázka, zda porozuměly zadaným pravidlům. Pro zpětnou vazbu od dětí na zadané pravidla je nutné volit otázky více specifické, např. co se stane, když někdo něco ve hře udělá/ neudělá aj. Tyto otázky je nejvhodnější klást dětem méně pozorným či problémovým, aby se zjistil, že i tyto děti znají pravidla hry. (Panská, 2005)

Nejlepší ověření, zda děti pravidla hry pochopily, je hra na zkoušku. Děti si hru zkusí zahrát, ale ještě se nic nestane, když hru zahrají špatně nebo nebudou vědět, co mají při hře dělat. Teoreticky se hra vysvětlí, děti si ji zkusí prakticky zahrát a tím získáme zpětnou vazbu o tom, zda je potřeba dětem pravidla hry ještě vysvětlit nebo mohou danou hru hrát. (Panská, 2005)

Motivace, kterou pedagog u dětí se sluchovým postižením uskutečňuje, musí být podána zajímavě, zábavně, aby děti zaujala a samy toužily si zahrát danou hru. Vhodné je použití např. příběhu, který vtáhne děti do děje hry. Důležité je volit takové prostředky komunikace, které budou pro děti se sluchovým postižením nejvhodnější k získání všech potřebných informací a motivace. (Panská, 2005)

Prostředí, ve kterém budou děti se sluchovým postižením hrát hru či hry, by mělo být klidné, s řádným osvětlením. Děti v hlučném prostředí upoutají pozornost na okolní rušivé vjemy a nebudou vnímat projev pedagoga, který se bude snažit namotivovat děti ke hře. (Panská, 2005)

Před zahájením hry je vhodné domluvit signál, kterým se bude hra ukončit nebo přerušit, např. tlesknutí. Během hry by si všechny děti měly zkusit všechny herní role, zažít pocit úspěchu a spokojenosti. (Panská, 2005)

4 Dopravní výchova

Dopravní výchovu lze definovat jako speciální složku ve vzdělávání, jež si klade za cíl vzdělávat děti ke správnému řešení aktuálních situací v dopravě. Největší důraz se klade na správné chování v roli chodce a cyklisty. Základním znakem tohoto vzdělávání je postupné získávání znalostí a dovedností chování v dopravních situacích, které jsou běžné v každodenním životě. Tento proces probíhá celý život. Děti se s dopravní výchovou setkávají hlavně na základní škole. (<https://besip.cz/>)

Dopravní výchova je mnohdy realizována v zařízeních pro mimoškolní výchovu, ale aby byla edukace dětí na téma dopravní výchova kvalitně a smysluplně realizována, je zapotřebí ji zařadit do výuky s předem odborně proškolenými pedagogy. (Límová, 2006)

Nedostatky shledáváme v odborném proškolení pedagogů právě pro výuku dopravní výchovy, neboť nejsou všichni pedagogové odborně proškoleni. Některé školy mají ve svých vyučujících osnovách vyčleněné nejen hodiny pro výuku dopravní výchovy, ale dokonce i samostatný předmět dopravní výchova. Školení, kterými učitelé prochází, zaštiťuje Ministerstvo dopravy (zvláště oddělení BESIP) a Národní institut pro další vzdělávání (NIDV). (<https://besip.cz/>)

4.1 Dopravní výchova v předškolním věku

Mezi hlavní důvody, proč se zabývat dopravní výchovou již v předškolním věku, řadíme:

- Obrovský nárůst motorových vozidel na vozovce a jejich časté dopravní zácpy, které mohou vést k většímu psychickému napětí řidičů, a tím i většímu počtu dopravních nehod.
- Objevující se problematika bezpečnosti v silničním provozu a nedostatky ve vzdělávacím systému dopravní výchovy dětí a mládeže, tj. v dovednostech bezpečného chování v dopravě.
- Děti řadíme mezi nejohroženější účastníky silničního provozu, nejen z důvodu jejich nízkého věku, ale i z hlediska jejich psychologického vývoje. Děti v tomto věku jsou spontánní, impulzivní, nezvládají udržet dlouho pozornost, nemají dostatek zkušeností v této oblasti a nedokážou předvídat následky vzniklé dopravní nehody. (<http://www.revistaespacios.com>)

Nejčastější příčinou nehodovosti dětí v předškolním věku je nesprávné přecházení silniční vozovky mimo označení přechod pro chodce. Děti v tomto věku se hodně přeceňují a myslí si, že dokážou samy zvládnout každodenní situace v silničním provozu. Na druhou stranu je jejich chování ještě hodně spontánní a neuvědomují si následky, které mohou nevhodným chováním na vozovce nastat. Proto je velmi důležité se začít věnovat již dětem v předškolním věku a učit je správnému chování v silničním provozu. Začínají si totiž uvědomovat své chování, postavení ve skupině, začínají brát zodpovědnost za své činy. (<https://www.researchgate.net/profile/Jiri-Ambros>)

Děti řadíme mezi nejzranitelnější účastníky silničního provozu, a proto by je rodiče od nejútlejšího věku měli učit pravidlům, které se dodržují v silničním provozu. Děti se stávají chodci, cyklisty i pasažéry ve vozidlech či jezdci na odrážedle, koloběžce, tříkolce aj. Seznamují se, jak se správně chovat na chodníku, při přechodu vozovky, dopravním značením a také povinnou a vhodnou výbavou na jízdní kolo. (<https://besip.cz/>)

V mnoha vyspělých zemích se setkáváme s výukou tzv. dopravní výchovy již v předškolním vzdělávání. Dle předchozích studií se zjistilo, že děti, které prošly určitou formou vzdělání v oblasti dopravní výchovy již v předškolním věku, měly reakci na silniční provoz o dosti lepší než děti, které takové vzdělání neměly. Tyto studie nejsou schopné doložit podklady k tomu, že nehodovost dětí v raném věku je pomocí této výchovy méně početná. Setkáváme se také s odlišností vzdělávání a její následné hodnocení dětí v předškolním věku v oblasti dopravní výchovy. (<https://www.researchgate.net/profile/Jiri-Ambros>)

Výhodu shledáváme v tom, že dítě v předškolním věku velmi dobře přijímá nové podněty a rychle se učí novým dovednostem v oblasti bezpečnosti v silničním provozu. (<https://www.researchgate.net/profile/Jiri-Ambros>)

Děti si v mnoha případech zapamatují různé definice, které popisují pravidla dopravní výchovy, ale nedokážou je prakticky použít v dopravní situaci, která nastane. Chovají se spíše riskantně než bezpečně. (Límová, 2006)

Jako cíle dopravní výchovy chápeme: vytváření mravního chování v silničním provozu a odpovědnost za chůzi a jízdu v dopravě; ukotvení zásad bezpečného chování z pohledu chodce, cyklisty a z pozice jiného účastníka (tj. spolujezdec v autě); osvojení techniky jízdy na kole a chůze po chodníku; praktické osvojení si první pomoci při dopravní nehodě aj. (Límová, 2006)

Se vzděláváním v oblasti dopravní výchovy se setkáváme celý život. První kontakt s dopravní výchovou se objevuje již v rodině v raném věku, následně v základní škole, při plnění autoškoly i při každodenní jízdě sdělovacími prostředky. (Límová, 2006)

Mezi typické chování dětí v silničním provozu můžeme zařadit:

- a) Dítě se řídí podle emočních reakcí, které se mohou neočekávaně změnit (např. směr a rychlost chůze dítěte) a další účastníci provozu tuto změnu nemusí očekávat.
- b) Vnímání dítěte je omezené pouze na jednotlivé objekty nebo na vlastní osobu. Z důvodu nedostatku zkušeností dítěte se navyšuje jeho čas na vnímání dané situace.
- c) Pozornost dětí je stále nepřesná a lehce se dá rozptýlit.
- d) Zvládnutí pravolevé orientace u dítěte se dá očekávat až po sedmém roce života.
- e) Znalost většiny dopravních značek ovládá dítě až po 10. roce života. Od čtyřletých dětí se nemůže očekávat znalost dopravních značek.
- f) Děti v předškolním věku nezvládají předvídat následující rizika svého chování v silničním provozu. (Límová, 2006)

4.2 Dopravní výchova v mateřské škole

V České republice pro děti v předškolním věku je dopravní výchova ukotvena v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) a naleznete ji ve vzdělávací oblasti „*Dítě a jeho tělo*“ (odst. Vzdělávací nabídka) pouze připomenutí k prevenci nehod v dopravní situaci. Ve vzdělávací oblasti „*Dítě a jeho psychika*“ (odst. Očekávané výstupy) se dočtete, že dítě by mělo na konci předškolního období vládnout rozeznat dopravní značky. A jako poslední zmínka v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) je ve vzdělávací oblasti „*Dítě a svět*“ (odst. Vzdělávací nabídka), kde učitel dítěti poskytuje informace v oblasti nebezpečí vyskytující se v dopravní situaci, nabízí herní činnosti a další aktivity na téma dopravní výchova. (RVP PV, 2021)

Děti v předškolním věku ještě nezvládají samostatný a bezpečný pohyb v silniční dopravě, a proto příčina nehod dopravní výchovy je zanedbaná péče při pobytu v dopravě. Velkou roli v ukotvení potřebných vědomostí z oblasti dopravní výchovy hraje učitel či učitelka mateřské školy. Přínosem mateřské školy je socializace dítěte k jeho vrstevníkům (vznikají nové sociální vztahy). Děti zde získávají a rozvíjí své dosavadní dovednosti a schopnosti, které budou potřebovat do svého budoucího života. Jedná se o malou přípravu pozornosti do výuky v základní škole. (Límová, 2006)

Ministerstvo dopravy (oddělení BESIP) zpracovalo pro výuku dopravní výchovy pro předškolní děti plno potřebných materiálů ve formě učebnic, omalovánek, básniček s dopravní tematikou, metodiku dopravní výchovy pro mateřské školy i videa zaměřené na nácvik

správného chování v silničním provozu, které naleznete ke stažení na jejich oficiálních stránkách (besip.cz). (<https://besip.cz/>)

V České republice se do vzdělávacího systému zařazuje pouze obecná teorie dopravní výchovy. Centrum dopravního výzkumu vytvořil metodiku pro učitele, kteří mohou podle této metodiky pracovat s dětmi. Obsahem této metodiky je spousta herních činností zaměřených na bezpečnost dětí v silničním provozu, rozvoj pozitivního sociálního chování a seberegulace dítěte. Metodika není zaměřená pouze na roli chodce dítěte, ale i na roli cyklisty a budoucích řidičů aut. Zajišťuje pro učitele pět témat na pět týdnů v roce. (<https://www.researchgate.net/profile/Jiri-Ambros>)

4.3 Dopravní výchova v rodině

První kontakt s dopravní výchovou dítě získává právě v rodině. Informace získané v rodině, tvoří základ informací, na kterých může dítě stavět a získávat zkušenosti v oblasti správného chování v dopravních situacích. Na tyto získané vědomosti mohou následně pedagogové ve školách nebo vychovatelé navazovat a rozvíjet je. (Límová, 2006)

Rodiče dětí předškolního věku by měli dodržovat tato pravidla, aby u dětí ukotvili správné chování v dopravní situaci. Jedná se o tato pravidla:

- Za každé situace dodržovat pravidla bezpečného chování v dopravní situaci. Být tak dobrým vzorem svému dítěti.
- Rozvíjet u dětí jejich motorické schopnosti a učit je disciplíně.
- Při pohybu venku najít bezpečné místo na hraní, kde nehrozí dítěti žádné nebezpečí z hlediska dopravní situace.
- Chtít po dětech zpětnou vazbu, zda chápou, kde je může čekat nebezpečí na vozovce a proč.
- Seznámení s dopravními značkami (nejprve jen tvary – kruh, trojúhelník, čtverec) a následně i základní barvy na světelné signalizaci (červená, zelená a případně i oranžová barva). Nejdůležitější značky dítě naučit (dopravní značka – přechod pro chodce aj.), s kterými se dítě každodenně setkává.
- Praktické ukázkou chování s dětmi. Např. Vidíme dopravní značku zákaz vstupu pro chodce, tak si řekneme, že tam žádný chodec nesmí jít a najdeme jinou cestu, jak se této dopravní značce vyhnout a neporušovat přitom základní pravidla dopravního provozu.

- Stále vysvětlovat a poukazovat na dopravní pravidla, dopravní značky a jejich význam.
- Procvičovat s dětmi přecházení vozovky. Dejte šanci dítěte, aby Vás poučilo. Tím získáte zpětnou vazbu o tom, jak ovládá přecházení přes přechod pro chodce.
- Nejen při procházce si pojmenovávat dopravní prostředky na vozovce. Připomenout si nebezpečí, která mohou nastat. Praktická ukázka s pomocí hraček (stavebnice, auta aj.).
- Naučit děti slušného chování v dopravních prostředcích.
- Procvičování orientace pravé a levé strany. (Límová, 2006)

4.4 Pravidla chování v silničním provozu

U dětí v předškolním věku (tj. od tří do šesti let) podporujeme znalost v oblasti dovednosti jako jsou: správná chůze po přechodu pro chodce s rozhlédnutím, chůze po pravé straně chodníku, znalost základních dopravních značek, znalost světelné signalizace a její pravidla při přecházení, jízda na dopravním prostředku (např. koloběžka, odrážedlo, kolo, brusle aj.) a s ním spojená dopravní značka (znát místo, kde mohou tuto činnost vykonávat), vhodné oblečení na tyto prostředky a s tím spojená povinná výbava (reflexní prvky, helma, chrániče aj.), vhodné chování v dopravním prostředku (tzn. v autobuse, ve vlaku, v tramvaji apod.) a správné chování při pobytu venku (dětské hřiště, obytná zóna). (<https://besip.cz/>)

4.4.1 Přechod pro chodce

Každý účastník silničního provozu musí dodržovat předem stanovená pravidla. Chodci chodí po pravé straně chodníku, aby si navzájem nekřížili cestu a nevznikal tak zmatek na chodníku. Důležité je být neustále v postřehu, protože nebezpečí se může objevit na každém rohu. Sledujte dění kolem sebe a nezapomínejte na správné chování na chodníku. (Votruba, 1992)

Chodník neplní funkci dětského hřiště, tudíž si na něm nehrajeme a chováme se ohleduplně k ostatním kolemjdoucím. Vždy chodíme po chodníku po pravé straně. Pokud jdeme po pravé straně chodníku, míváme před sebou jedoucí auta, na které vidíme. Jakmile jdeme po druhém směrem, auta jedou za námi, ale my jdeme dále od vozovky, tudíž jsme v bezpečné zóně. (<https://www.bezpecnecesty.cz/>)

Chodník je primárně určen pouze pro chůzi, nehrají se zde žádné hry a neslouží k žádné jiné zábavě. Po chodníku můžete jít se psem, jet na skateboardu, koloběžce nebo na

kolečkových bruslích, ale vždy musíte být ohleduplní a dodržovat pravidla bezpečnosti. (Votruba, 1992)

Než se rozhodnete přejít přes přechod pro chodce, rozhlédněte se nejprve vlevo-vpravo-vlevo a poté můžete přejít, jestliže nejede žádné auto. Pokud jede řidič v autě a přijíždí k přechodu pro chodce, navažte oční kontakt s řidičem, abyste měli jistotu, že Vás vidí a zastaví. Při přechodu přes vozovku jděte po pravé straně přechodu pro chodce. (Rybníček, 2021)

Jedoucí tramvaj má vždy přednost, i když čekáte na přechodu pro chodce. Tramvaj nemůže rychle zabrzdit, proto vyčkejte na moment, až tramvaj přejede a budete mít čas na přechod přes cestu. (Rybníček, 2021)

Jsou místa, na nichž u přechodu pro chodce se nachází světelná signalizace, která udává, kdy chodec může bezpečně přejít přes přechod pro chodce. V případě, pokud svítí na semaforu zelený panáček, můžete přejít bezpečně přes cestu. V případě, kdy svítí červený panáček, znamená to, že není bezpečné přecházet přes přechod pro chodce a musíte vyčkat, než se rozsvítí zelený panáček. Vždy se rozhlédněte vlevo-vpravo-vlevo než přejdete přes cestu, i když na světelné signalizaci svítí zelený panáček. Přesvědčíte se aspoň, že Vám nehrozí žádné nebezpečí. (Rybníček, 2021)

4.4.2 Stezka pro chodce a cyklisty

Na stezce pro chodce a cyklisty se musí dbát zvýšené opatrnosti, neboť zde jezdí i cyklisti. Cyklisté předjíždějí ve většině případů chodce, kteří jdou po pravé straně stezky. Pokud je stezka pro chodce a cyklisty rozdělena čarou, platí vždy pravidlo, že po pravé straně chodí chodci a po levé straně jezdí cyklisti. Nikdy není vhodné se spoléhat pouze na dopravní značky, neboť se může stát, že někdo nebude dodržovat pravidla správného chování na stezce a stane se nějaká nehoda. (Mizerová, 2011)

Z hlediska bezpečnosti je velmi důležité vybavení kola (tzn. 2 funkční brzdy, odrazky (vepředu bílá, vzadu červená), světlo při horší viditelnosti (vepředu bílé, vzadu červené), vhodné oblečení na kolo (spíše upnuté sportovní oblečení a pevná obuv), zvonek, blatníky (sloužící k prevenci před zašpiněním od bláta) aj.). Nutná kontrola před každou jízdou, tzn. zkontrolovat, zda jsou pořádně nafoukaná kola, vše je dobře upevněno, nechybí povinná výbava kola. Přilbu musí mít každá osoba mladší 18 let, neboť se jedná o povinnou výbavu. Dospělé osoby již nemusí mít přilbu při jízdě na kole, ale z bezpečnostních důvodů přilbu mívá většina dospělých cyklistů. (<https://www.bezpecnecesty.cz/>)

4.4.3 Obytná zóna

V místě, které je označené dopravní značkou „Obytná zóna“, je povoleno jezdit na koloběžce, kolečkových bruslích, hrát si na chodníku i silnici, chodit vpravo i vlevo. Tyto činnosti jsou povoleny i pro děti mladší 10 let. Pokud jede auto po silnici, musíte uvolnit cestu pro auto, aby mohlo projet a nestala se žádná nehoda. (Votruba, 1992)

V části „Obytná zóna“ je povoleno většímu pohybu na silnici, tj. děti si mohou hrát na silnici i bez doprovodu. Cyklisté zde musí mít stále přilby, i když je zde povoleno hraní si na silnici a celkově volnější pravidla. I přesto se musí dbát na bezpečnost, protože zde jezdí auta s omezenou rychlostí (20 km/hod). (<https://www.bezpecnecesty.cz/>)

Pokud se stane, že během našeho pobytu v „Obytné zóně“ projíždí auto, musíme všichni chodci, cyklisti aj. uvolnit místo pro bezpečné projetí auto touto zónou. (<https://www.bezpecnecesty.cz/>)

5 Sborník „Dopravní výchova pro děti se sluchovým postižením“

Úvod do praktické části

Motto: „Bezpečnost našich dětí je na prvním místě!“

Sborník praktické části diplomové práce „Dopravní výchova dětí se sluchovým postižením“ je zpracován jako týdenní vzdělávací program do Mateřské školy pro sluchově postižené v Olomouci. Tento sborník mohou využívat nejen pedagogové ve speciálních mateřských školách, ale i v mateřských školách běžného typu nebo jakákoli osoba, která pracuje s dítětem nebo dětmi v předškolním věku. Sborník má pomoci k bližšímu seznámení s pravidly silničního provozu pro děti v předškolním věku. Následně jejich aktivní využívání v praxi.

Jedná se o tzv. metodický sborník, který má sloužit k edukaci dětí v předškolním věku v oblasti dopravní výchovy. Sborník je zpracován do pěti tzv. pravidel dopravní výchovy, které by dítě v předškolním věku mělo znát a umět prakticky využívat v silničním provozu, neboť se dítě již v předškolním věku stává nejen účastníkem silničního provozu, tzn. chodcem, ale i jezdcem na tříkolce, odrážedle či jízdním kole.

Jedná se o tato pravidla: 1. pravidlo: znalost správného chování na přechodu pro chodce, 2. pravidlo: znalost světelné signalizace u přechodu pro chodce, 3. pravidlo: znalost chování cyklisty na cestě nebo stezce, 4. pravidlo: seznámení s pravidly chování na hřišti, 5. pravidlo: celkové shrnutí přechozích pravidel.

Každé pravidlo dopravní výchovy je rozděleno na tři části. V první části naleznete pouze ukázkou rozhovoru s dětmi, který je vhodné brát jen jako ukázkou, neboť následný výstup s dítětem či dětmi se může lišit. Důležité je aktivně reagovat na potřeby a znalosti dětí, s kterými pracujete. Ve sborníku se nachází také obrázky, pracovní listy, které je velmi vhodné využívat při edukaci předškolních dětí nejen se sluchovým postižením. Vizualizace obrázků daného pravidla dopravní výchovy slouží jako opora při učení a k lepšímu zapamatování daného tématu. Ve druhé části naleznete hru, jež je vždy motivována na dané pravidlo. Prožitek ze hry se stává nástrojem důkladného zapamatování, neboť si děti nejlépe pamatují právě prožitkem. Všechny hry jsou doprovázeny pomůckami, které naleznete v příloze. Některé pomůcky jsou ručně vyráběné, ale mohou se použít i jejich alternativy, které máte k dispozici (např. místo vyrobeného volantů z kartonu využijete ringo kroužek nebo jinou podobnou pomůcku). Třetí část je zaměřená na pracovní činnost, která může být realizována formou omalovánky,

pracovního listu nebo malého výrobku. Všechny činnosti jsou upraveny tak, aby je děti v předškolním věku bezproblémově zvládly.

Ve sborníku „*Dopravní výchova pro děti se sluchovým postižením*“ naleznete veškeré materiály i odkazy, které jsme využili k tvorbě tohoto sborníku.

Všechny hry jsou tvořeny na podkladě našich zkušeností z učební praxe v různých mateřských školách, ale i v Mateřské škole pro sluchově postižené v Olomouci. Tudíž jsme vybírali herní činnosti, které jsou pro tyto děti vhodné, bezpečné a pro děti zvládnutelné.

Materiál a veškeré obrázky jsou dohledatelné na internetových stránkách, jež jsou dohledatelné v použité literatuře. Velmi nás zaujali pracovní listy z internetových stránek Záchranný kruh (<https://www.zachranny-kruh.cz/>), kde jsou velmi hezky a do detailu vytvořeny pracovní listy, pomůcky k edukaci dětí v oblasti dopravní výchovy. Tyto materiály jsou volně ke stažení. Můžete si je vytisknout, zalaminovat a pracovat s nimi dlouhodobě. Dále jsme hodně čerpali inspirace na obrázky a pracovní listy z internetových stránek Pinterest (<https://www.pinterest.co.uk/>), kde do vyhledávače napíšete např. „dopravní výchova“ nebo jiné klíčové slovo. Následně se Vám ukáže plno inspirace pro tvorbu s dětmi. Didaktické obrázky k daným pravidlům jsme čerpali z Dopravních omalovánek s BESIPEM, které naleznete na internetových stránkách, které jsou také volně ke stažení (<https://besip.cz/Tematicke-stranky/Dopravni-vychova-deti/Predskolni-deti/Ucebnice,-pomucky>).

5.1 Ukázka sborníku – 1. PRAVIDLO

Téma: ZÁKLADNÍ PRAVIDLA DOPRAVNÍ VÝCHOVY

„1. PRAVIDLO: CHODCI/ PŘECHOD PRO CHODCE“

- Inspirace ze zkušeností z praxe
- **Téma:** Základní pravidla dopravní výchovy (1. PRAVIDLO: CHODCI/ PŘECHOD PRO CHODCE)
- **Cíl:** upevnění znalosti pravidel chování na chodníku, při přechodu přes přechod pro chodce, znalost dopravní značky signalizující přechod pro chodce, seznámení se s barvami světelné signalizace a jejich význam (červená = stát, oranžová = připravit se, zelená = jít)
- **Počet hráčů:** 1-24 hráčů
- **Pomůcky:**
  - Obrázky k rozhovoru (před vstupem do silnice se dobře rozhlédnu, silnici přecházíme po přechodu pro chodce, přecházíme vždy jen na zelenou, desatero pro chodce),
  - dopravní značky (přechod pro chodce, zákaz vstupu chodců),
  - bílé papíry (4-6 pásů jako přechod pro chodce),
  - lano,
  - volant (z kartonu),
  - pracovní listy (viz příloha).
- **Motivace: UKÁZKA OBRÁZKŮ S POUČENÍM** – Ukážeme dětem obrázek (*před vstupem do silnice se rozhlédneme*) a zeptáme se: „*Děti, co vidíte na obrázku?*“ Děti budou odpovídat, co vidí na obrázku. A následně se jich zeptáme: „*Děti, viděli jste někdy takový přechod pro chodce a kde?*“ Vysvětlíme dětem, že přechod slouží k tomu, abychom mohli bezpečně chodit přes cestu a nic se nám nestalo. „*Na obrázku můžete vidět maminku s dcerou, které stojí na přechodu pro chodce. Pan řidič v autě zastavil a nechal je přejít přes přechod. Poté, co maminka s dcerou přejdou, auto se zase rozjede a jede dále.*“ Někdy můžeme vidět přechod pro chodce pouze značenou dopravní značkou „přechod pro chodce“ nebo pomocí signalizace značené dopravní značkou pro

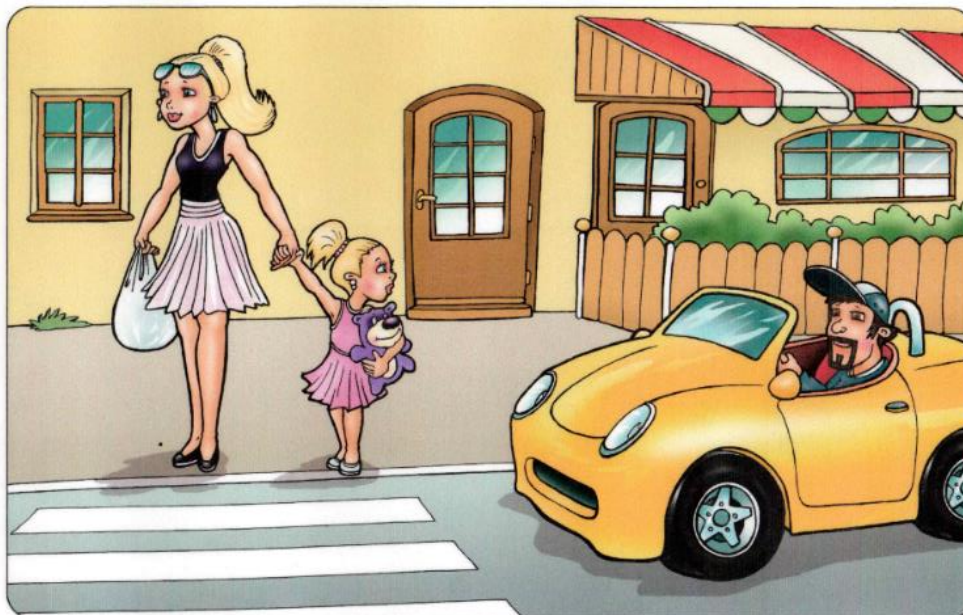
světelnou signalizaci (červený panák, zelený panák). Ukážeme dětem obrázek, na kterém jsou 2 chlapci, kteří čekají na přechodu. Jakmile bude svítit na semaforu zelená, mohou přejít přes cestu. „*Děti, jaká barva svítí na semaforu? Na kterou barvu děti přecházíme, když svítí semafor? Všimli jste si, že červený panák stojí a zelený chodí?*“ Můžeme si to vyzkoušet. Všechny děti se postaví, když řekneme slovo „červená“ děti budou stát v pozoru a ani se nehnou. Když uslyší slovo „zelená“, budou chodit na místě. Touto činností si děti upevní tuto znalost. S dětmi si společně řekneme, co by se stalo, kdyby se tato pravidla nedodržela. „*Děti, co kdyby se ta maminka s dcerou nepodívaly, jestli jede nějaké auto? Ano, mohlo by do nich auto narazit a musela by přijet sanitka a odvezla by je do nemocnice.*“ To samé by se mohlo stát i chlapcům, kteří by přešli přes cestu, kdyby svítila na světelné signalizaci (tzn. na semaforu) červená barva. Proto se musíme vždy, než přejdeme přes cestu, rozhlédnout, zda něco nejede a potom můžeme v klidu přejít přes cestu.

- **Popis hry: „Hra: NA CHODCE A AUTA“** – Na koberec rozložíme bílé papíry, které budou znázorňovat přechod pro chodce (viz nákres příloha). Pomocí lana upřesníme šířku cesty (mezi lany je položený přechod pro chodce). Z jedné strany přechodu postavíme dopravní značku (přechod pro chodce), abychom představili situaci, která může nastat venku v dopravě. Poté s dětmi uděláme dvojice, jako když chodíme venku na procházce. Půjdeme po jedné straně chodníku až k přechodu. Zde se zastavíme a třikrát se rozhlédneme (vlevo, vpravo, vlevo). Pokud nejede žádný dopravní prostředek, můžeme přejít na druhou stranu. Jakmile bude první dvojice dětí na druhé straně přechodu, děti zastaví a počkají na všechny děti a následně společně tuto činnost zopakují.
- **Obměna hry:** Dvě děti dostanou volant z papíru, díky němu se z nich stávají řidiči automobilu. Budou jezdit po silnici tam a zpět, jakmile uvidí stát děti u přechodu, tak zastaví, pustí chodce a následně se mohou zase rozjet. Tímto způsobem se mohou všechny děti vystřídat v roli řidiče a chodců.
- **Pracovní činnost:**
  - Pracovní list – „**Kdo přechází silnici správně?**“ - Každé dítě dostane daný pracovní list. Vysvětlíme dětem, co mají za úkol - vybarvit stopy zelenou pastelkou (kdo správně přechází přes cestu), vybarvit stopy červenou pastelkou (kdo špatně přechází přes cestu).
  - Pracovní list – „**Víš, jak se přechází přes přechod pro chodce?**“ - Mladší děti dostanou pracovní list (4 obrázky). Starší děti dostanou pracovní list (6 obrázků).

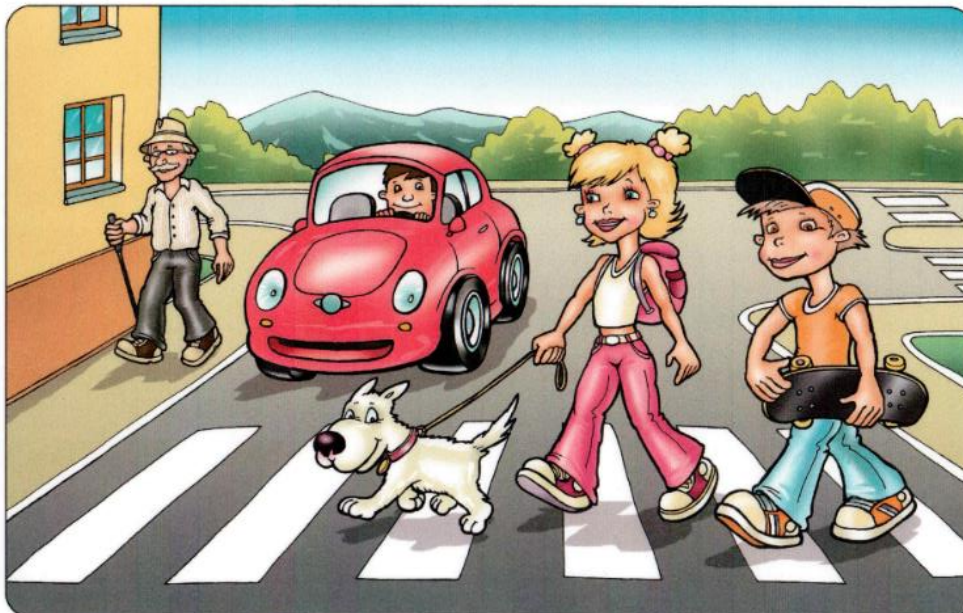
Nejprve si obrázek vystřihnou. Jejich úkolem je poskládat obrázek podle časové posloupnosti, jak se postupuje při přechodu přes cestu (přes přechod pro chodce). Následně si vezmou barevný papír, na který budou lepidlem lepit obrázky, které si poskládaly podle časové posloupnosti.

Pomůcky: pracovní listy (*Kdo přechází silnici správně/ Víš, jak se přechází přes přechod pro chodce*), pastelky (červená, zelená), nůžky, barevný papír,

Před vstupem do silnice se dobře rozhlédnu

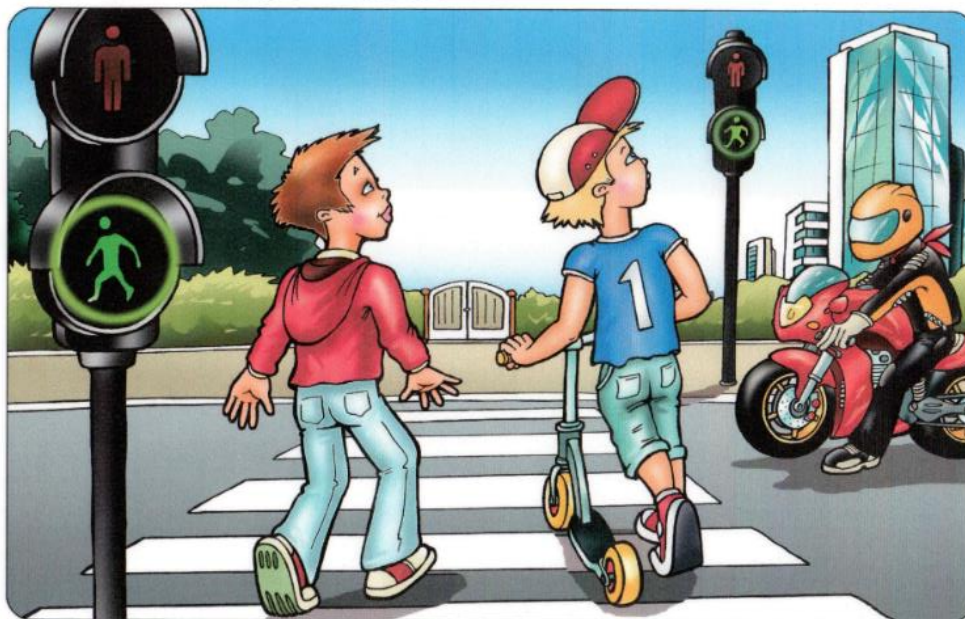
Silnici přecházím po přechodu pro chodce

Obrázek 1 Ukázka obrázků 1. PRAVIDLA

Přecházím vždy jen na zelenou

Honza říká Dorotce:
U přechodu pro chodce
stojí značky z obou stran,
na nich kráčí černý pán.
Jak ho řidič uvidí,
dává pozor na lidi.

3

Obrázek 2 Ukázka obrázků 1. PRAVIDLA

záchranný kruh **DESATERO CHODCE**

- Po chodníku chod vždy po pravé straně, pokud musíš jít po silnici, chod vždy po levé straně a co nejvíce u kraje.
- Silnici přecházej v místech k tomu určených a označených.
- Pokud musíš přejít silnici mimo přechod, přecházej kolmo, co nejrychleji a tam, kde máš dobrý rozhled.
- Než začneš silnici přecházet, vždy se pořádně rozhlédni – nejlépe 3x, zaposlouchej se a poté rychle přejdi.
- Bezpečně přecházej a rozhlédni se i na vyznačeném přechodu, dobré je navázat oční kontakt s řidičem, pokud se k přechodu blíží auto.
- Na silnici ani v její blízkosti si nikdy nehraj!
- Chodec musí být dobře viděn, proto nos barevné oblečení s reflexními prvky.
- Chodec je součástí silničního provozu stejně jako řidič, i pro něj tedy platí pravidla silničního provozu.
- Chodec je i ten, kdo jede na kolečkových bruslích..
- Chodec musí být ohleduplný k ostatním účastníkům silničního provozu.

Více rad a informací naleznete na:
záchranný kruh
www.zachrannykruh.cz

PŘECHOD PRO CHODCE

SVĚTELNÉ SIGNÁLY

M Pracovní list 28

Zapamatuj si, co tahle značka znamená. Na toho, kdo se podle značky nechová, se policista zlobí.

Přechod pro chodce

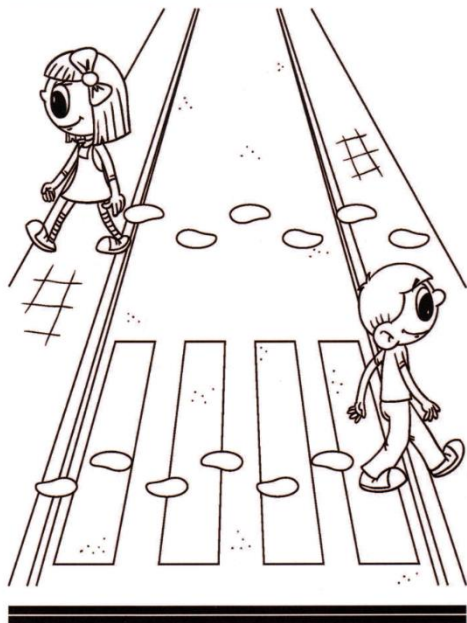
Zákaz vstupu chodců

Obrázek 3 Ukázka obrázků 1. PRAVIDLA

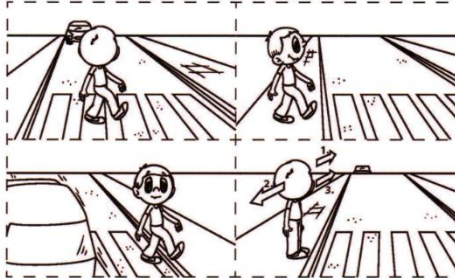
M Pracovní list 7

Viš, kdo přechází správně?
Viš, kdo přechází špatně?
Pokus se to vysvětlit. Stopy toho, kdo přechází správně, vybarvi zeleně.
Stopy toho, kdo přechází špatně, vybarvi červeně.

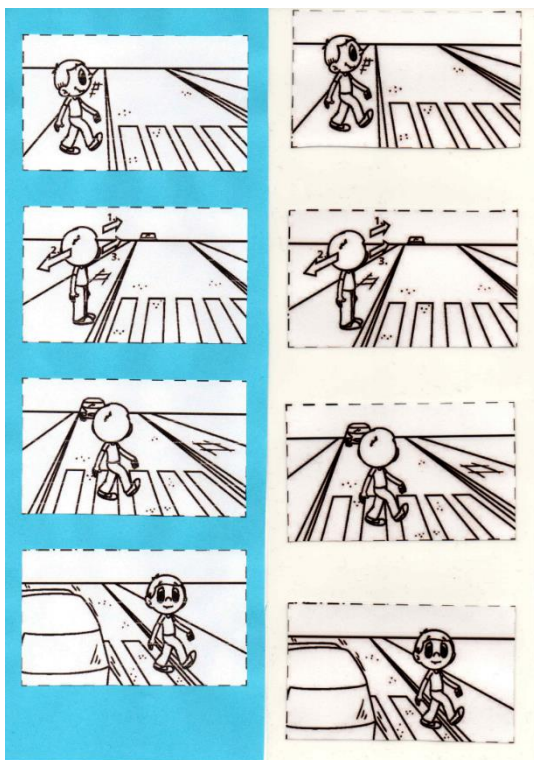
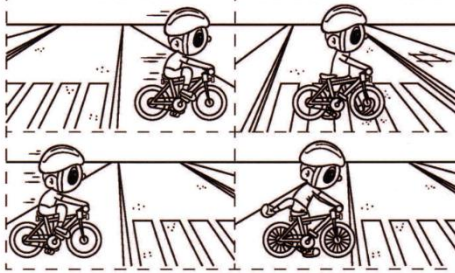

S Pracovní list 9

Seřaď obrázky tak, jak jdou správně za sebou.
Umiš přecházet správně tak, jako to umí děti?
Zahraj si na přecházení – předved', co uděláš, než vstoupíš na přechod.

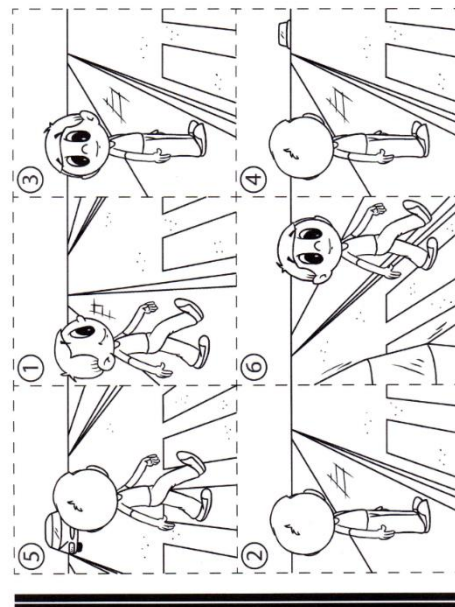

Seřaď obrázky tak, jak jdou za sebou.
Zapamatuj si! Na přechodu pro chodce vždy sesedni z kola a kolo ved' vedle sebe!

M Pracovní list 8

Seřaď obrázky tak, jak jdou správně za sebou.
Umiš přecházet správně tak, jako to umí chlapec na obrázcích?
Zahraj si na přecházení - předved', co uděláš, než vstoupíš na přechod.

Obrázek 4 Ukázka pracovních listů 1. PRAVIDLA

5.2 Praktické ověření her

1. PRAVIDLO: „CHODCI/ PŘECHOD PRO CHODCE“

Pozitiva:

- Dobře a vhodně zvolená posloupnost činností jdoucích za sebou (rozhovor, herní činnosti, pracovní činnosti).
- Děti se aktivně zapojovaly do rozhovoru. Samy rozvíjely rozhovor na téma přechod pro chodce, jak se chováme na přechodu apod. Odpovídaly na tázané otázky (co vidí na obrázku, co děláme v dané situaci).
- Obrázky k tématu „*chodci/ přechod pro chodce*“ děti zaujaly, prohlížely si je. Samy spontánně vykládaly, co vidí na obrázku.
- Všechny děti znaly semafor i jeho barvy, tudíž jsme barvy pouze společně zopakovaly.
- Obrázek dopravní značka „*přechod pro chodce*“ byla pro děti úplně nová informace, ale společně jsme si řekli, co na obrázku vidí (chodící panák na přechodu, jaký je tvar dopravní značky – čtverec, jakou má značka barvu – modrou, bílou, černou). Děti správně popsaly vizualizaci dopravní značky.
- Obrázek dopravní značka „*světelná signalizace*“ (neboli semafor) nebyla pro děti úplně nová, ale i přesto jsme si společně řekli, co na obrázku vidí (semafor, jaký je tvar dopravní značky – trojúhelník, jaké má semafor barvy – červenou, oranžovou, zelenou). Děti správně popsaly vizualizaci dopravní značky.
- Obrázek dopravní značky „*zákaz vstupu*“ byla pro děti úplně nová informace, ale společně jsme si řekli, kde se tato značka může objevit, co by se mohlo stát, kdybychom neuposlechli a šli na místo, kde je zákaz vstupu. Např. při opravě domu by na nás mohla spadnout cihla nebo nějaký předmět z lešení. Museli bychom pak do nemocnice.
- Obrázek „*Desatero pro chodce*“ – Společně jsme si s dětmi řekli, že nesmíme přecházet cestu jinde než na přechodu pro chodce. Na toto téma jsme vypracovali pracovní list („*Kdo přechází silnici správně?*“), který děti zvládly velmi dobře.
- Hra „*Na chodce a auta*“ – Nejprve jsme si s dětmi nacvičili přecházení přes přechod pro chodce bez semaforu, kde se musely 3x se rozhlédnout a potom jít

přes přechod (viz. ukázka ve sborníku). Každé dítě si samostatně zkusilo přejít přes přechod pro chodce i s rozhlédnutím. Děti hraní této hry bavilo, krásně spolupracovaly a zapojovaly se. Obměna hry s odrážedly a volanty bylo dobré zpestření. Děti si vyzkoušely roli chodce i řidiče. Řidič zastavil a poté udělal pokyn rukou, že chodci mohou přejít přes cestu. Poté jsme zapojily do hry i semafor, kde podle se podle barev děti řídily, zda mohou přejít přes přechod nebo musí stát, aby projeli řidiči.

- Pracovní list „*Kdo přechází silnici správně?*“ - Společně jsme si s dětmi řekli, že přecházíme jen přes přechod pro chodce, kdo přechází jinde, tak to není správné. Poté děti vypracovaly daný pracovní list. Až na jedno dítě, všichni pochopily hned zadání.
- Pracovní list „*Víš, jak se přechází přes přechod pro chodce?*“ – Společně jsme si s dětmi řekli správný postup při přechodu pro chodce. Poté děti vypracovaly daný pracovní list. Všechny děti zvládly pracovní list vystříhnout, nalepit a poskládat dle časové posloupnosti při přecházení přechodu pro chodce.

Negativa:

- Více zapojovat znakování do mluvného projevu. Některé děti pak neví, co mají dělat, neboť nerozumí a potřebují oporu formou znaků znakového jazyka.
- Upozornit děti na to, že se chodí po pravé straně chodníku, aby nedošlo k nějaké nehodě a nedorozumění na chodníku pro chodce.
- Nepoužila se básnička „*Honza říká Dorotce*“ jako motivace ke hře „*Na chodce a auta*“. Jako motivace byl použit rozhovor na dané téma.
- Hra „*Na chodce a auta*“ – připevnit bílé papíry izolepou, aby držely na koberci a nekrčily se. Nepoužívat semafor pro chodce i pro řidiče. Pokyn zněl „červená“ pro řidiče, ale pokyn „jít“ pro chodce. Tyto dva pokyny za sebou děti mátlly a nevěděly, zda mohou jít nebo ne. Proto je vhodné použít „zastavující terčik“, který je z jedné strany červený a z druhé strany zelený. Tím pádem červený bude ukazovat pokyn pro řidiče a zelený pro chodce a naopak.

2. PRAVIDLO: „SVĚTELNÉ SIGNÁLY PRO CHODCE“

Pozitiva:

- Dobře a vhodně zvolená posloupnost činností jdoucích za sebou (rozhovor, herní činnosti, pracovní činnosti).
- Děti se aktivně zapojovaly do rozhovoru. Samy rozvíjeli rozhovor na téma světelná signalizace (semafor) a světelná signalizace pro chodce, jak se chováme na přechodu, co znamenají barvy na semaforu apod. Odpovídaly na tázané otázky (co vidí na obrázku, co děláme v dané situaci).
- Obrázky k tématu „světelné signály pro chodce“ děti zaujaly, prohlížely si je. Samy spontánně vykládaly, co vidí na obrázku.
- Obrázek „zelená/ červená“ – děti spontánně mluvily, co je na obrázku (semafor, děti, přechod pro chodce, barva semaforu, co dělají děti).
- Dopravní značka „světelné signály“ – děti pochopily, o jakou značku se jedná. Společně řekly, jaké barvy se vyskytují na semaforu (nahore, uprostřed, dole).
- Hra „Na auta“ – děti se rády zapojily do hry. Správně reagovaly na pokyn „zelená/ červená“.
- Pracovní list „Semafor – na“ – děti si vytvořily semafor na špejli. Dětem se tato činnost velmi líbila, neboť byla jednoduchá. Všechny děti správně určily, která barva a panák patří nahoru a dolů.
- Pracovní list „Světelná signalizace omalovánka“ – některým dětem se muselo individuálně vysvětlit, co mají vykreslovat (pouze to světlo, které „svítí“ a tou barvou, jakou je to správně).

Negativa:

- Více zapojovat znakování do mluvného projevu. Některé děti pak neví, co mají dělat, neboť nerozumí a potřebují oporu formou znaků znakového jazyka.
- Básnička „Semafor“ - znakovala paní učitelka dané MŠ. Příště úplně vynechat nebo se přesně naučit znakovat daný text básničky.
- Hra „Na auta“ – nepoužily se odrážedla, ale pouze ringo kroužky.
- Pracovní činnost „Omalovánka semafor“ – tato aktivita nebyla uskutečněna, neboť jsme pracovali s dětmi v předškolním věku, které nastupují v září do základní školy. Tato činnost by byla pro ně příliš jednoduchá.

3. PRAVIDLO: „CYKLISTI“

Pozitiva:

- Dobře a vhodně zvolená posloupnost činností jdoucích za sebou (rozhovor, herní činnosti, pracovní činnosti).
- Děti se aktivně zapojovaly do rozhovoru. Samy rozvíjely rozhovor na téma cyklisti (jízda na kole), kde můžeme jezdit na kole, jaké je vhodné oblečení na jízdu na kole apod. Odpovídaly na tázané otázky (co vidí na obrázku, co děláme v dané situaci).
- Děti správně řekly, že na kole musíme mít sportovní oblečení (kalhoty, boty) a také helmu na hlavě.
- Obrázek dopravní značka „*stezka pro chodce/ stezka pro cyklisty/ stezka pro chodce a cyklisty*“ byla pro děti úplně nová informace, ale společně jsme si řekli, co na obrázku vidí (pána a holčičku/ kolo, jaký je tvar dopravní značky – kruh, jakou má značka barvu – modrou, bílou). Děti správně popsaly vizualizaci dopravní značky. Společně jsme si řekli, koho je daná dopravní značka určená a kdo se nesmí objevit na dané stezce.
- Hra „*Stezka pro chodce a cyklisty*“ – Děti správně roztřídily obrázky kol a chodců k dopravní značce „*Stezka pro chodce/ stezka pro cyklisty*“. Děti si hru užily. Pro ztížení hry, jsme zapojili i dopravní značku „*stezka pro chodce a cyklisty*“, ke které správně daly obrázek kola a chodce, ale na druhou stranu, pak nedaly skoro žádný obrázek k ostatním dvou dopravním značkám.
- Bonusová hra „*Stezka pro chodce a cyklisty*“ – natáhli jsme lano na koberec, kde vznikly 2 poloviny. Na konci levého pruhu byla dopravní značka „*stezka pro chodce*“, tudíž v tomto pruhu mohli chodit pouze chodci. Na konci pravého pruhu byla dopravní značka „*stezka pro cyklisty*“, tudíž v tomto pruhu mohli jezdit pouze cyklisti (děti na odrážedle). Děti si vyzkoušely roli chodců i cyklistů. Poté jsme vzali obě dopravní značky a vyměnili je za dopravní značku „*stezka pro chodce a cyklisty*“, kde se mohly pohybovat jak chodci, tak i cyklisti. Děti musely dávat pozor, aby se nestala žádná nehoda.
- Pracovní list „*Přiřad' dopravní značku k obrázku*“ – Děti dostaly 4 obrázky (2ks dopravní značka, 2ks obrázek). Děti nejprve musely obrázky vystříhnout (ve tvaru kruhu, obdélníku). Poté dopravní značky vykreslily modrou pastelkou. Nakonec měly přiřadit dopravní značku k danému obrázku (Dopravní značka „*Stezka pro cyklisty*“ a obrázek, kde dívka jede na kole). Ještě jsme si s dětmi

řekli, proč se pan policajt zlobí (př. chlapec jde na stezce pro cyklisty. Chlapec jde po silnici a nejde po „*Stezce pro chodce*“.)

- Pracovní činnost „*Stezka pro chodce a cyklisty*“ - Děti tuto pracovní činnost zvládly dobře a správně složily obrázek.

Negativa:

- Více zapojovat znakování do mluvného projevu. Některé děti pak neví, co mají dělat, neboť nerozumí a potřebují oporu formou znaků znakového jazyka.
- Bonusová hra „*Stezka pro chodce a cyklisty*“ – více upřesnit, jak a kde se mají děti pohybovat a v jaké roli (tj. role chodce a role cyklisty).
- Pracovní činnost „*Viš, jak přechází cyklista přes přechod pro chodce?*“ – tato aktivita nebyla uskutečněna.

4. PRAVIDLO: „HRAJEME SI NA HŘIŠTI NE NA SILNICI“

Pozitiva:

- Dobře a vhodně zvolená posloupnost činností jdoucích za sebou (rozhovor, herní činnosti, pracovní činnosti).
- Děti se aktivně zapojovaly do rozhovoru. Samy rozvíjely rozhovor na téma dětské hřiště, kde si děti mohou hrát, proč si nesmí hrát na silnici apod. Odpovídaly na tázané otázky (co vidí na obrázku, co děláme v dané situaci).
- Hra „*Hřiště není silnice*“ – Děti správně reagovaly na pokyny při hře. Děti tato pohybová hra zaujala.
- Pracovní list „*Nevhodné chování na zastávce*“ – S dětmi jsme si společně řekli, jaké děti se chovají nevhodně na zastávce autobusu a proč, jaké chování je nevhodné.

Negativa:

- Více zapojovat znakování do mluvného projevu. Některé děti pak neví, co mají dělat, neboť nerozumí a potřebují oporu formou znaků znakového jazyka.
- Hra „*Hřiště není silnice*“ - Vhodnější organizace hry. Pomocí dvou lan rozdělit hrací místo na 3 části. V jedné části bude obrázek „hřiště“, uprostřed volné místo pro děti, ve třetí části bude obrázek „silnice“. Děti budou skákat na daný pokyn doprava nebo doleva a zase se vrátí na neutrální území uprostřed. Pro individuální hraní dětí lze tuto hru zorganizovat následně. Pomocí lana vytvoříme písmeno „T“. Děti budou stát vodorovně u lana. Jakmile uslyší slovo „hřiště“ skočí doleva a zase zpět dozadu, jakmile uslyší slovo „silnice“ skočí doprava a zase zpět dozadu.

5. PRAVIDLO: „SHRNUTÍ DOPRAVNÍ VÝCHOVY“

Pozitiva:

- Dobře a vhodně zvolená posloupnost činností jdoucích za sebou (rozhovor, herní činnosti, pracovní činnosti).
- Pomocí obrázků jsme si s dětmi zopakovali již naučená pravidla dopravní výchovy, např. jak přecházíme přes cestu, jaké jsou barvy na světelné signalizaci, kdo může jezdit na stezce pro cyklisty, kde si děti mohou a nesmí hrát aj.
- Ukázka obrázku „*Chci být dobře vidět, proto používám reflexní doplňky*“. Některé děti řekly, že doma mají reflexní náramky, které nosí nebo že mají reflexní pásy na bundě.
- Všechny děti zvládly přiřadit obrázek k dané dopravní značce, ke které obrázek patří. Např. Obrázek „*Před vstupem do silnice se dobře rozhlédnu*“ přiřadíme dopravní značku „*přechod pro chodce*“.
- Hra „*Dopravní značky*“ – Děti hned pochopily princip hry. Hra je velmi bavila.
- Bonusová hra „*Semafor*“ s červeným a zeleným míčem. Děti si mohly vybrat mezi odrážedlem a ringo kroužkem. Řídily se podle pokynu, který míček držíme v ruce nad hlavou. Když jsme drželi červený míček, děti musely stát. Pokud jsme drželi nad hlavou zelený míček, děti se mohly rozběhnout. Pokyny byly doprovázeny i mluveným slovem „červená/ zelená“.
- Pracovní list „*Viditelnost*“ – Podle mluvených pokynů děti musely vybarvit oblečení kluka i holky. Pokyny zněly např. „*Kluk má oblečenou tmavě zelenou bundu.*“ Nejprve děti vykreslily oblečení kluka dle našich instrukcí a potom oblečení dívky. Slovo bylo vždy doprovázeno znakem znakového jazyka.
- *Děti jako odměnu při splnění všech úkolů dopravní výchovy dostaly reflexní náramek.*

Negativa:

- Více zapojovat znakování do mluvného projevu. Některé děti pak neví, co mají dělat, neboť nerozumí a potřebují oporu formou znaků znakového jazyka.
- Pracovní činnost „*Výroba vlastní dopravní situace*“ - tato aktivita nebyla uskutečněna.

5.3 Shrnutí poznatků z ověření her praktické části

Cílem diplomové práce „*Dopravní výchova pro děti se sluchovým postižením*“ bylo vytvoření uceleného dokumentu (tj. sborníku her), který bude pomáhat nejen učitelkám mateřské školy, ale i rodičům a jiným osobám při vzdělávání dětí předškolního věku v oblasti dopravní výchovy.

Děti si ve většině případů seznamují s dopravní výchovou až na prvním stupni základní školy, neboť z našeho pohledu je edukace těchto dětí nezbytná již v mladším věku, tzn. předškolní věk. Mnohé dokumenty a publikace na téma „*dopravní výchova*“ je zaměřeno až na školní věk od první třídy základní školy.

Celý sborník her na téma „*dopravní výchova*“ byl realizován v Mateřské škole pro sluchově postižené v Olomouci. Pracovali jsme s dětmi se sluchovým postižením v předškolním věku, tj. ve věku pěti a šesti let. Celkem se této praktické činnosti zúčastnilo až pět dětí se sluchovým postižením v předškolním věku, které mají kompenzační pomůcku sluchadlo nebo kochleární implantát.

Pokud pracujeme nebo začínáme pracovat s dětmi se sluchovým postižením je velmi důležité dbát na určité odlišnosti při práci s nimi. Velmi důležitá je znalost slovní zásoby znakového jazyka nejen na téma dopravní výchova (např. znaky dopravních prostředků, dopravních značek, barev aj.), ale mnoho dalších potřebných znaků, které jsou potřeba k doplnění mluveného projevu a výkladu probíraného tématu. Rozhovor vedeme spíše v jednoduchých větách, které jsou doprovázeny znaky českého znakového jazyka, neboť děti zde jsou s odlišným typem a stupněm sluchového postižení.

Při přípravě herních činností je důležitá promyšlenost, bezpečnost, připravenost pomůcek a materiálu. Pokud máte všechny potřebné podklady ke hře vypracované a vytvořené, můžete začít s její realizací. Nejdůležitější je umět reagovat na dané potřeby a vědomosti dětí, s kterými pracujete. Pokud děti nezvládají základní informace, musíte je nejprve naučit základům, na kterých se budou stavět další, složitější informace. Některé hry nemusí děti zajmout na tolik, aby hru hrály delší dobu. Profesionální učitelka mateřské školy by si měla umět poradit, improvizovat a případně během práce s dětmi umět vymyslet jinou činnost, která děti zaujme. Zpětná vazba na herní činnosti od dětí nám dává podnět k tomu, zda můžeme ve hře pokračovat nebo nikoli.

Tento sborník her není určen jen pro děti se sluchovým postižením. Může být využit i pro zcela intaktní děti. Nejdůležitější při práci je úprava edukačního výstupu, který je určen pro danou skupinu dětí.

V každé mateřské škole se pracuje dle školního vzdělávacího programu, který je rozčleněn na týdenní vzdělávací program. Z tohoto důvodu je náš „sborník“ rozdělen do pěti pravidel dopravní výchovy. Tzn. na jeden den v týdnu spadá jedno dopravní pravidlo.

Než začneme pracovat s dětmi podle „sborníku“, musíme si předem nachystat všechny potřebné pomůcky (obrázky, předměty) a materiály (pracovní listy, výtvarné pomůcky), které jsou uvedeny v příloze sborníku. Případně učinit úpravu činnosti dle počtu dětí a jejich postižení.

Práce se sborníkem je velmi jednoduchá. Nejprve jsme se s dětmi přivítali, posadili jsme se s dětmi do kruhu, abychom všichni na sebe viděli a seznámili se s probíraným tématem, tj. dopravní výchovou. Tato motivace proběhla pomocí obrázků (vybrané z příloh sborníku), podle kterých děti měly uhodnout, o čem si budeme společně povídat. Děti správně poznaly dopravní značky, které jsme jim ukázali. Děti popisovaly, co vidí na obrázku (přechod pro chodce, semafor aj.). Ukázali jsme dětem obrázky k prvnímu pravidlu „Chodci/ přechod pro chodce“ a společně jsme si řekli, co vidíme na obrázcích. Po celém rozhovoru na téma „Chodci/ přechod pro chodce“ jsme vysvětlili pravidla hry, která následovala. Zopakovali jsme si pravidlo rozhlédnutí se před vstupem na přechod pro chodce. Hra probíhala pod řízeným vedením dětí. Jakmile si všechny děti zkusily individuálně přejít přes přechod pro chodce, uskutečnili jsme obměnu hry a zapojili do hry i odrážedla (role „řidiče“). Vždy jsme vybrali dvě děti, které si vzaly odrážedlo a staly se „řidiči“ dopravního prostředku, který musí pustit chodce přecházející přes přechod. Tato hra byla ukončena signálem slovy „konec hry“. Poslední činností v této první části byla výtvarná činnost ve formě omalovánek. Děti se posadily ke stolečku, kde měly nachystané potřebné pomůcky (tj. pastelky barvy zelená a červená). Nejprve jsme dětem ukázali omalovánku a společně si vysvětlili, co vidí na obrázku (jak se správně přechází přes přechod pro chodce, kdo přechází špatně přes silnici). Poté jsme dětem rozdali pracovní list. Jakmile všechny děti měly dokončenou práci, zopakovali jsme si postup, jak přecházet přes přechod pro chodce (1. přijdeme k přechodu pro chodce, 2. rozhlédneme se (vlevo-vpravo-vlevo), 3. přejdeme přes přechod). Rozdali jsme každému dítěti nůžky a pracovní list, který měly za úkol rozstříhnout. Na stolečku si obrázek složily dle časové posloupnosti, kterou jsme si na začátku připomněli. Nakonec si pracovní list nalepily na barevný papír. Tímto jsme si zopakovali pravidlo, které jsme se dnes naučily.

Rozhovor plní funkci motivace na téma „dopravní výchova“ nejen pro herní činnost, ale i pro činnost pracovní. Hra plní úlohu upevnění znalostí pomocí prožitku ze hry. Nakonec pracovní činnost, který upevní doposud získané vědomosti v dané oblasti dopravní výchovy. Proto je nezbytně nutné dodržovat časovou posloupnost činností jdoucích za sebou. Takto byla realizovaná všechna pravidla „sborníku“.

V Mateřské škole pro sluchově postižené děti mají ve Školním vzdělávacím programu (ŠVP) ukotvené téma „*Bezpečnost na silnici*“, které bývá realizováno v měsíci dubnu. Děti se seznamují s bezpečným chováním na silnici, jízdě na kole, chování na hřišti apod., ale nikdy se nezabývají hloubkově do tematiky „*dopravní výchova*“. V minulých letech se Mateřská škola účastnila různých projektů pořádaných např. Policií ČR, kde se děti dozvěděly mnoho poznatků o povolání policisty, zažily vyprávění o různých případech, prohlídka vybavení policie (pouta aj.). Jedenkrát za rok celá mateřská škola navštěvuje dopravní hřiště v Olomouci.

Závěr

Děti z mateřské školy pro sluchově postižené v Olomouci se každý rok v měsíci dubnu seznamují s tématem „Bezpečnost na silnici“, v němž probírají základní pravidla správného chování na silnici, při jízdě na kole, chování na hřišti aj.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo vytvoření uceleného materiálu k tématu „Dopravní výchova“ pro děti v předškolním. Tyto materiály jsou určeny pro pedagogické pracovníky, ale i pro rodinné příslušníky a osoby, které pracují s dětmi nejen v předškolním věku.

Na základě poznatků, které jsme získali po praktické realizaci her a pracovních činnosti z vytvořeného sborníku „Dopravní výchovy“, můžeme shledat potřebnost větší edukace dětí v předškolním věku ohledně bezpečnosti v silničním provozu. Všechny hry a pracovní činnosti nejsou nijak speciálně upravené oproti aktivitám pro děti intaktní. Největší rozdíl při práci s těmito dětmi shledáváme v mluvním projevu a vysvětlování pravidel her. Záleží na stupni a typu sluchového postižení dítěte, jeho úrovni inteligence, případně na přidruženém postižení, ale i na jeho aktuálním zdravotním stavu.

Při práci je vhodné dodržovat základní podmínky při komunikaci s dětmi se sluchovým postižením (osvětlenost v místnosti, odstranění rušivých okolních zvuků, správné tvoření znaků znakového jazyka). Mluvní projev pedagoga by se měl skládat spíše z jednoduchých vět, které jsou doprovázeny znaky znakového jazyka. Důležitost shledáváme také v aktivním reagování na potřeby dětí, na jejich získané vědomosti a dovednosti.

Velkou důležitost přikládáme k celkovému prožitku z uskutečněných aktivit. Nejen děti slyšící, ale i děti se sluchovým postižením si získávají prožitky a zážitky do dalších let, v nichž mohou pozitivně ovlivňovat jejich rozvoj.

Použitá literatura

1. ALLEN EILEEN, K., MAROTZ R., L. 2008 *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Portál, s.r.o., Praha 2002, 2005, 2008. ISBN 978-90-7367-421-2.
2. BACUS, A. 2004. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Portál, s.r.o., Praha 2004. ISBN 80-7178-862-7.
3. BARVÍKOVÁ, J. a kol. 2020. *Katalog podpůrných opatření. Dílčí část. Pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sluchového postižení a oslabení sluchového vnímání*. Univerzita Palackého v Olomouci 2020. ISBN 978-80-244-5710-9.
4. BENDO VÁ, P. 2015. *Základy speciální pedagogiky nejen pro speciální pedagogy*. Univerzita Hradec Králové. ISBN 978-80-7435-422-9.
5. BENDO VÁ, P., JEŘÁBKOVÁ, K., RŮŽIČKOVÁ, V. 2006. *Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami*. 1. vydání. Univerzita Palackého v Olomouci 2006. ISBN 80-244-1436-8.
6. HANUŠ. R. 2003. *Fenomén hry. Teoretické a metodické příspěvky k tématu hry*. 1. vydání. ISBN 80-244-0669-1.
7. HOLMANOVÁ, J. 2005. *Raná péče o dítě se sluchovým postižením*. 2. vyd. Praha: Septima, 2005. ISBN 8072162136.
8. HORÁKOVÁ, R. 2012. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. Portál, s.r.o., Praha 2012. ISBN 978-80-262-0084-0.
9. KISVETROVÁ, H. 2014. *Osoby se zdravotním postižením. Vybrané kapitoly II. Sluchové postižení*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4065-1.
10. KOZÁKOVÁ, R. 2014. *Základy obecné a vývojové psychologie pro studenty nelékařských zdravotnických oborů*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4259-4.
11. KURTZ, A. L. 2015. *Hry pro rozvoj psychomotoriky*. Portál, s.r.o., Praha 2015. ISBN 978-80-262-0800-6.
12. KVĚTOŇOVÁ, L., ed. *Edukace dětí se speciálními potřebami v raném a předškolním věku*. Paido, edice pedagogické literatury, Brno 2004. ISBN 80-7315-063-8.
13. LANGER, J. 2013. *Komunikace osob se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3674-6.

14. LANGER, J. 2013. *Úvod do pedagogiky osob se sluchovým postižením*. 1.vydání. Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3745-3.
15. LANGER, J. 2013. *Základy surdopedie*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3702-6.
16. LEONHARDT, A. 2001. *Úvod do pedagogiky sluchovo postihnutých*. Sapientia, Bratislava 2001. ISBN 80-967180-8-8.
17. LÍMOVÁ, L. 2006. *Teorie dopravní výchovy*. Univerzita Karlova v Praze- Nakladatelství Karolinum. Praha 2006. ISBN 80-246-1157-0.
18. LUDÍKOVÁ, L., KOZÁKOVÁ, Z. a kol. 2012. *Specifika komunikace s osobami se speciálnímu vzdělávacími potřebami*. Olomouc. ISBN 978-80-244-3094-2.
19. MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. a kol., 2003. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Portál s.r.o., Praha 2003. ISBN 80-7178-799-X.
20. MICHALÍK, J., RENOTIÉROVÁ, M., VALENTA, M. 2006. *Speciální pedagogika 1*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1202-0.
21. MIZEROVÁ, B. 2011. *Dopravní výchova pro 1.-2. třídu*. 2. vyd. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1263-6.
22. MUKNŠNÁBLOVÁ, M. 2014. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-5034-7.
23. NEUBAUER, K. 2014. *Logopedie a surdopedie*. Univerzita Hradec Králové. ISBN 978-80-7435-500-4.
24. PANSKÁ, S. 2013. *Aplikované pohybové aktivity osob se sluchovým postižením*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3655-5.
25. PANSKÁ, S. 2005. *Pohybové hry pro děti se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 8024412195.
26. PIAGET, J., INHELDER, B. 2014. *Psychologie dítěte*. Portál, s.r.o., Praha 2014. ISBN 978-80-262-0691-0.
27. PLEVOVÁ, I. 2006. *Kapitoly z vývojové psychologie*. 1. vydání. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1412-0.
28. POTMĚŠIL, M. 2003. *Čtení k surdopedii*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0766-3.
29. POTMĚŠIL, M. 2007. *Sluchové postižení a sebereflexe*. Nakladatelství Karolinum. 2007. ISBN 978-80-246-1300-0.
30. ROUČKOVÁ, J. 2006. *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením*. Portál s.,r.,o., Praha 2006. ISBN80-7367-158-1.

31. RYBNÍČEK, D. 2021. *Dopravní značky pro malé děti*. Vydavatelství Akcent, 2021. ISBN 978-80-7497-181-5.
32. ŘÍČAN, P. 2021. *Cesta životem. Vývojová psychologie*. 4. doplněné vydání. Portál, s.r.o., Praha, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1.
33. SOURALOVÁ, E., LANGER., J. 2005. *Surdopedie: studijní opora pro kombinované studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1084-2.
34. SOURALOVÁ, E. 2005. *Surdopedie I: studijní opora pro kombinované studium: povinný studijní materiál pro obor Speciální pedagogika předškolního věku*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1007-9.
35. SOURALOVÁ, E. 2005. *Surdopedie II: studijní opora pro kombinované studium: povinný studijní materiál pro obor Speciální pedagogika předškolního věku*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1008-7.
36. SUCHÁNKOVÁ, E. 2014. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Portál, s.r.o., Praha 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.
37. ŠEDIVÁ, Z. 2006. *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi*. Nakladatelství Septima, s.r.o., 2006. ISBN -80-7216-232-2.
38. ŠOLCOVÁ POLÁČKOVÁ, I. 2018. *Emoce. Regulace a vývoj v průběhu života*. Grada Publishing, a.s. 2018. ISBN 978-80-247-5128-3.
39. VÁGNEROVÁ, M. 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
40. VALENTA, M. a kol. 2014. *Přehled speciální pedagogiky*. Portál, s.r.o., Praha 2014. ISBN 978-80-262-0602-6.
41. VOTRUBA, J. 1992. *Dopravní výchova 1. díl chodec*. Nakladatelství FORTUNA v Praze, 1992. ISBN 80-852-98-98-8.
42. ZELINOVÁ, M. 2007. *Hry pro rozvoj emocí a komunikace*. Portál, s.r.o., Praha 2007. ISBN 978-80-7367-197-6.

Články a internetové odkazy:

43. <http://www.apspc.cz/> (Asociace pracovníků Speciálně pedagogických center)
44. <https://besip.cz/getattachment/Tematicke-stranky/Dopravni-ychova-deti/Detska-dopravni-hriste/Methodika-DV-DDH-1-stupen-ZS.pdf> (Centrum dopravního výzkumu, v.v.i. - Metodika jednotné výuky na dopravním hřišti, 2017)
45. <https://besip.cz/Tematicke-stranky/Dopravni-ychova-deti> (Oficiální stránky BESIP)

46. <https://besip.cz/Tematicke-stranky/Dopravni-vychova-deti/Predskolni-deti> (*BESIP – Předškolní děti*)
47. <https://www.bezpecnecesty.cz/cz/dopravni-vychova/animovana-dopravni-vychova/8-chodec> (Článek: *Chodec – Na chodníku*)
48. <https://www.bezpecnecesty.cz/cz/dopravni-vychova/animovana-dopravni-vychova/9-cyklista> (Článek: *Cyklista – Výbava jízdního kola, přilba*)
49. <https://www.bezpecnecesty.cz/cz/dopravni-vychova/dopravni-vychova-ve-skolach/cyklista/chodnik-pesi-a-obytna-zona> (Článek: *Chodník, pěší a obytná zóna*)
50. <https://www.bezpecnecesty.cz/cz/dopravni-vychova/dopravni-vychova-ve-skolach/chodec/pesi-a-obytna-zona> (Článek: *Pěší a bytná zóna*)
51. <http://katalogpo.upol.cz/sluchove-postizeni-nebo-oslabeni-sluchoveho-vnimani/1-strucne-vymezeni-sluchoveho-postizeni-a-oslabeni-sluchoveho-vnimani/> (*Katalog podpůrných opatření – Sluchové postižení nebo oslabení sluchového vnímání*)
52. <https://www.msmt.cz/file/56051/> (*Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, září 2021*)
53. <https://www.tamtam.cz/co-delame/rana-pece/> (*Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s.*)
54. <https://www.tamtam.cz/jak-v-praxi-rana-pece-probiha/> (*Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s.*)
55. https://www.researchgate.net/profile/Jiri-Ambros/publication/328164260_Increasing_traffic_safety_awareness_in_Czech_kindergartens_through_a_safety_education_programme/links/5bbc9a25299bf1049b7844bb/Increasing-traffic-safety-awareness-in-Czech-kindergartens-through-a-safety-education-programme.pdf (Článek: *Zvyšování informovanosti o bezpečnosti dopravy v české mateřských školách prostřednictvím bezpečnostního výchovného programu, Ambros Jiří, 2018*)
56. <http://www.revistaespacios.com/a18v39n49/18394916.html> (Článek: *Rozvíjení odborných kompetencí učitelů předškolních zařízení s ohledem na formování dovedností k bezpečné účasti v dopravě, autoři: BELINOVA V. N, BICHEVA B.I., KRASILNIKOVA V.L., KHANOVA G.T., KHIZHNAYA V.A., 2018*)

Zákony a vyhlášky:

57. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108> (*Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách*)

58. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-384> (Zákon č. 384/2008 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další souvisejí zákony)
59. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72> (Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních)

Seznam vložených obrázků:

- Obrázek 1 Ukázka obrázků 1. PRAVIDLA
Obrázek 2 Ukázka obrázků 1. PRAVIDLA
Obrázek 3 Ukázka obrázků 1. PRAVIDLA
Obrázek 4 Ukázka pracovních listů 1. PRAVIDLA

Sborník „Dopravní výchova pro děti se sluchovým postižením“:

1. https://www.ibesip.cz/getattachment/Tematicke-stranky/Dopravni-vychova-deti/Predskolni-deti/Ucebnice,-pomucky/OMALOVANKY_MS_NETIK.pdf
(Obr. 1 Před vstupem do silnice se dobře rozhlédnu)
(Obr. 2 Silnici přecházím po přechodu pro chodce)
(Obr. 3 Přecházím vždy jen na zelenou)
(Obr. 12 Přecházím vždy jen na zelenou)
(Obr. 19 Na kole jezdím vždy jen s přilbou)
(Obr. 20 Na stezce pro chodce a cyklisty se chovám ohleduplně)
(Obr. 30 Silnice není vhodné místo na hraní)
(Obr. 31 Nikdy nevbíhám do silnice mezi zaparkovanými auty)
(Obr. 32 Chci být dobře vidět, proto používám reflexní doplňky)
(Obr. 39 Učím se znát dopravní značky a pravidla silničního provozu)
2. <https://i.pinimg.com/originals/01/74/42/017442649aaa07f6acbeed8df09ee3d5.jpg>
(Obr. 4 Básnička – Přechod pro chodce)
3. <https://www.zachranny-kruh.cz/metodiky-postery/poster-desatero-chodce.html>
(Obr. 5 Desatero chodce)
4. <https://www.zakruta.cz/dopravni-znaceni/informativni-provozni-dopravni-znacky/ip6/prechod-pro-chodce/>
(Obr. 6 Dopravní značka – Přechod pro chodce)
5. <https://www.zakruta.cz/dopravni-znaceni/vystrazne-dopravni-znacky/a10/svetelne-signalny/>
(Obr. 7 Dopravní značka – Světelné signály)

6. <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/dopravni-vychova-prechazeni-prechodu.html>
(Obr. 8 Dopravní značka – Přechod pro chodce, Zákaz vstupu chodců)
7. <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/dopravni-vychova-kdo-prechazi-silnici-spravne.html>
(Obr. 9 Pracovní list – Kdo přechází silnici správně?)
8. <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/dopravni-vychova-prechazeni-prechodu-3.html>
(Obr. 10 Pracovní list – Víš, jak se přechází přes přechod pro chodce?)
9. <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/dopravni-vychova-umis-prechazet-prechod.html>
(Obr. 11 Pracovní list – Víš, jak se přechází přes přechod pro chodce?)
10. <https://cz.pinterest.com/pin/94716398406826570/>
(Obr. 12 Semafor – Zelená)
11. <https://cz.pinterest.com/pin/196680708717533690/>
(Obr. 13 Semafor – Červená)
12. <https://cz.pinterest.com/pin/336433034674507816/>
(Obr. 14 Semafor – stát, připravit se, jít)
13. <https://www.pinterest.co.uk/pin/28921622597544617/>
(Obr. 15 Říkanka – Semafor pro chodce)
14. <https://cz.pinterest.com/pin/4503668369007737/>
(Obr. 16 Pracovní list – Semafor na špejli)
15. <https://cz.pinterest.com/pin/10485011611403195/>
(Obr. 17 Semafor omalovánka (pro mladší děti))
16. <https://cz.pinterest.com/pin/17170042307674007/>
(Obr. 18 Semafor omalovánka (pro starší děti))
17. <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/dopravni-vychova-jak-se-jmenuji-jednotlive-casti-kola.htm>
(Obr. 21 Kolo)
18. <https://www.zachranny-kruh.cz/metodiky-postery/poster-jizda-na-kole.html>
(Obr. 22 Jízda na kole)
19. <https://www.zakruta.cz/dopravni-znaceni/prikazove-dopravni-znacky/c9a/stezka-pro-chodce-a-cyklisty-spolecna/>
(Obr. 23 Dopravní značka – Stezka pro chodce a cyklisty)

20. <https://www.zakruta.cz/dopravni-znaceni/prikazove-dopravni-znacky/c7a/stezka-pro-chodce/>
(Obr. 24 Dopravní značka – Stezka pro chodce)
21. <https://www.zakruta.cz/dopravni-znaceni/prikazove-dopravni-znacky/c8a/stezka-pro-cyklisty/>
(Obr. 25 Dopravní značka – Stezka pro cyklisty)
22. <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/dopravni-vychova-sestav-obrazek.html>
(Obr. 26 Pracovní list – Stezka pro chodce a cyklisty)
23. <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/dopravni-vychova-stezka-pro-chodce-a-pro-cyklisty.html>
(Obr. 27 Pracovní list – Přiřad' dopravní značku k obrázku)
24. <https://cz.pinterest.com/pin/386676317991323702/>
(Obr. 28 Cyklistická kola)
25. <https://cz.pinterest.com/pin/55802482873197205/>
(Obr. 29 Chodci)
26. <https://www.mcbalonek.cz/wp-content/uploads/2021/06/deti.jpg>
(Obr. 33 Dětské hřiště)
27. https://1gr.cz/fotky/idnes/11/083/c16/JB2ea347_sula.jpg
(Obr. 34 Silnice s auty)
28. <https://www.zakruta.cz/dopravni-znaceni/informativni-zonove-dopravni-znacky/iz5a/obytna-zona/>
(Obr. 35 Dopravní značka – Obytná zóna)
29. <https://obchod.activa.cz/produkt/avery-zweckform-kulate-etikety-se-smajlikem-zeleny-vesely-smajlik-250-ks-439010/>
(Obr. 36 SPRÁVNĚ - Zelený smajlík)
30. https://obchod.activa.cz/produkt/avery-zweckform-kulate-etikety-se-smajlikem-cervený-smutný-smajlik-250-ks-439020/?search_query=
(Obr. 37 ŠPATNĚ - Červený smajlík)
31. <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/dopravni-vychova-chovani-na-zastavce-4.html>
(Obr. 38 Pracovní list - Nevhodné chování na zastávce)
32. <https://www.zachranny-kruh.cz/pracovni-listy/dopravni-vychova-viditelnost-3.html>
(Obr. 40 Pracovní list – Viditelnost)

ANOTACE	
Jméno a příjmení:	Bc. Lenka Nádvorníková
Ústav/ Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Eva Souralová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Dopravní výchova dětí se sluchovým postižením
Název v angličtině:	Traffic education for Hearing - Impaired Children
Anotace práce:	Diplomová práce je rozdělena na dvě části. Teoretické část je zaměřena na sluchové postižení, vývoj dítěte v předškolním věku a specifika rozvoje dítěte se sluchovým postižením, významem dětské hry a základní pravidla chování v dopravní výchově. Praktická část obsahuje zhodnocení herních činností na téma „dopravní výchova“ realizované v Mateřské škole pro děti se sluchovým postižením v Olomouci.
Klíčová slova:	Speciální pedagogika, děti předškolního věku, sluchové postižení, hry, dopravní výchova, volnočasové aktivity, volnočasová pedagogika
Anotace v angličtině:	This diploma thesis consists of two parts. Practical part focuses on hearing impairments, the development of children suffering from such impairments, the importance of children's games, and basic rules of traffic education. The empirical part evaluates game-like activities used in traffic education which were carried out in a kindergarden for hearing impaired children in Olomouc.
Klíčová slova v angličtině:	Special pedagogy, preschool children, hearing impairment, games, Traffic education, Free-time Activities, Free-time pedagog
Přílohy vázané v práci:	Pracovní listy ze „Sborníku - Dopravní výchova pro děti se sluchovým postižením“ – práce dětí se sluchovým postižením
Rozsah práce:	70 stran
Jazyk práce:	český

Příloha – Pracovní listy

*„Sborník - Dopravní výchova pro děti se
sluchovým postižením“*

1 Pracovní list – Kdo přechází silnici správně?

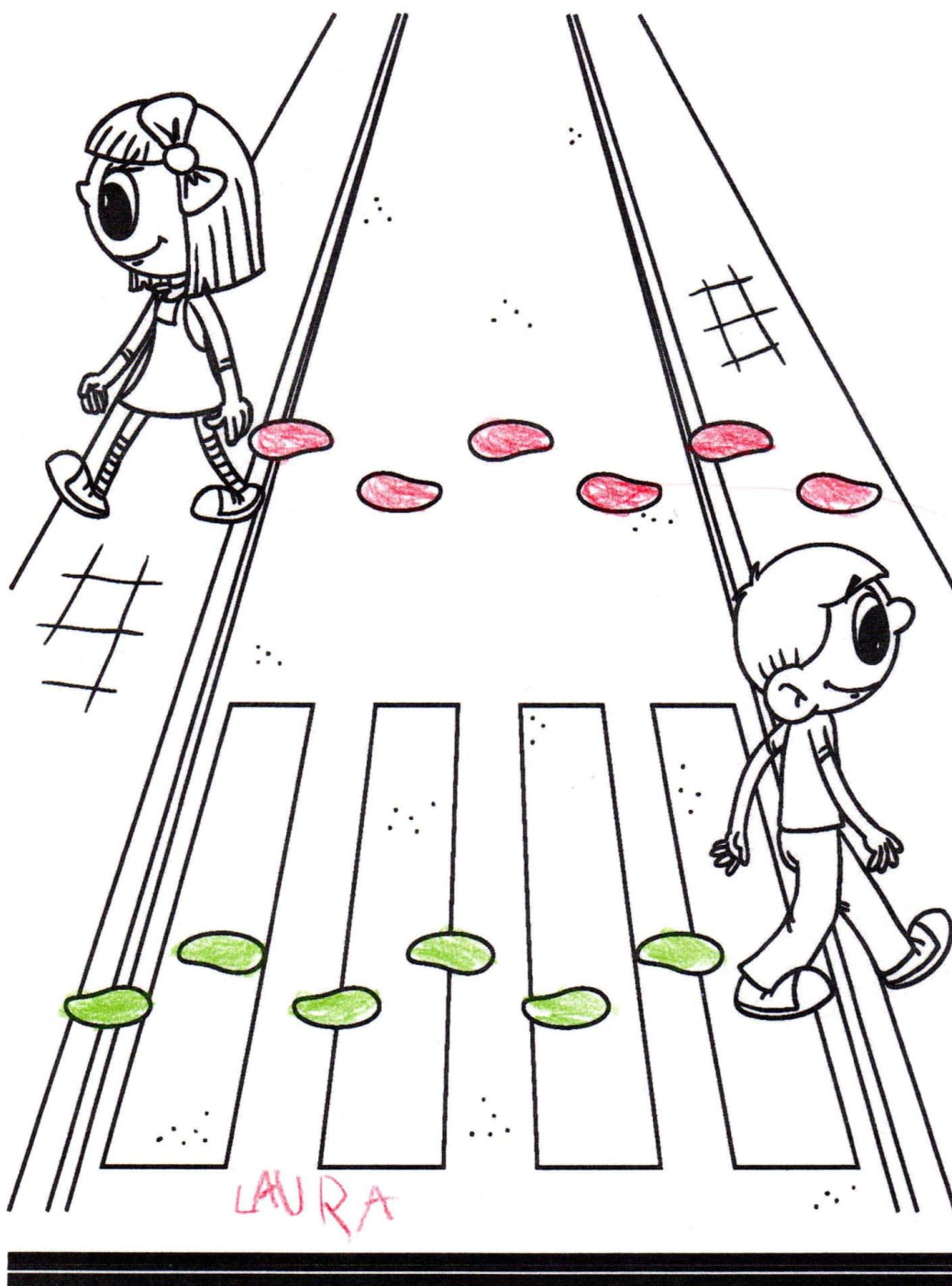
M Pracovní list 7

Víš, kdo přechází správně?

Víš, kdo přechází špatně?

Pokus se to vysvětlit. Stopy toho, kdo přechází správně, vybarvi zeleně.

Stopy toho, kdo přechází špatně, vybarvi červeně.

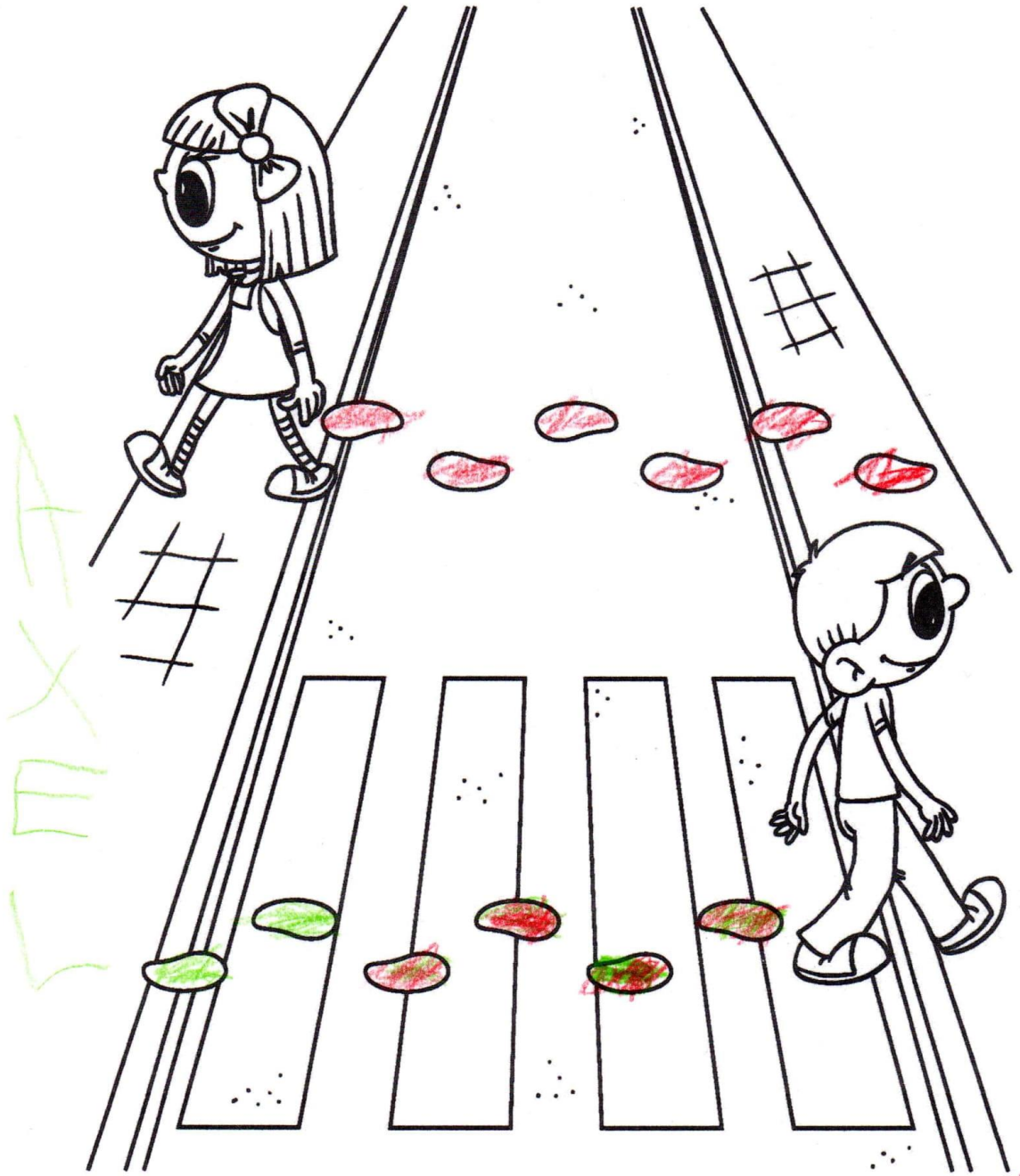
M Pracovní list 7

Víš, kdo přechází správně?

Víš, kdo přechází špatně?

Pokus se to vysvětlit. Stopy toho, kdo přechází správně, vybarvi zeleně.

Stopy toho, kdo přechází špatně, vybarvi červeně.

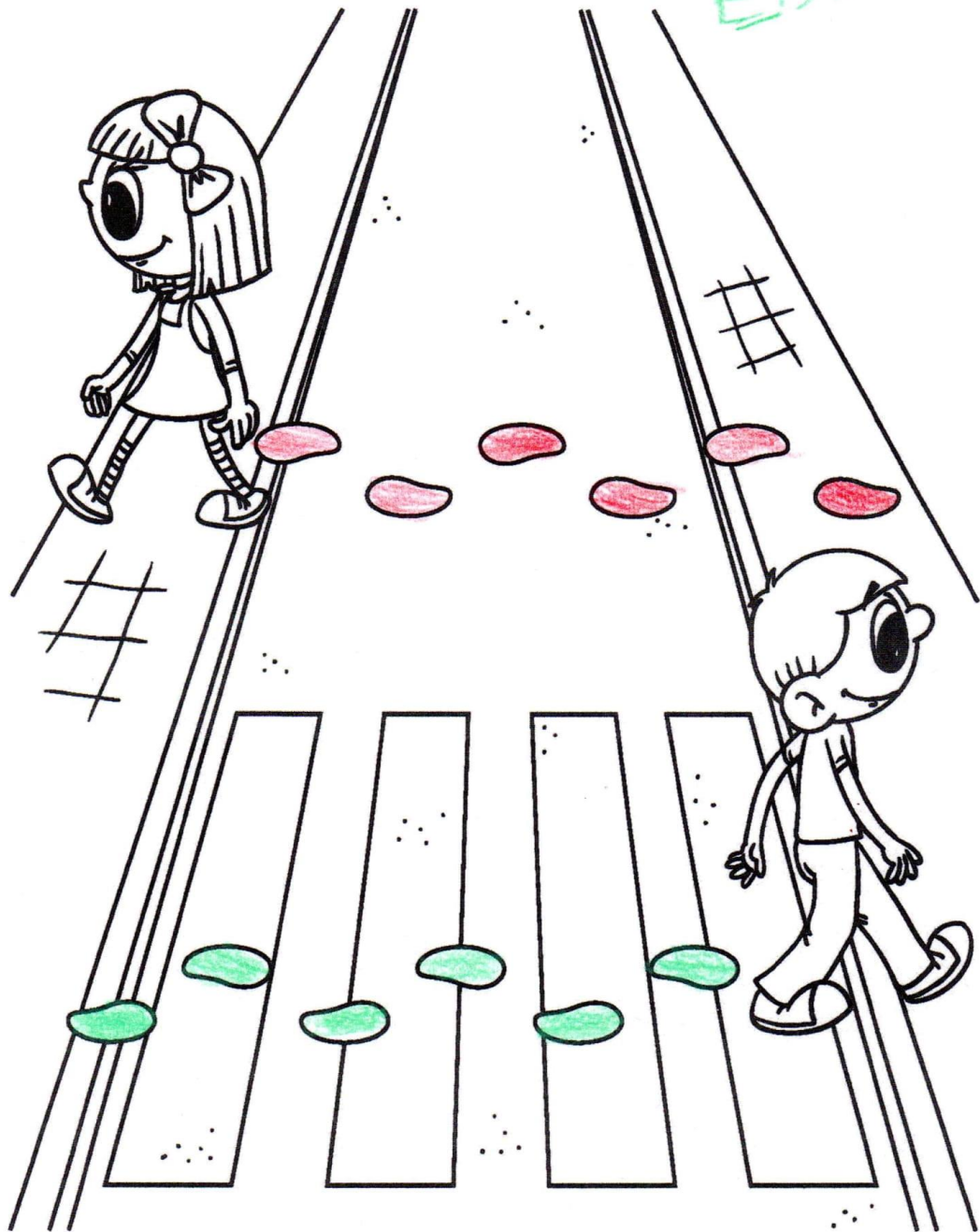
M Pracovní list 7

Víš, kdo přechází správně?

Víš, kdo přechází špatně?

Pokus se to vysvětlit. Stopy toho, kdo přechází správně, vybarvi zeleně.

Stopy toho, kdo přechází špatně, vybarvi červeně.

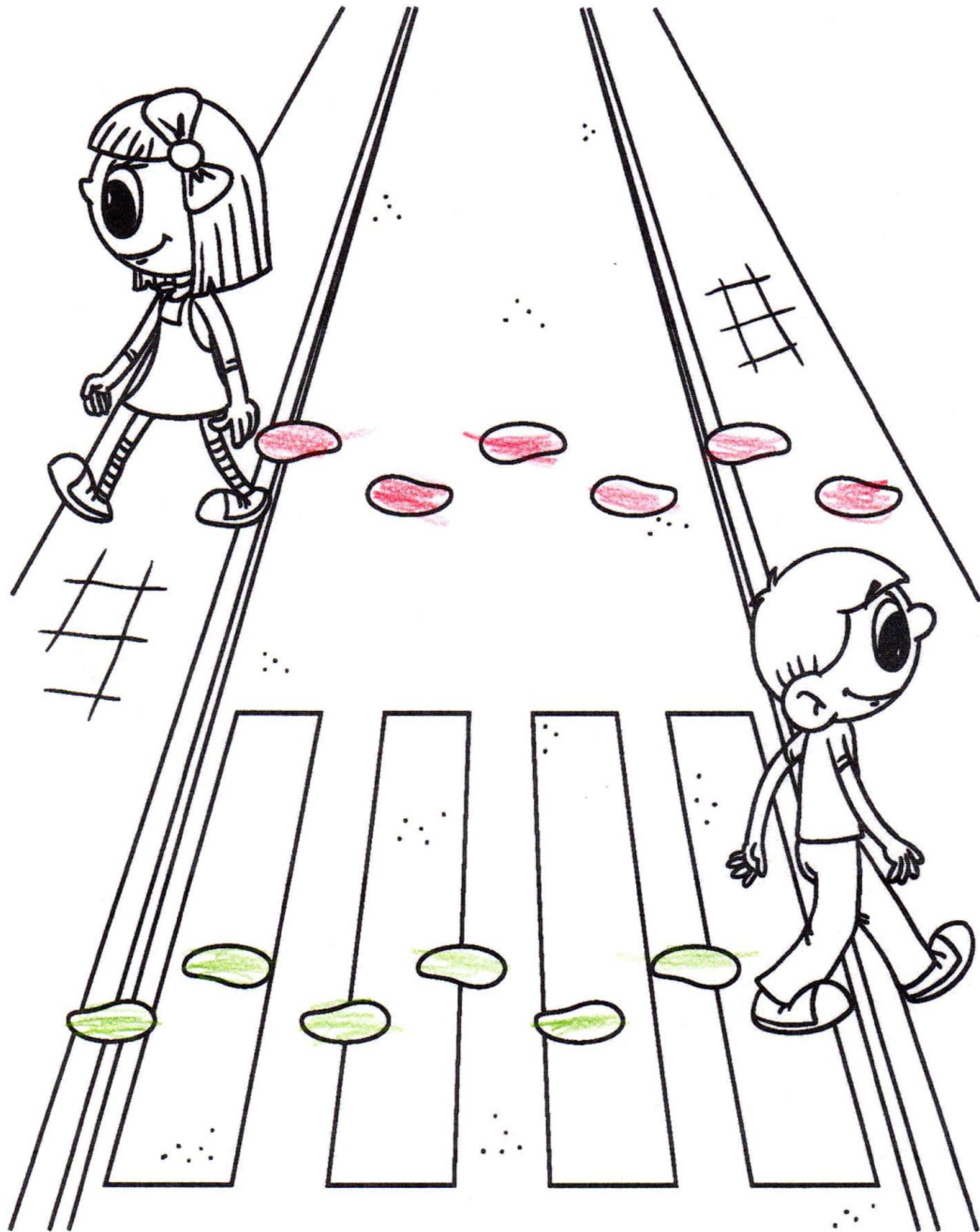
M Pracovní list 7

Víš, kdo přechází správně?

Víš, kdo přechází špatně?

Pokus se to vysvětlit. Stopy toho, kdo přechází správně, vybarvi zeleně.

Stopy toho, kdo přechází špatně, vybarvi červeně.

PIVA
A

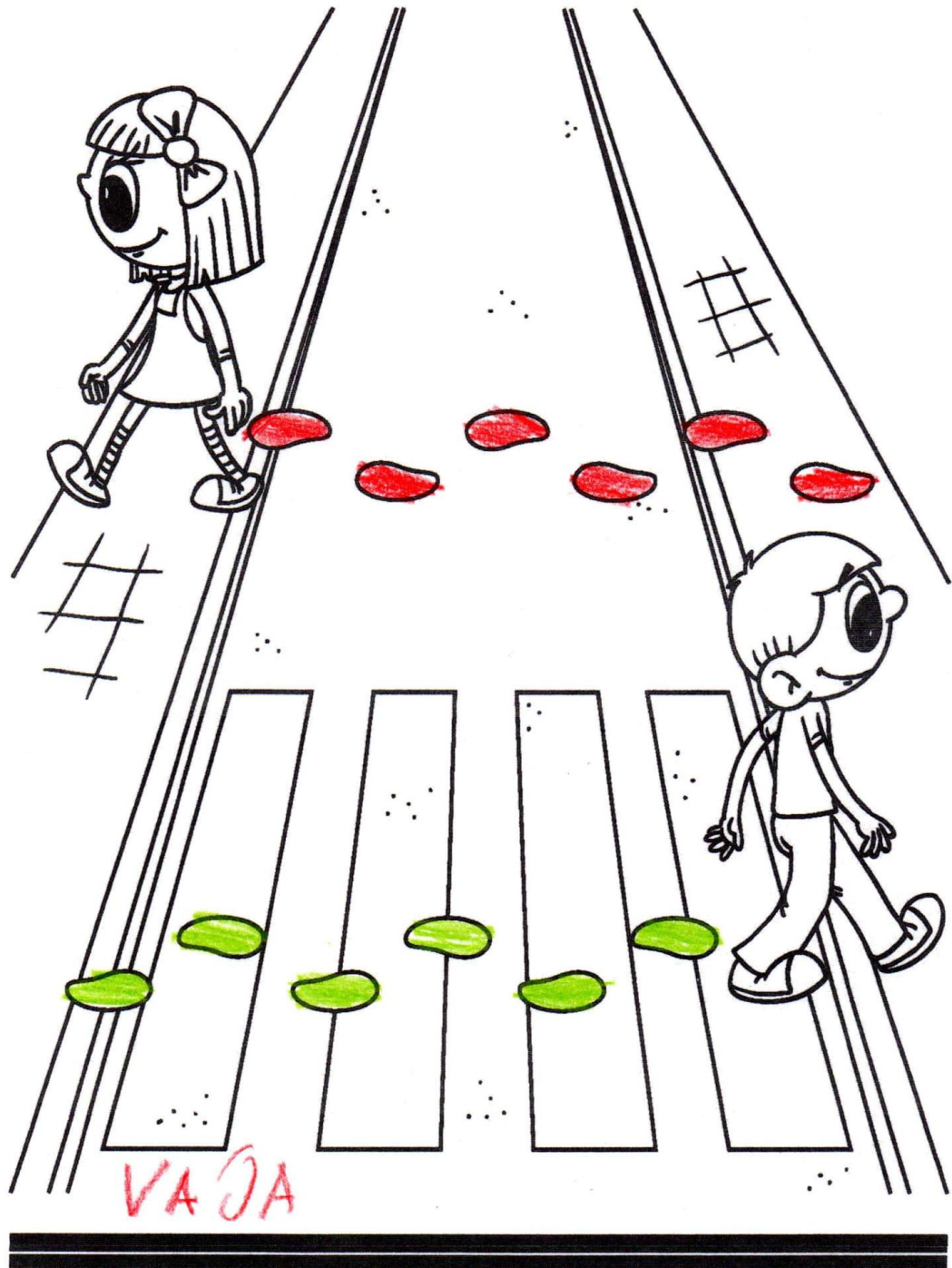
M Pracovní list 7

Víš, kdo přechází správně?

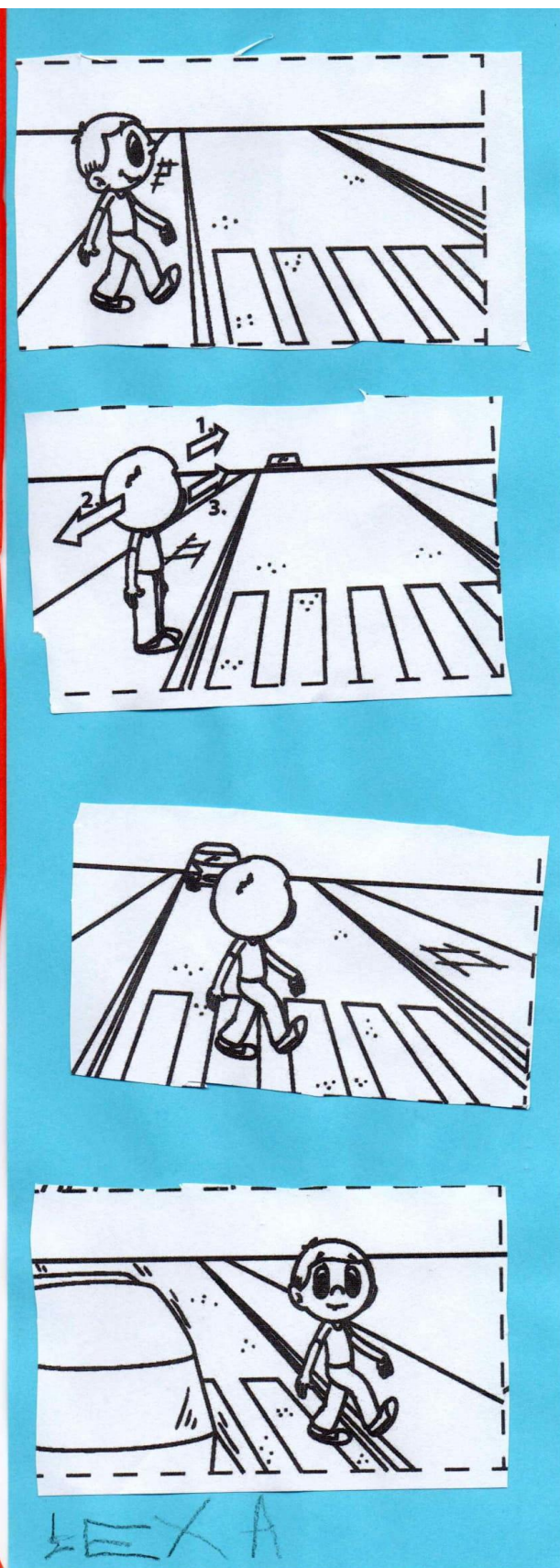
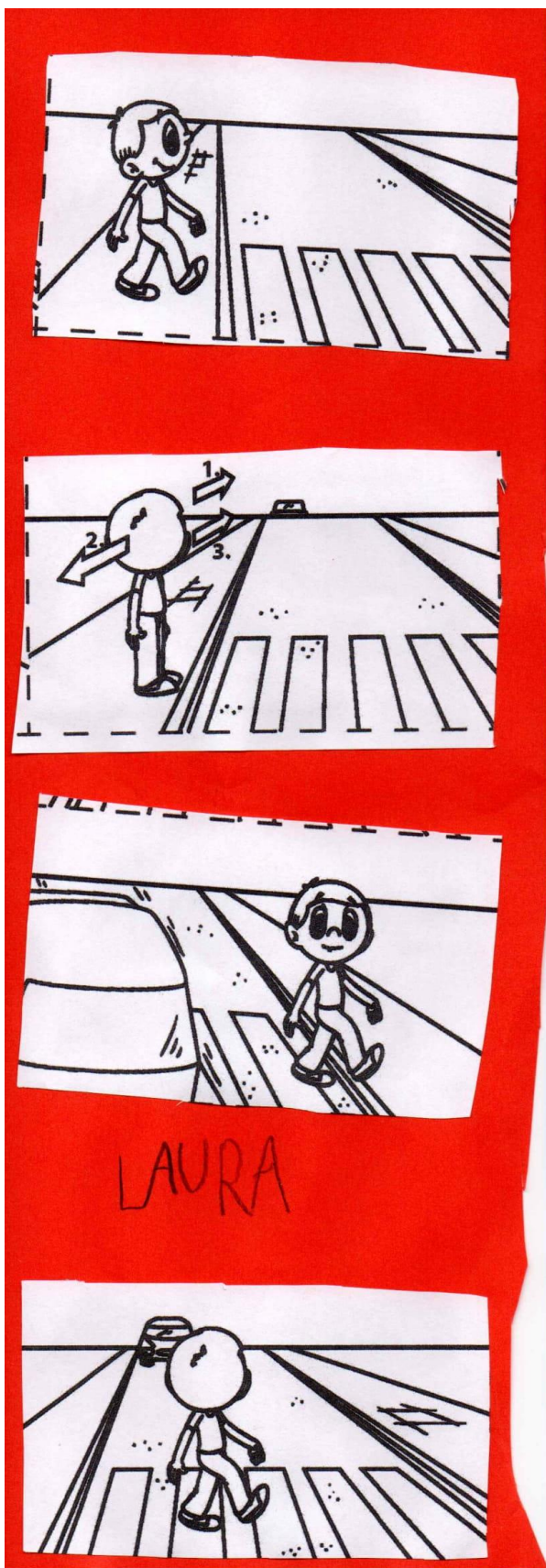
Víš, kdo přechází špatně?

Pokus se to vysvětlit. Stopy toho, kdo přechází správně, vybarvi zeleně.

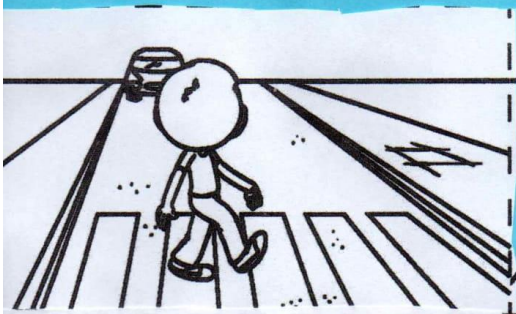
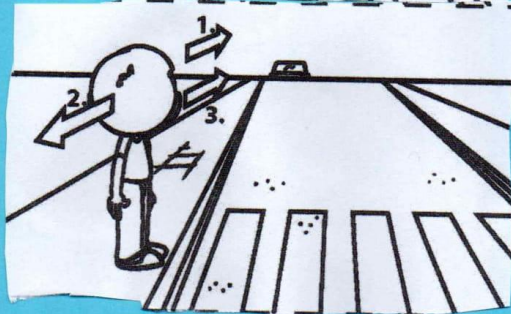
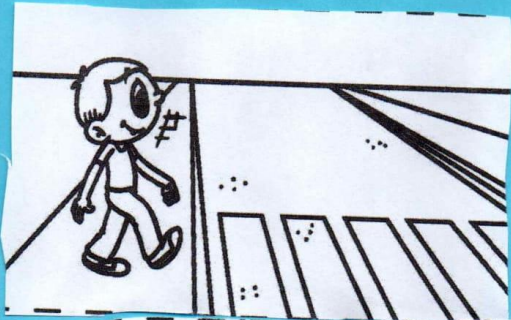
Stopy toho, kdo přechází špatně, vybarvi červeně.

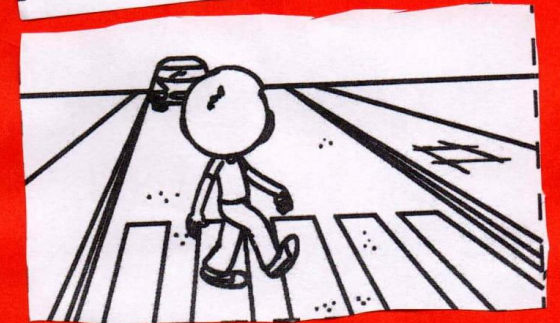
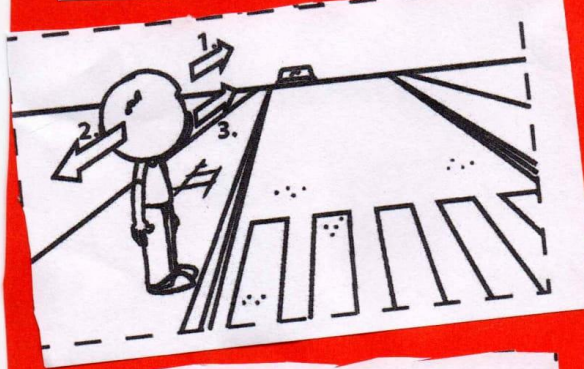
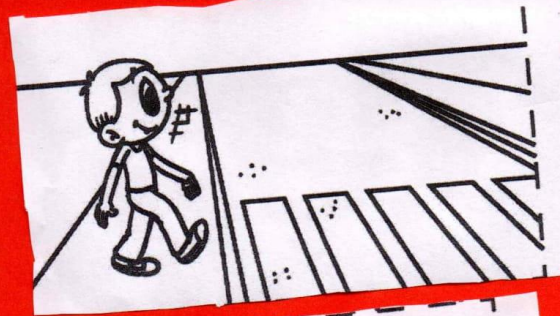
2 Pracovní list – Víš, jak se přechází přes přechod pro chodce?

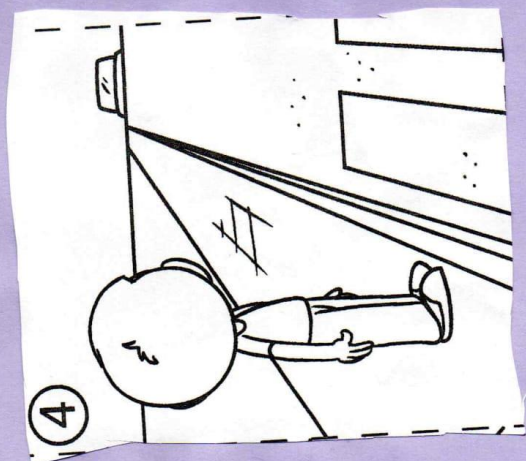
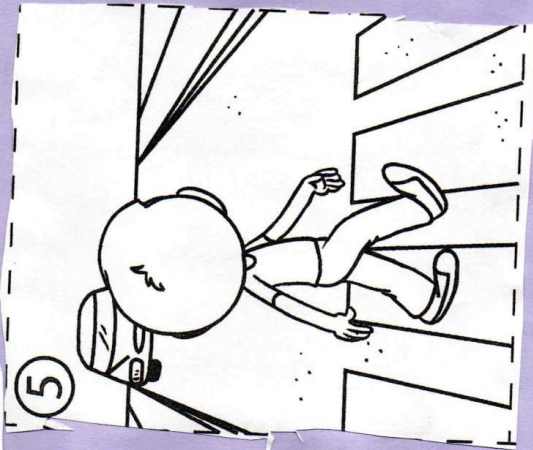
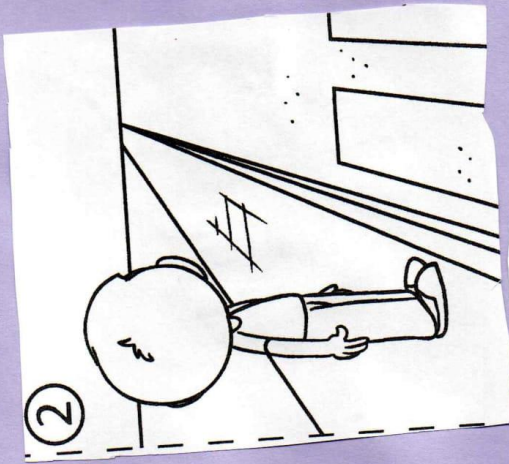
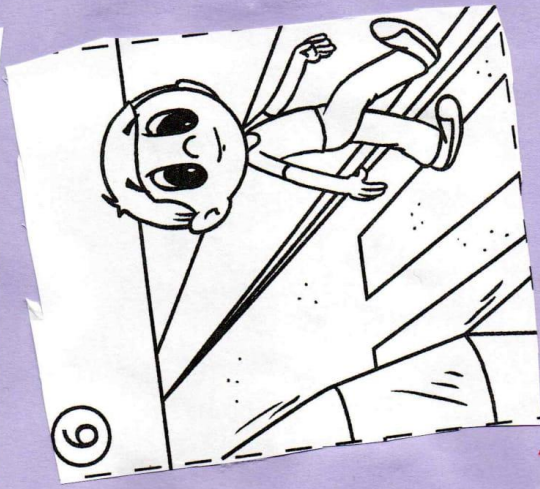

AE #

ELIŠ
ELIŠKA

VADIA

3 Pracovní list – Semafor na špejli

LISA

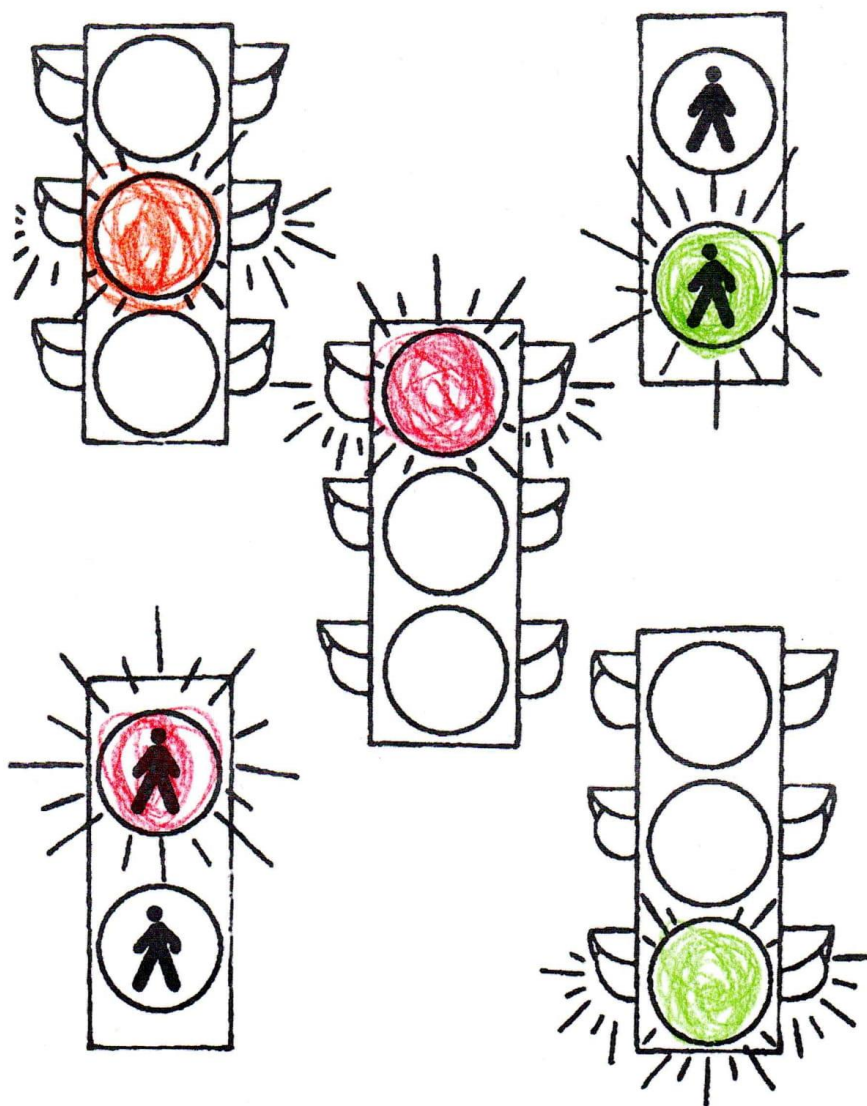
PEYI

MONIKA

VAJA

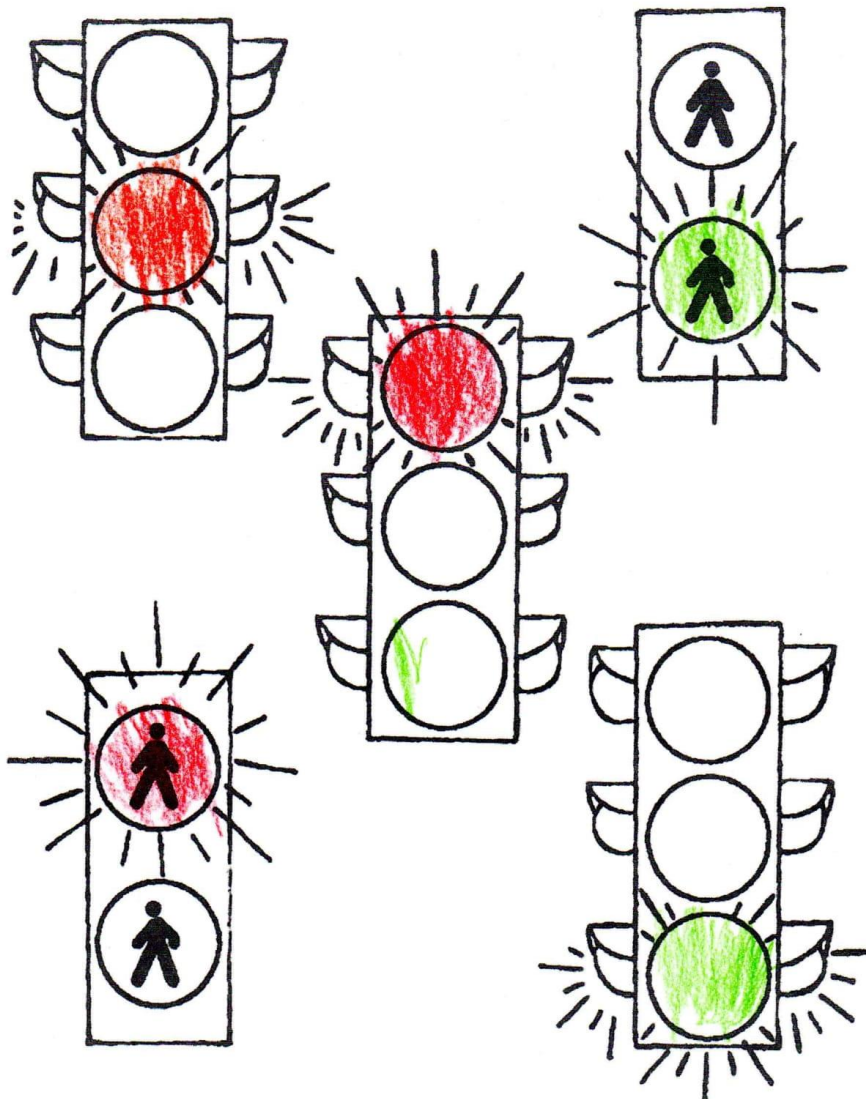
4 Pracovní list – Semafor omalovánka (pro starší děti)

Ířl na semaforech, který svítelný signál svítí a správné ho vybarvi.

LAURA

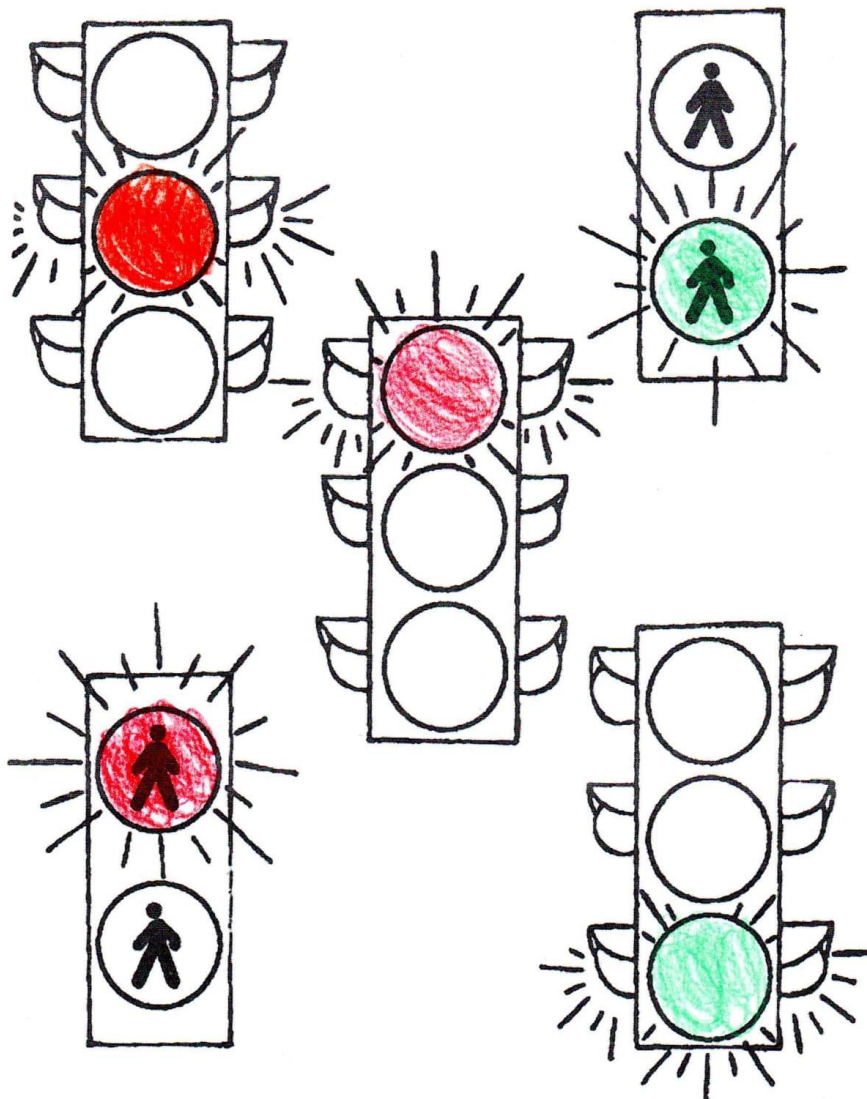

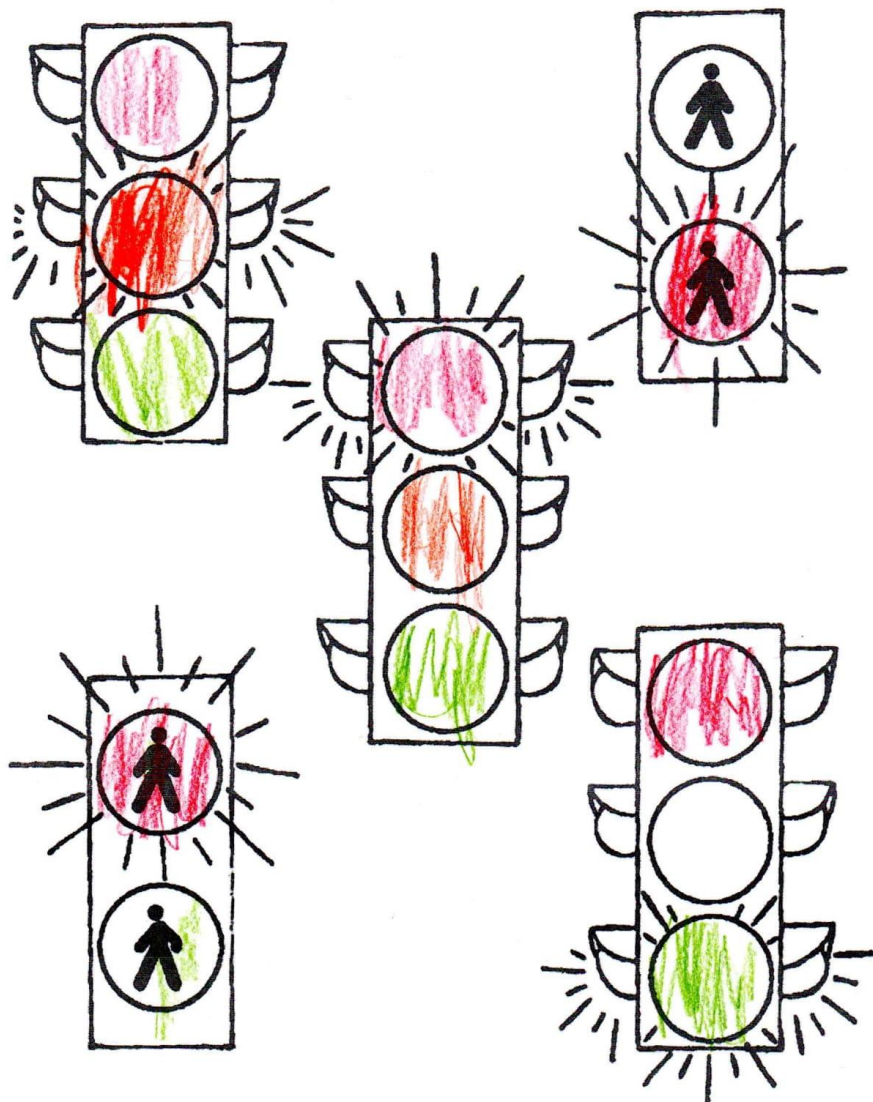
Průl na semaforech, který světelný signál svítí a správně ho vybarví.

LEXXA

ELIŠKA

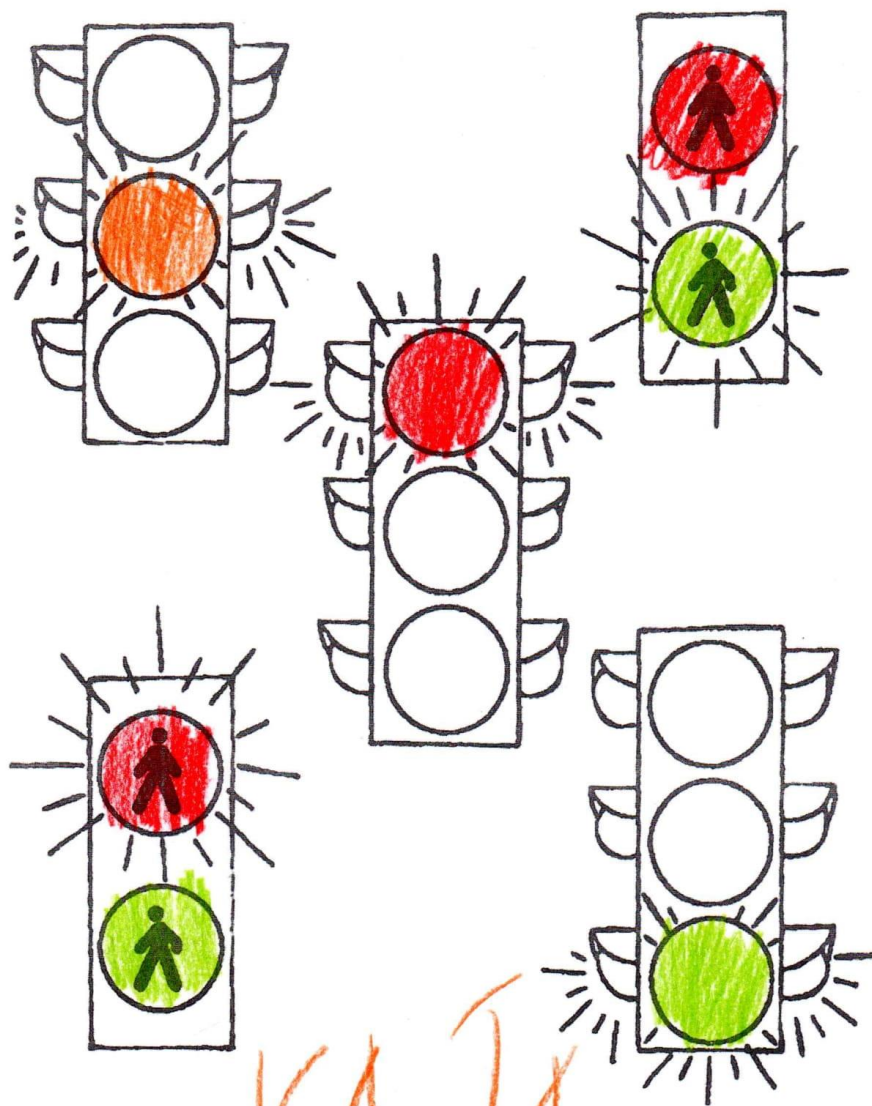

Irči na semaforech, který světelný signál svítí a správně ho vybarvi.

Idi na semaforech, který světelný signál svítí a správně ho vybarvi.

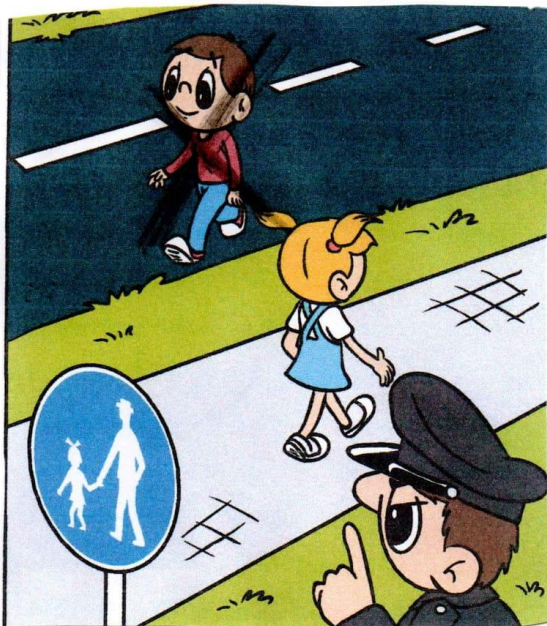
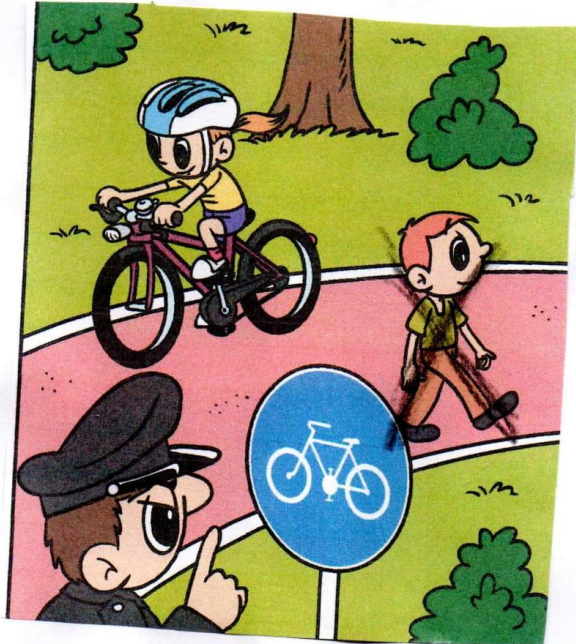
PEP
A

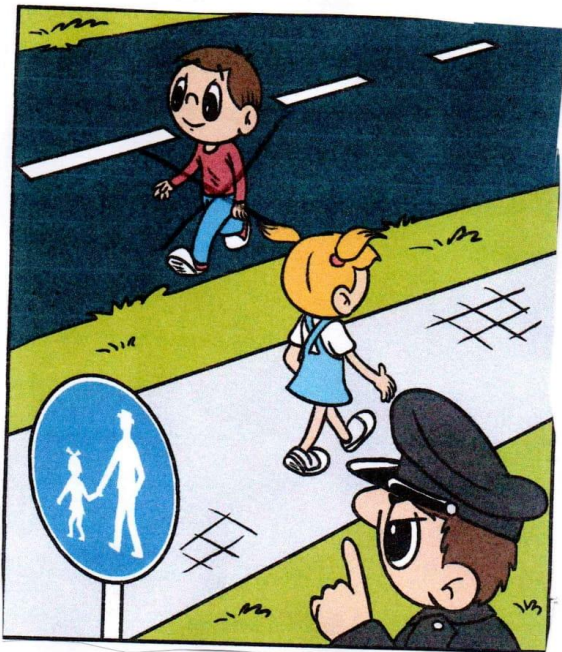
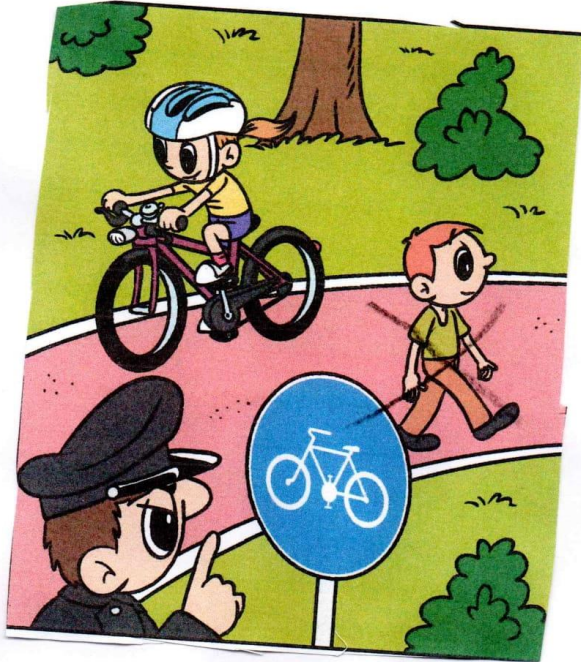
Irči na semaforech, který světelný signál svítí a správně ho vybarvi.

5 Pracovní list –Přiřad' dopravní značku

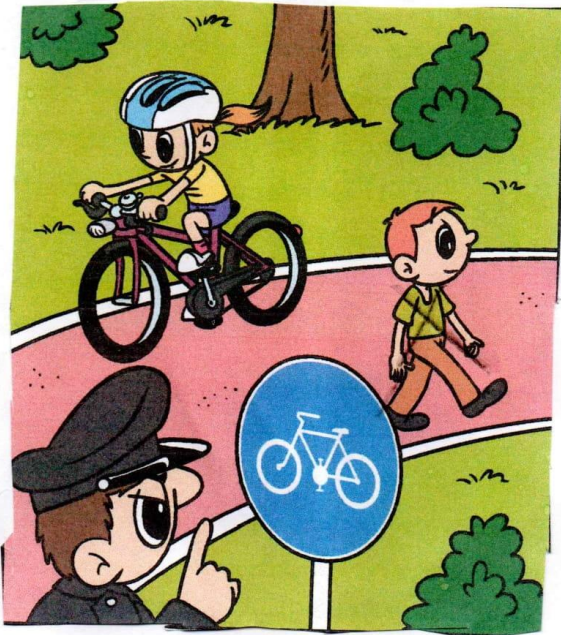
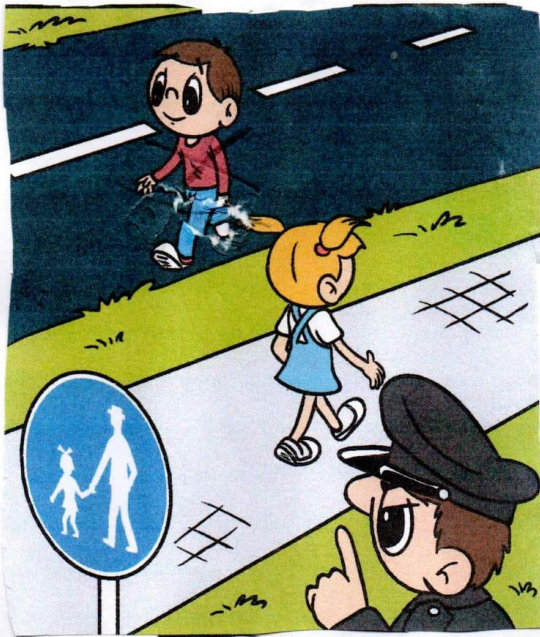

LAURA

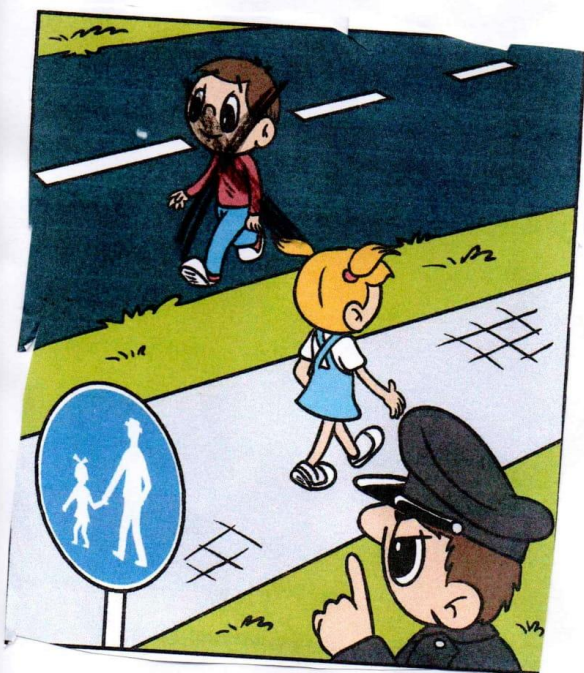
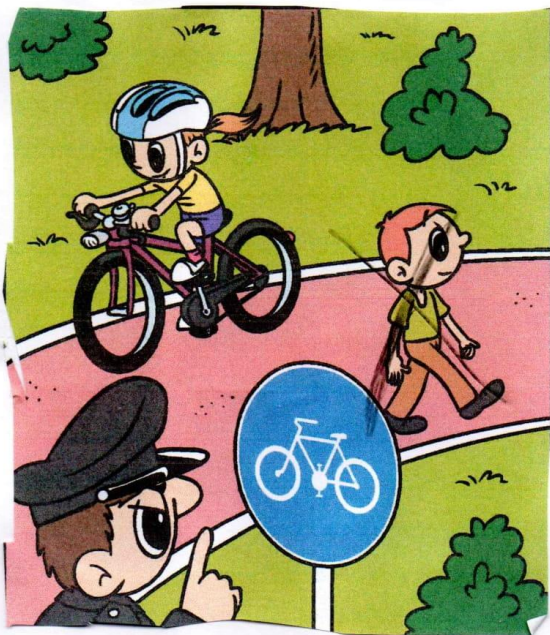

ALEX

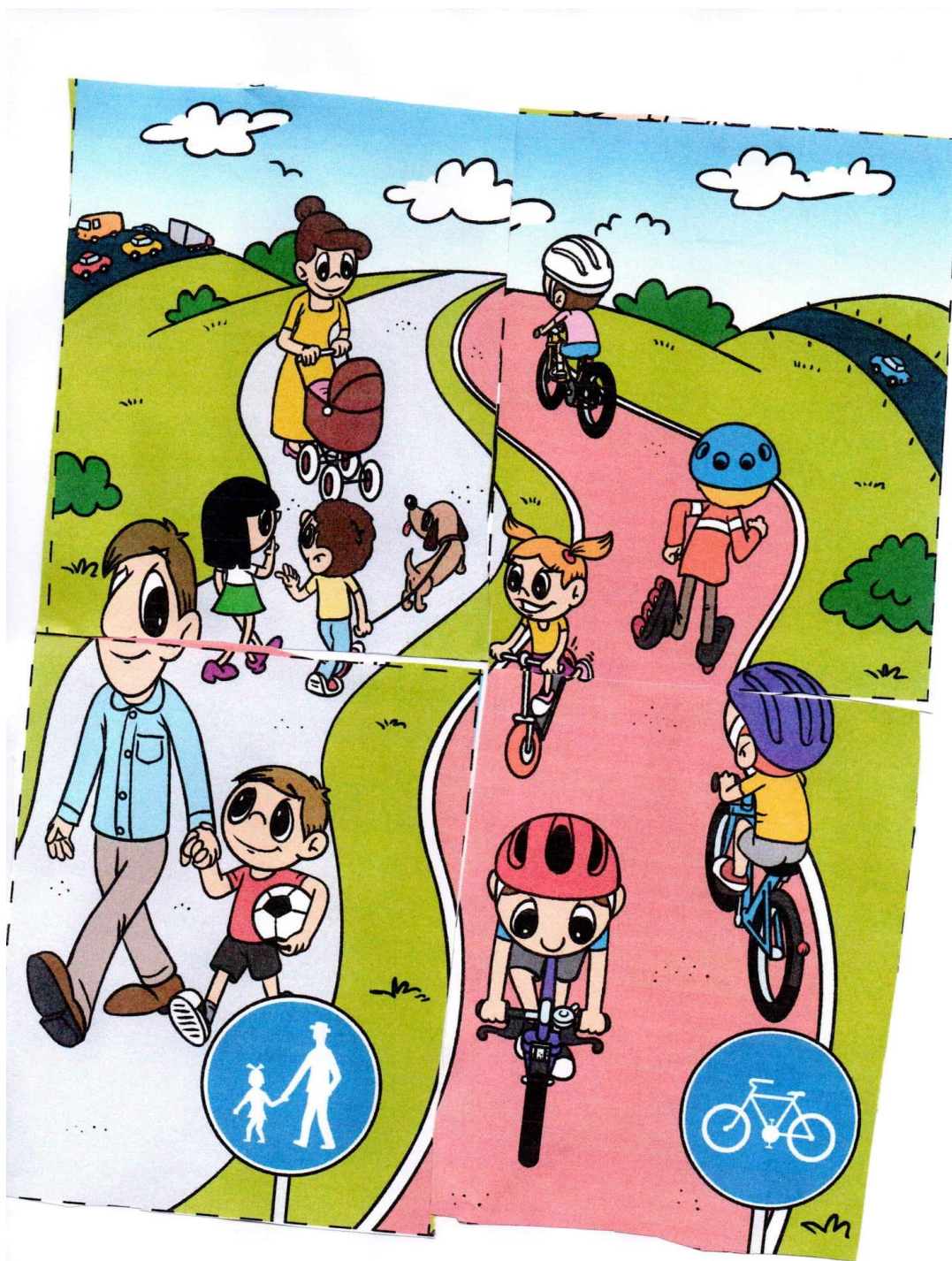
PEVA

VAGA

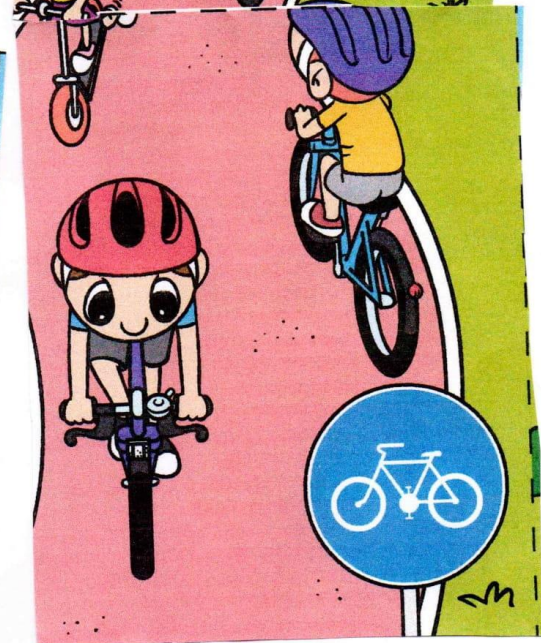
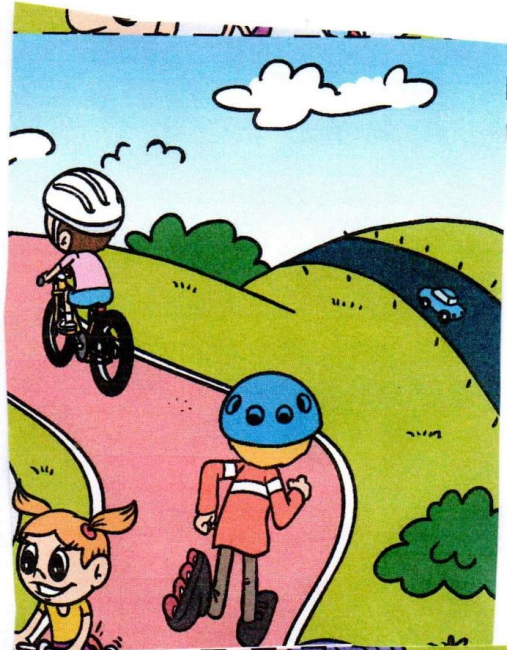
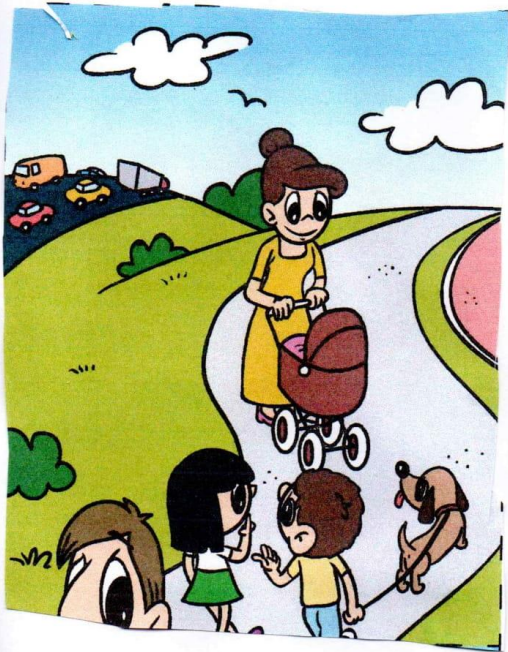

6 Pracovní list – Stezka pro chodce a cyklisty

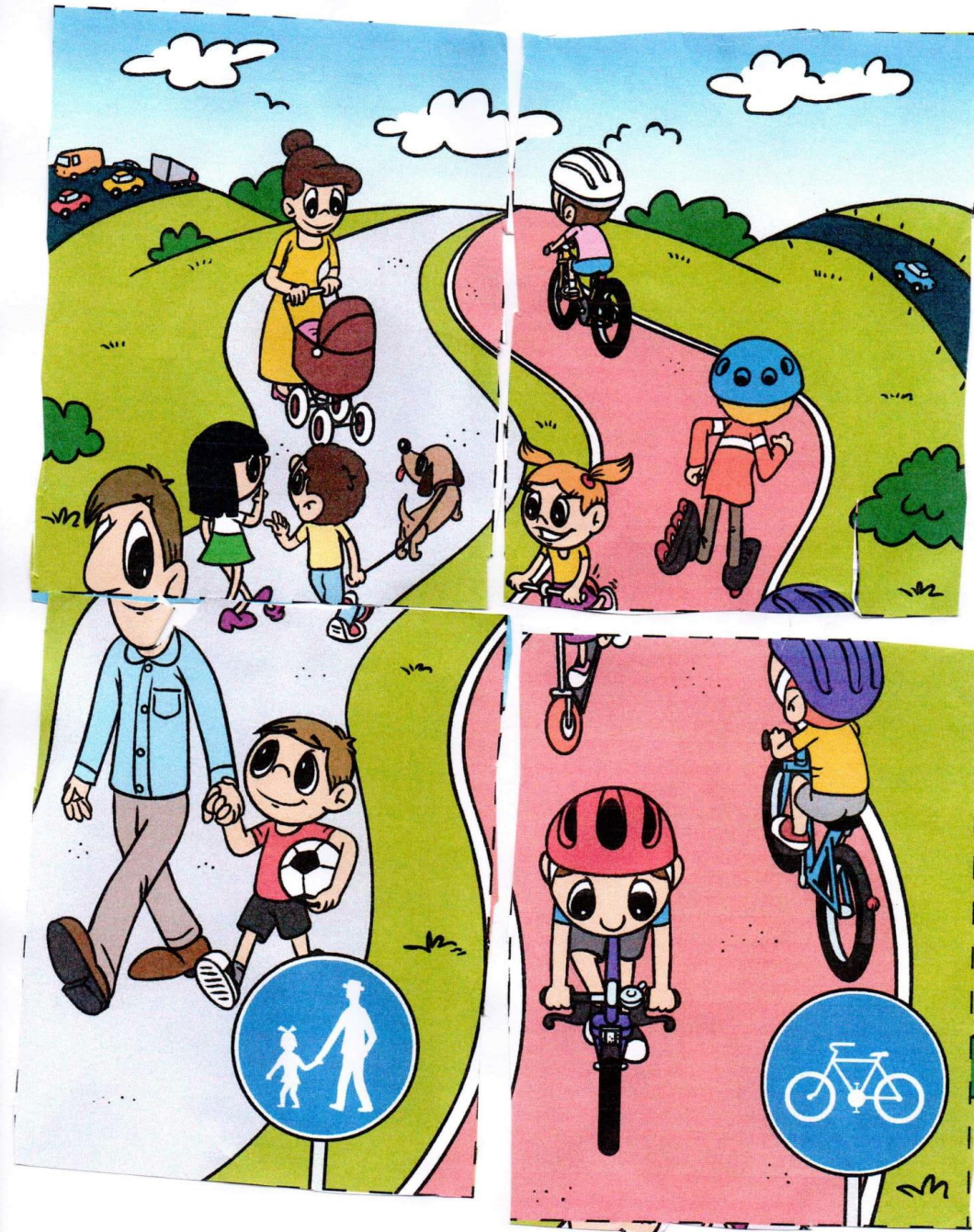
LAURA

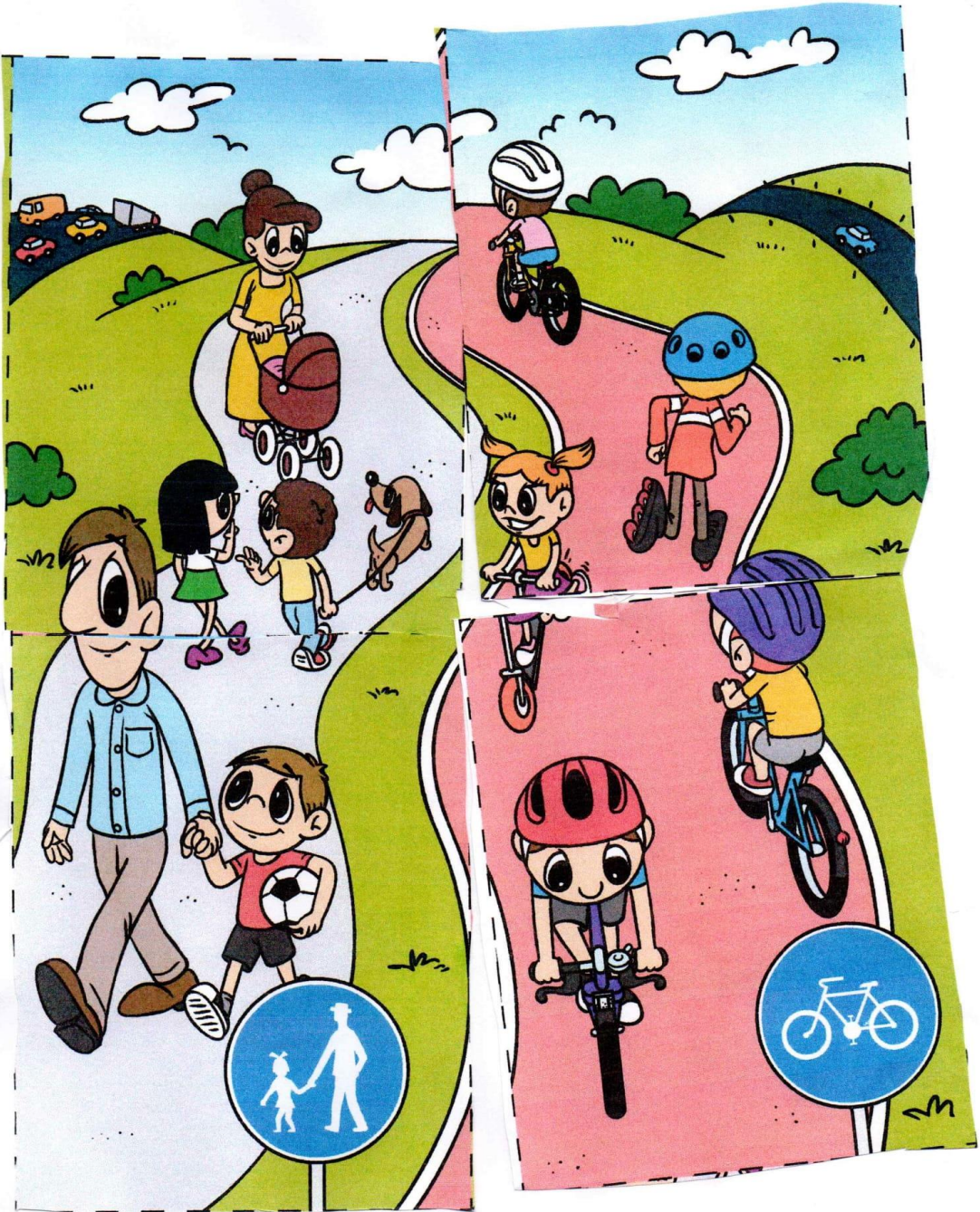
LEXA

P = 1/4

VAJA

7 Pracovní list – Nevhodné chování na zastávce

S Pracovní list

23

Prohlédni si obrázek a zapamatuj si, co lidé na obrázku dělají.
Pak obrať list.

UVAŽ

Prohlédni si obrázek a zapamatuj si, co lidé na obrázku dělají.
Pak obrať list.

Prohlédni si obrázek a zapamatuj si, co lidé na obrázku dělají.
Pak obrať list.

ELIŠKA

Prohlédni si obrázek a zapamatuj si, co lidé na obrázku dělají.
Pak obrať list.

o E f a

8 Pracovní list - Viditelnost

M Pracovní list

19

Prohlédni si obrázek. Rozhodni, kdo a proč je na silnici lépe vidět.

Vybarvi klukovi oblečení takto:

hnědé kalhoty, černé tričko, šedé boty, tmavě modrá čepice,
tmavě zelená bunda s fialovými pruhy

LAURA

Dívce oblečení vybarvi takto:

bílé boty, žluté kalhoty, světle zelené tričko, světle modrá bunda se žlutými pruhy
na rukávech, oranžová čepice

M Pracovní list 19

Prohlédni si obrázek. Rozhodni, kdo a proč je na silnici lépe vidět.

Vybarvi klukovi oblečení takto:

hnědé kalhoty, černé tričko, šedé boty, tmavě modrá čepice,
tmavě zelená bunda s fialovými pruhy

Dívce oblečení vybarvi takto:

bílé boty, žluté kalhoty, světle zelené tričko, světle modrá bunda se žlutými pruhy
na rukávech, oranžová čepice

LEXA

Prohlédni si obrázek. Rozhodni, kdo a proč je na silnici lépe vidět.

Vybarvi klukovi oblečení takto:

hnědé kalhoty, černé tričko, šedé boty, tmavě modrá čepice,
tmavě zelená bunda s fialovými pruhy

ELIŠKA

Dívce oblečení vybarvi takto:

bílé boty, žluté kalhoty, světle zelené tričko, světle modrá bunda se žlutými pruhy
na rukávech, oranžová čepice

Prohlédni si obrázek. Rozhodni, kdo a proč je na silnici lépe vidět.

Vybarvi klukovi oblečení takto:

hnědé kalhoty, černé tričko, šedé boty, tmavě modrá čepice,
tmavě zelená bunda s fialovými pruhy

PE
A

Dívce oblečení vybarvi takto:

bílé boty, žluté kalhoty, světle zelené tričko, světle modrá bunda se žlutými pruhy
na rukávech, oranžová čepice

